

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี
EFFICIENCY OF TEMPLE MANAGEMENT IN MUANG DISTRICT,
PHETCHABURI PROVINCE

พระสมุห์สนทยา มหพฺพโล (มณีตัน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี

พระสมุห์สนทยา มหัพพะโล (มณีนัน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

EFFICIENCY OF TEMPLE MANAGEMENT IN MUANG DISTRICT,
PHETCHABURI PROVINCE

PHRASAMU SONTAYA MAHABBARO (MANEETON)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรีจังหวัดเพชรบุรี” เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระครูปริมาณวัรกิจ, รศ.ดร.)

.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี)

.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต)

.....

กรรมการ

(ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)

.....

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทังโต

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

กรรมการ

อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต

กรรมการ

ผู้วิจัย

(พระสมุห์สนทยา มหัพฺพโล)

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	การประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
ผู้วิจัย	:	พระสมุห์สนทยา มหพพล (มณีนัน)
ปริญญา	:	พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	:	อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต, พ.ม.ช., พธ.บ., M.A., Ph.D. (Pub. Admin.) : ผศ.ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ พธ.บ., M.A., Ph D. (Pol. Sc.) : อาจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต พธ.บ., ร.บ., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)
วันที่สำเร็จการศึกษา	:	๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี (๒) เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒๖๗ รูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ (Interview)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มี ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ และด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ เช่นกัน

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิ

การศึกษาเปรียญธรรม ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลในด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังนี้ (๑) ด้านการปกครอง มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ, ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันพัฒนาวัดในชุมชน และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด โดยแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ตามสมควร (๒) ด้านการศึกษา มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง, สรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยนำจากส่วนที่เป็นงานก่อสร้างเสนาสนะที่เกินความจำเป็น หรือเกิน ปริมาณของความต้องการในการใช้งานจริง, มีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกๆ สถานศึกษา และวัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยผู้ปกครองสงฆ์ควรให้การสนับสนุน พระภิกษุที่ทำงานด้านการสงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย, สอดแทรกเนื้อหาของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถพัฒนาตนเอง เข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำถิ่น และทำงานในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาให้ประชาชนถึงบ้าน (๕) ด้านการสาธารณูปการ มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่, รณณรงค์การดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ และควรก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน

Thesis Title : Efficiency of Temple Management in Muang District,
 Phetchaburi Province
Researcher : Phrasamu Sonthaya Mahabbaro (Maneeton)
Degree : Master of Arts (Buddhist Management)
Thesis Supervisory Committee
 : Dr. Phichet Thangto, B.A., M.A., Ph.D. (Pub. Admin.)
 : Asst. Prof. Dr. Termsak Thong-in, B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)
 : Dr. Yuttana Praneet, B.A., M.A., Ph.D. (Pol. Sc.)
Date of Graduation : 5 November 2012

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the efficiency of temple management in Muang district, Phetchaburi province, 2) compare the efficiency of temple management in Muang district, Phetchaburi province with different personal status, and 3) examine the problems, obstacles and suggestions in development the efficiency of temple management in Muang district, Phetchaburi province. The research method is Mixed Research, quantitative research field study with mahānikāya monks in monastery of Muang district, Phetchaburi province - totaling 267. The tool for collecting data was as the questionnaire is both closed and open-ended. The Researcher used in data analysis were the frequency, percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), test the hypothesis by testing the value F-test, one way analysis of variance and least significant difference or LSD. And, qualitative research is the analysis of documents and interviews.

The findings of this research are as follows:

1. The efficiency of temple management in Muang district, Phetchaburi province was found that overall in high level at mean of 3.54, when considering the separation aspects has found that in high level all aspect, the aspects that has the most value include the administration at mean of 3.59, the aspects with the lowest mean have 2 aspects include the education welfare, and the public assistance with a mean of 3.50 as well.

2. The comparison the efficiency of temple management in Muang district, Phetchaburi province with different personal status, test the hypothesis by analyzing the differences between the variables including age, years of being monk, general education level, Dhamma education, and Pali education of monks the

respondents was found that the personal status of monks with age, years of being monk, general education level, and Dhamma education has results not different - this does not match the hypothesis. That personal status is Pali education has results the significantly different at the 0.05 level - match the hypothesis.

3. The suggestions and guideline in development the efficiency of temple management in Muang district, Phetchaburi province by aspects of the study include (1) the administration: the guideline in development the efficiency of Sangha's monastery management the training to develop the skills and knowledge to manage the sangha administrators all levels, the collaborate with local governments to develop the monastery in community, and the opportunities for skills monks took part in the appointment of the sangha administrators as appropriate, (2) the religious studies: the guideline in development the efficiency of Sangha's monastery management the change the teaching of Dhamma departments so that students can put to practical application, the teacher regularly enough, and the modern teaching equipment to help save time in the classroom, (3) the education welfare: the guideline in development the efficiency of Sangha's monastery management the allocated funds to support ongoing by cutting in construction unnecessary, be coordinated between the monastery to support scholarships to study thoroughly, and the monastery should be coordinated with state and private support for scholarships to schools in the area so as not to duplicate, (4) the propagation of Buddhism: the guideline in development the efficiency of Sangha's monastery management the sangha administrators should be support the monks to the welfare of the public mind with the development of education to have more efficient, Insert the Dhamma of Buddhism is self-development Into the activities of the local tradition, and the work is aggressive, not wait for someone into monastery but bring Dhamma to home the public, (5) the public assistance: the guideline in development the efficiency of Sangha's monastery management the coordinated budget request of the government or local governments for the construction and recondition of the building in monastery the area, should be maintained the old buildings over the construction of new buildings and the construction of buildings by consider local art, (6) the public welfare: the guideline in development the efficiency of Sangha's monastery management should be coordinated with state and private for the public welfare so as not to duplicate, and should set clear goals and objectives before you begin work the public welfare.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ได้แก่ อาจารย์ ดร.พิเชฐ ทั้งโต ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และอาจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต ที่อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ พระครูปริมาณุรักษ์, รศ.ดร. และ อาจารย์ ดร.ทรงวิทย์ แก้วศรี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทนต์, อาจารย์ พระมหากังวาล อธิธมโม, อาจารย์ พระมหาฉัตรชัย ชยธมมณี, อาจารย์ วันชัย สุขตาม และ อาจารย์ สหสสพร ทัยรัตน์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณ พระราชสุวรณมุนี (แคล้ว อุตตโม) ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี พระครูอนุกุลวชิรกิจ (อานวย อินทวนโณ) รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี พระครูวัชรสุวรรณาทร (ลูกชบ ธมฺมโชโต) เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี และเจ้าอาวาสทุกวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี ที่อนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ ผศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต และคณะกรรมการบริหารหลักสูตรทุกท่าน ตลอดจนคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการต่างๆ และได้รับความอนุเคราะห์จนทำให้งานวิจัยดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณฯ พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงคล) เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อสวดธรรมกายาราม และพระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มอบความเมตตาและกำลังใจผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนๆ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์จังหวัดราชบุรี ทุกรูปที่คอยเป็นกำลังใจ และเจริญพรขอบคุณ ตระกูลมณีตัน ที่คอยอุปฐากดูแลผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ๆ น้องๆ รวมทั้งคณะญาติโยมวัดเพ็ญ ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

พระสมุห์สนทยา มหพพลโ

๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๙)
สารบัญแผนภาพ	(๑๑)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๒)
 บทที่ ๑ บทนำ	 ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
 บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	 ๗
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๘
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๒๓
๒.๓ แนวคิด เกี่ยวกับวัด	๓๗
๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด	
ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	๔๖
๒.๔.๑ ด้านการปกครอง	๔๗
๒.๔.๒ ด้านการศาสนศึกษา	๕๐
๒.๔.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๕๓
๒.๔.๔ ด้านการเผยแผ่	๕๕
๒.๔.๕ ด้านการสาธารณูปการ	๕๗
๒.๔.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๕๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๔.๗ พุทธวิธีบริหาร	๖๑
๒.๔.๘ วัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี	๖๕
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๘
๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ	๖๘
๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ	๗๑
๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัด	๗๔
๒.๕.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด	๗๗
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๓
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๘
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๙
๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๙
๔.๒ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	๙๑
๔.๓ ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๙๘
๔.๔ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	๑๑๐
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	๑๑๖
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๒๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๒๒
๕.๑ สรุป	๑๒๒
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๕
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๓๕
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	๑๓๖
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	๑๓๗
บรรณานุกรม	๑๓๘
ภาคผนวก	๑๔๖
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๔๗
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๕๓
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha coefficient)	๑๖๐
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๖๓
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๗๑
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๘๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัด สังกัดคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสังกัดตำบลคณะสงฆ์	๘๔
๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๘๙
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม	๙๑
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง	๙๒
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศาสนศึกษา	๙๓
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๙๔
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๙๕
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ	๙๖
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๙๗
๔.๙ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามอายุ	๙๙
๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามพรรษา	๑๐๐
๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๑๐๑
๔.๑๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๑๐๒
๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	๑๐๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๔	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๑๐๔
๔.๑๕	การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตาม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ๑๐๕
๔.๑๖	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยภาพรวม ๑๐๖
๔.๑๗	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๑๐๗
๔.๑๘	ผลการทดสอบสมมติฐาน ๑๐๘
๔.๑๙	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง ๑๑๐
๔.๒๐	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษา ๑๑๑
๔.๒๑	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๑๑๒
๔.๒๒	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๑๑๓
๔.๒๓	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ ๑๑๔
๔.๒๔	ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหาร จัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ๑๑๕
๕.๑	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ๑๒๖

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑	ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ
๒.๒	ทฤษฎีลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์
๒.๓	กรอบแนวคิดในการวิจัย
๔.๑	แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
	๑๒๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสก	(ภาษาไทย)
อ.จ.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)

๒. การระบุเลขหมายในพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ คือ วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓ หมายความว่า ระบุถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๘ หน้า ๒๓ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญศาสนาหนึ่งของโลกที่มีศาสนิกชนให้ความเคารพนับถือเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและเป็นสถาบันหลักที่สำคัญเหมือนสถาบันชาติและพระมหากษัตริย์ ศาสนาพุทธจึงเจริญรุ่งเรืองคู่กับประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย นับถึงปัจจุบันมีอายุกว่า ๗๐๐ ปี ศาสนาพุทธจึงนับเป็นศาสนาที่มีคุณค่าต่อสังคมและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทย ประชากรไทยร้อยละ ๙๕ นับถือ พระพุทธศาสนา วัฒนธรรมไทยทั้งทางด้านคตินิยม เนติธรรม วัตรธรรม และสทธรรม ล้วนมีหลักพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานและเป็นแกนทั้งสิ้น พระมหากษัตริย์ซึ่งคนไทยเคารพเทิดทูนเป็นมิ่งขวัญและหลักชัยของชาติทรงเป็นพุทธมามกะและเอกอัครศาสนูปถัมภก

ในประเทศไทยมีวัด ๓๐,๖๗๘ วัด และมีพระสงฆ์สามเณรประมาณ ๓ แสนกว่ารูป^๑ เป็นศูนย์รวมจิตใจ ศีลธรรมและพฤติกรรมต่างๆ ของประชาชนในสังคม ทั้งวัฒนธรรมและ ศาสนา วัดและพระสงฆ์เป็นผู้นำเอาหลักธรรมมาอบรมสั่งสอนแก่ประชาชนเพื่อให้มีความเข้าใจในการประพฤติปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตด้วยความสุขและยุติธรรม เมื่อพุทธศาสนิกชนได้มีความเข้าใจในพุทธธรรมแล้วจึงเกิดความศรัทธา มุ่งมั่นอุทิศตนเข้ามาอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดยตามประเพณีของชาวไทยเรากำหนดไว้ว่าชายไทยผู้มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ขึ้นไปควรอุปสมบทในพระพุทธศาสนา และที่ต้องกำหนดอายุเช่นนี้เพราะถือว่าเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ มีใจคอหนักแน่น อดทนต่อความหิวกระหาย และอยู่ในภาวะที่สามารถเล็งเห็นประโยชน์แห่งการบวชได้ สามารถบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนอย่างปราศจากความห่วงใย รวมทั้งอาจจะสามารถหลุดพ้นจากกิเลสซึ่งเป็นเหตุก่อทุกข์ และอาจจะสามารถปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์สุขแห่งผู้อื่นได้เต็มที่^๒

พระสงฆ์และวัด เป็นตัวแทนสถาบันพระพุทธศาสนา เป็นผู้ดำเนินกิจการงานพระศาสนาในสังคมไทยทุกส่วนทุกระดับ โดยคณะสงฆ์ซึ่งมีมหาเถรสมาคมและพระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองบริหารคณะสงฆ์และการพระศาสนาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยตามพระธรรมวินัยกฎหมายบ้านเมือง และระเบียบประเพณีของสังคมไทยในทุกส่วนทุกระดับ การคณะสงฆ์และการพระศาสนาที่พระสงฆ์และวัดได้ดำเนินการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในสังคมไทย แบ่งออกได้เป็น ๖ ประการคือ ๑) การปกครอง ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ทั้งสังฆมณฑลปฏิบัติตาม

^๑กรมการศาสนา, ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗

^๒สมบุญ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทตามแนวพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย, ๒๕๓๐), หน้า ๒๘.

พระธรรมวินัยอย่างบริสุทธิถูกต้อง เพื่อเป็นตัวอย่างและจะได้อบรมสั่งสอนประชาชนให้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตามหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ๒) การศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ตามสมควรแก่ฐานะรูป อย่างเที่ยงแท้ได้ ๓) การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในและนอกระบบการศึกษาของรัฐ เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ ๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้ทราบ เข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติ เพื่อลวงพ้นความทุกข์และประสบความสุขตามอุปนิสัยและผลของการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของแต่ละคน อันจะยังสังคมตลอดจนประเทศชาติให้มีความผาสุกสันติสุข และเจริญก้าวหน้า ๕) การสาธารณูปการ ได้แก่ การดำเนินการให้วัดทั่วประเทศเป็นวัดโดยสมบูรณ์ เป็นที่พำนักอาศัย ศึกษาเล่าเรียน และปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่บำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ปฏิบัติธรรม และกระทำการกิจกรรมของสังคมของประชาชนในท้องถิ่นที่ตั้งแห่งวัดนั้น ตลอดจนการรักษาวัฒนธรรม และอนุรักษ์ศิลปะโบราณวัตถุสถานของสังคมนั้นๆ ด้วย ๖) การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจและทางวัตถุที่ไม่ขัดพระธรรมวินัยและสมณวิสัย เพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชนแห่งวัดนั้นและทั่วๆ ไป^๓

การบริหารจัดการวัดจึงมีความหมายกว้างๆ ทั้งการดูแลรักษาตน การปกครอง ดูแลรักษาหมู่คณะคือพระภิกษุสงฆ์ทั้งวัด รวมทั้งสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด และทั้งจัดการกิจการของวัด ซึ่งมีทั้งกิจกรรมต่างๆ พิธีกรรมต่างๆ และการจัดการทางด้านการเงิน และทรัพย์สินอื่นๆ ของวัดอันเป็นส่วนรวมของพระภิกษุทั้งวัด^๔

การบริหารวัดเป็นการมุ่งการดำเนินกิจกรรมหลักที่สำคัญที่สุดของบรรพชิต คือการปฏิบัติไตรสิกขาเพื่ออบรมกาย วาจา และใจ ของตนเองและของหมู่คณะคือพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้บริสุทธิ ให้ห่างไกลจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ให้ถึงความสันติสุข คือ มรรค ผล นิพพาน อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระศาสนา ตามระดับภูมิธรรมของแต่ละท่านจะปฏิบัติได้ และดำเนินกิจกรรมรองลงมา คือ ช่วยแนะนำสั่งสอนสาธุชนผู้สนใจในการศึกษาสัมมาปฏิบัติให้ดำเนินไปในแนวทางแห่งความเจริญและสันติสุข ไม่ไปในแนวทางแห่งความเสื่อมที่จะเป็นโทษหรือความทุกข์เดือดร้อน โดยมิได้มุ่งประโยชน์หรือลาภสักการะอันไม่เป็นธรรม และมีได้มุ่งประโยชน์สุขส่วนตนที่เกินจำเป็นเกินฐานะของบรรพชิต และการสงเคราะห์ประชาชนหรือสังคมตามกำลัง โดยมีพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง การบริหารตนและหมู่คณะ เป็นเครื่องกลั่นกรองกาย วาจา ใจ ที่ละเอียดยะณีต ให้บริสุทธิและให้สงบ เพิ่มพิเศษจากกฎหมายของบ้านเมือง และกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคม^๕

^๓ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพัฒนางานการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๓-๔.

^๔พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ขยมงคล), การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๐.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗.

แต่ในปัจจุบันวัดหลายแห่งมุ่งเน้นที่จะพัฒนาด้านวัตถุและด้านอาคารสถานที่มากกว่าการที่จะพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษาอบรม หรือจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ ของประชาชนในแต่ละชุมชน วัดจึงเป็นที่พึ่งเพียงด้านพิธีกรรมเท่านั้น มีวัดหลายแห่งที่มุ่งสร้างวัดถ่มกลเครื่องรางของขลังเพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่พยายามที่จะพึ่งตนเอง และเมื่อได้ปัจจัยมาก็นำมาพัฒนาสร้างวัดให้ใหญ่โตจนเกินความจำเป็น แต่การพัฒนาวัดมิได้ไปในลักษณะองค์รวมของสงฆ์ จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทพัฒนาวัดและชุมชนจึงไม่เต็มที่ พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยที่เข้ามาบวชแล้วไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ไม่ได้เผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่สุจริตถูกทาง สังคมไทยและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาเริ่มทรุดต่ำ ประกอบกับยุคของการเปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่ มีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบจึงละเลยคุณธรรมทางศาสนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคม ประชาชนขาดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการประพฤติของพระภิกษุก็ย่อหย่อนจากพระธรรมวินัย และเป็นที่ติติงแก่ผู้ที่พบเห็นได้^๖

จากที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาค้นคว้าว่า ในปัจจุบันพระสงฆ์ได้มีการบริหารจัดการวัดอย่างไร มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ดังกล่าวนี้นี้ ประกอบกับการที่ผู้วิจัยมีสังกัดอยู่ในคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี และเล็งเห็นความสำคัญของปัญหา จึงมุ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อจักได้สังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้นำไปเป็นสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี และยังเป็นกรณีศึกษาสำหรับพื้นที่อื่นๆ ได้อีกประการหนึ่ง

๑.๒ วัดอุปประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

^๖ คณินนิตย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒), บทนำ.

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๓.๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี รวม ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ

(๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ๑) อายุ ๒) พรรษา ๓) วุฒิการศึกษา สามัญ ๔) วุฒิกศษานักธรรม และ ๕) วุฒิกศษาศาสนาเปรียญธรรม

(๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการ ศาสนศึกษา ๓) ด้าน การศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการ สาธารณสงเคราะห์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะ สงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น ๗๘๘ รูป^๗

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

^๗สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษา อำเภอเมือง เพชรบุรี พ.ศ.๒๕๕๔, (เพชรบุรี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๒๕๕๔), หน้า ๑. (เอกสารเย็บเล่ม).

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๔ ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๕ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๑๒ เดือน หรือ ๑ ปี

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลของการปฏิบัติงาน โดยหากผลการปฏิบัติงานดีถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง และหากผลการปฏิบัติงานไม่ดีถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ

การบริหารจัดการ หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ที่ร่วมกัน ปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

วัด หมายถึง วัดในพระพุทธศาสนา โดยหมายรวมทั้งวัดที่ได้รับพระราชทาน วิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ด้วย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง วัดมหานิกายในสังกัดคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เท่านั้น

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่อุปสมบทโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัย ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ หมายถึง พระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เท่านั้น

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด หมายถึง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัด ตามหลักแห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) รวม ๖ ประการ คือ

๑) การปกครอง หมายถึง ประสิทธิภาพในการดูแลบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัด ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศของมหาเถรสมาคม

๒) การศาสนศึกษา หมายถึง ประสิทธิภาพในการจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม

๓) การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ
 เกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษา
 เล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

๔) การเผยแผ่ หมายถึง ประสิทธิภาพในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทาง
 พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทั่วไป เช่น จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม
 จัดอบรม หรือการสนทนาธรรม เป็นต้น

๕) การสาธารณูปการ หมายถึง ประสิทธิภาพในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสน
 สมบัติของวัดให้มั่นคงถาวร

๖) การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการอันเป็น
 สาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ได้ทราบประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
 เพชรบุรี

๑.๗.๒ ได้ทราบผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอ
 เมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ได้ทราบปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการ
 บริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยเชื่อมโยงกับการวิจัย นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งสามารถประมวลสรุปแนวคิด ทฤษฎีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๓ แนวคิด เกี่ยวกับวัด
- ๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
 - ๒.๔.๑ ด้านการปกครอง
 - ๒.๔.๒ ด้านการศาสนศึกษา
 - ๒.๔.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์
 - ๒.๔.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 - ๒.๔.๕ ด้านการสาธารณูปการ
 - ๒.๔.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์
 - ๒.๔.๗ พุทธวิธีบริหาร
 - ๒.๔.๘ วัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - ๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ
 - ๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
 - ๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัด
 - ๒.๕.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ จากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของประสิทธิภาพ

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาประกอบใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไป (Input) กับผลที่ได้จากการทำงาน (Output) ว่าดีขึ้นอย่างไร แคไหน ในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์กรคงเดิม^๑

ติน ปรัชญพฤทธิ์ ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุดโดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด นั่นก็คือการลดค่าใช้จ่ายทางด้านวัตถุดิบและบุคลากรลงในขณะที่พยายามเพิ่มความแม่นยำตรงความเร็วและความราบเรียบของการบริหารให้มากขึ้น^๒

สมใจ ลักษณะ ได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพ ว่า ประสิทธิภาพ เป็นเรื่องของการใช้ปัจจัยและกระบวนการในการดำเนินงานโดยมีผลิตผลที่ได้รับเป็นตัวกำกับกับการแสดงประสิทธิภาพของการดำเนินการใดๆ^๓

สุรนาท ขมณะรงค์ ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ประสิทธิภาพในระบบราชการมีความหมายรวมถึงการผลิตรายและประสิทธิภาพโดยประสิทธิภาพเป็นสิ่งที่วัดได้หลายมิติตามแต่วัตถุประสงค์ที่ต้องการพิจารณา คือ

(๑) ประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสียที่น้อยที่สุด

(๒) ประสิทธิภาพในมิติของกระบวนการบริหาร ได้แก่ การทำงานที่ถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว และใช้เทคโนโลยีที่สะดวกกว่าเดิม

(๓) ประสิทธิภาพในมิติของผลผลิตและผลลัพธ์ ได้แก่ การทำงานที่มีคุณภาพเกิดประโยชน์ต่อสังคม เกิดผลกำไร ทันทเวลา ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกที่ดีต่อการทำงานและบริการ เป็นที่พอใจของลูกค้าหรือผู้มารับบริการ^๔

^๑เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง, การบริหารรัฐกิจ แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติ, (ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัดขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๗.

^๒ติน ปรัชญพฤทธิ์, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๗.

^๓สมใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

^๔สุรนาท ขมณะรงค์, นโยบายสาธารณะและหลักการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐), หน้า ๓๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ประสิทธิภาพ หมายถึง การวัดผลการทำงานขององค์กรนั้นว่าทำงานได้ปริมาณงานมากน้อยแค่ไหน คุณภาพงานดีมากน้อยแค่ไหน ใช้เงิน เวลา แรงงานไปมากน้อยแค่ไหน โดยรวมควมมีประสิทธิภาพเราจะให้หมายถึงทำงานได้ปริมาณและคุณภาพมาก องค์กรโดยรวมมีความสมัครสมานสามัคคีมีสันติภาพและความสุขรวม เป็นผลดีต่อส่วนรวมและผู้รับบริการแต่ใช้เวลาแรงงานและงบประมาณน้อย^๕

ดนัย เทียนพุฒ ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง สิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลโดยสามารถแสดงออกในลักษณะ ดังนี้^๖

๑) มีความสามารถพิเศษที่คาดการณ์ข้างหน้าได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ หรืออาจเรียกได้ว่ามีวิสัยทัศน์ที่ดี แต่ก็ยังสามารถจัดการธุรกิจหรืองานที่รับผิดชอบให้นำไปสู่สิ่งที่คาดการณ์ไว้

๒) มี “ไฟแห่งพลังการทำงาน” คือ การตระหนักถึงความมุ่งมั่น ทุมเท กระฉับกระเฉงสามารถอดทนหรือรับภาวะกดดันต่าง ๆ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคนานัปการ

๓) มีบารมีอยู่ในตัว ใครเห็นก็เป็นที่ยำเกรง ให้ความเคารพนอบน้อม พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามทั้ง ๆ ที่ไม่ได้แสดงอำนาจบาตรใหญ่ หรือวางท่าทีแต่อย่างใด

๔) มีความสามารถที่จะจัดการหรือแก้ปัญหาได้อย่างเฉียบพลัน และมีโอกาสผิดพลาดน้อยมากโดยอาศัยการประสานประโยชน์จากความเป็นผู้ที่มิมีนุชย์สัมพันธ์และมีการสื่อสารข้อความอย่างดีเยี่ยม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้นิยามความหมายไว้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน^๗

อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์ ได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิภาพว่า หมายถึง ผลงานปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงาน ซึ่งความพึงพอใจหมายถึงความพึงพอใจในการบริการให้กับประชาชนโดยพิจารณาจาก^๘

๑) การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Equitable service)

๒) การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (Timely service)

๓) การให้บริการอย่างเพียงพอ (Ample service)

๔) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service)

๕) การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progression service)

^๕สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีองค์กรประสิทธิภาพ รวมบทความสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๖๓.

^๖ดนัย เทียนพุฒ, **การบริหารทรัพยากรบุคคลในทศวรรษหน้า**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖๔-๒๖๕.

^๗ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๗.

^๘อรรถวุฒิ ตัญญาวิทย์, **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๔.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ปริญ ลักษิตานนท์ และสมชาย หิรัญกิตติ ได้ให้ความหมายไว้ในหนังสือศัพท์การบริหารว่า ประสิทธิภาพ มีหลายความหมาย ดังนี้^๙

๑) ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการด้วยการใช้พลังงาน เวลา วัสดุ หรือปัจจัยอื่น ๆ ต่ำที่สุด

๒) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) และผลที่ออกมา (Output) เพื่อสร้างให้เกิดต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด

สมพงษ์ ขอมปรังค์ ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่มนุษย์และได้รับผลกำไรจาก การปฏิบัติงานด้วย (Human Satisfaction and Benefit Produced)^{๑๐}

รพี แก้วเจริญ และทิตยา สุวรรณขุ ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ความคล่องแคล่วในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยนำเข้า หรือความพึงพอใจ^{๑๑}

กู๊ด (Good) ได้ให้ความหมายของประสิทธิภาพว่า หมายถึง ความสามารถสำเร็จที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามความปรารถนาโดยใช้เวลา และความพยายามเล็กน้อย ก็สามารถให้ผลงานที่ได้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์^{๑๒}

กิบสัน (Gibson) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิตต่อตัว บ่อนเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพรวมถึงผลตอบแทนจากการลงทุนหรือทรัพยากรที่ค่าใช้จ่ายต่อหน่วย ค่าสูญเสีย และสูญเสียเปล่า การใช้ทรัพยากรต่ำกว่าขีดความสามารถอัตราการใช้สอยเป็นต้น เกณฑ์การวัดประสิทธิภาพจะต้องเป็นอัตราส่วน เช่น อัตราส่วนของผลประโยชน์ต่อค่าใช้จ่าย (Ratios of Benefit to Cost)^{๑๓}

ปีเตอร์สัน และ พลาวแมน (Peterson & Plawman) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ความหมายของประสิทธิภาพ ตามนัยเชิงธุรกิจ หมายถึง การผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ เหมาะสมตามความต้องการมากที่สุด โดยใช้ต้นทุนการผลิตต่ำที่สุดซึ่งประสิทธิภาพในทางธุรกิจนั้นมุ่งพิจารณาในเรื่องประสิทธิภาพของงานโดยอาศัยปัจจัยด้านค่าใช้จ่าย คุณภาพเวลาและวิธีการเป็นสิ่งสำคัญ^{๑๔}

^๙ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปริญ ลักษิตานนท์ และสมชาย หิรัญกิตติ, ศัพท์การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๙๑-๙๒.

^{๑๐}สมพงษ์ ขอมปรังค์, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

^{๑๑}รพี แก้วเจริญ และทิตยา สุวรรณขุ, การแบ่งเวลาปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนระดับนักบริหารอาวุโส, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๐), หน้า ๑๒.

^{๑๒}Good, Cater V., Dictionary of Education, (New York : McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 193.

^{๑๓}Gibson, J.L., Organization : Behavior, structure and processes, 3rd ed, (Texas : Business Publications, 1979), p. 50.

^{๑๔}Peterson, E., & Plawman, E.G., Business Organization and Management. Homewood, (Illinois : Richard D. Irwin, 1953), p. 50.

คาร์ทซ์ และคานท์ (Kartz and Kahn) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ คือ ส่วนประกอบต่อประสิทธิผลขององค์กรนั้น ถ้าจะวัดจากปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ได้นั้น จะทำให้การวัดประสิทธิภาพคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การบรรลุเป้าหมายขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ๆ ปัจจัยต่าง ๆ คือ การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความรู้สีกผูกพัน ซึ่งเป็นความสำคัญต่อประสิทธิภาพของ องค์กรด้วย^{๑๔}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลของการปฏิบัติงาน โดยหากผลการปฏิบัติงานดีถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานสูง และหากผลการปฏิบัติงานไม่ดีถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ จากนิยามความหมายของประสิทธิภาพดังกล่าวนี้ เกิดจากความต้องการในการวัดระดับการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจจำแนกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ ๑ คือ ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การที่องค์กรสามารถดำเนินภารกิจบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างสำเร็จ คุ่มค่า ประหยัดทั้งทรัพยากร กำลังคน และเวลา น้อยที่สุด ลักษณะที่ ๒ คือ ประสิทธิภาพของงาน หมายถึง ได้ผลงานที่มีปริมาณและคุณภาพสูงเกินกว่าจำนวนของทรัพยากรและกำลังคนที่สูญเสียไป และลักษณะที่ ๓ คือ ประสิทธิภาพของบุคคล หมายถึง ชีตความสามารถของผู้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้กำลังคนได้ คุ่มค่าเรียกได้ว่าไม่เปลืองคน และไม่เสียงาน

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ จากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

(๑) หลักการของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าบุคลากรถือเป็นหัวใจสำคัญของการวัดประสิทธิภาพและเป็นข้อมูลปฐมภูมิที่จะนำมาพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร หากเราต้องการให้บุคลากรในองค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้บริหารควรจะต้องศึกษาข้อมูลในด้านองค์ประกอบของตัวบุคคล เพราะองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานที่ยั่งยืน ซึ่งผู้ดำเนินการวิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ได้ดังนี้

๑) **ปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาตนเอง** ปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาตนเอง หมายถึง หลักการที่บุคคลยึดถือสำหรับการพัฒนาตนเอง เพราะมนุษย์ทุกคนพัฒนาตนเองได้ ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองไปถึงระดับการมีสัจการแห่งตน ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อสร้างความก้าวหน้าและรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งแนวทางในการกำหนดปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาตนเองควรเริ่มต้นด้วยการศึกษาความหมายของชีวิต ศึกษาความคิด และยึดแบบอย่างของบุคคลดีในสังคมเพื่อนำมาเป็นแบบอย่าง ต้องเริ่มต้นด้วยการมองตนเองว่ามีค่าต่อสังคม และคิดวิเคราะห์ประเมินตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อค้นหาข้อบกพร่องที่ควรนำมาพัฒนาปรับปรุง นั่นเอง

^{๑๔}Kartz and Kahn, *The Social Psychology of Organization*, (New York : John Wiley & Sons, 1987), p. 121.

๒) บุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ปรากฏเป็นนิสัย (Habit) เช่น ชอบเล่นกีฬา ปรากฏเป็นอุปนิสัย (Trait) เช่น เข้มงวด (Rigid) ซื่อสัตย์ เจ้าอารมณ์ ฯลฯ โดยสรุปบุคลิกภาพมีความหมายด้วยกัน ๒ แบบ คือ ความหมายทั่วไป และความหมายเฉพาะ

ความหมายทั่วไปของบุคลิกภาพ หมายถึง บุคลิกภาพที่เป็นผลรวมของลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยลักษณะทางร่างกาย เช่น รูปร่าง หน้าตากริยาท่าทาง ลักษณะทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก

ความหมายเฉพาะ หมายถึง การเน้นบุคลิกภาพในแง่อุปนิสัย (Traits) ที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลที่มาจากองค์ประกอบทางจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเองและต่อสังคม เช่น บุคลิกภาพที่เป็นอุปนิสัยขยันหมั่นเพียร เป็นต้น^{๑๖}

๓) ความต้องการ หมายถึง ความต้องการการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะทัศนคติ และพัฒนาทางด้านความคิดให้มีความคิดอย่างเป็นระบบ การที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรมีความคิดอย่างเป็นระบบต้องทำ ให้องค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ซึ่งการพัฒนาบุคลากรสำหรับองค์การแห่งการเรียนรู้ จะประกอบไปด้วย

๓.๑) รู้ภารกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร กล่าวคือ ต้องทราบว่าภารกิจทำอะไร และมีวิสัยทัศน์ไปในทิศทางใด

๓.๒) ทำความเข้าใจในความสามารถของบุคลากรในองค์กร ว่ามีความสามารถอะไร มีทัศนคติอย่างไร สมควรที่จะดำเนินการพัฒนาตรงจุดไหน โดยอาจมีการดำเนินการทดสอบก่อน

๓.๓) ปรับทัศนคติของบุคลากรในองค์กรให้มีความจงรักภักดีต่อองค์กรหรือต่อหน่วยงานและให้มีใจรักในการเรียนรู้

๓.๔) พัฒนาความรู้ และทักษะของบุคลากรในองค์กร

๓.๕) พัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้ ต้องทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดความต้องการในการเรียนรู้อย่างแท้จริงและรู้จักขวนขวายหาความรู้อยู่เสมอ

๓.๖) สร้างระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

๓.๗) สร้างบริบทที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เช่น หากใครคิดหรือเสนออะไรที่ดีที่เป็นประโยชน์ ก็ควรมีการให้รางวัล ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นเงินสด อาจเป็นการชมเชย ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้คือความต้องการทั้งสิ้น ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญไปพร้อมๆ กันด้วย

๔) ค่านิยม คือ หลักการหรือมาตรฐานที่บุคคลยึดถือเป็นกฎเกณฑ์ของการตัดสินใจ สิ่งใดมีค่าสำหรับตัวเขา ตัวมาตรฐานนี้จะประกอบขึ้นทำให้บุคคลมีความสนใจ เจตคติและการประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางที่สอดคล้องกับค่านิยมของตนเอง^{๑๗} ค่านิยมเป็นต้นทางของเจตคติของบุคคล เมื่อบุคคลนิยมนยึดถือว่าสิ่งใดมีค่าที่เขาต้องการจะทำให้เกิดเจตคติพอใจในสิ่งนั้น มีอิทธิพลทำให้เกิดความโน้มเอียงที่จะทำพฤติกรรมให้เข้าใกล้หรือได้มาซึ่งสิ่งนั้นค่านิยมของบุคคลมีส่วนประกอบ ๓ ส่วน ได้แก่

^{๑๖}Pervin, **Modern Management**, (New Jersey : Prentice-Hill, 1989), p. 7.

^{๑๗}สมใจ ลักษณะ, **การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน**, หน้า ๔๓.

๔.๑) ส่วนประกอบด้านความรู้ ความคิด (Cognition)

๔.๒) ส่วนประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affection)

๔.๓) ส่วนประกอบของการแสดงออก (Expression)

๕) การมีเป้าหมายที่เหมาะสมของชีวิตและการทำงาน การกำหนดเป้าหมายของชีวิตและการทำงานเป็นเรื่องสำคัญของบุคคลเพราะแต่ละบุคคลมีชีวิต ความเป็นอยู่ และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกันส่วนหนึ่งมาจากการที่บุคคลเหล่านั้นมีเป้าหมายแตกต่างกัน แนวทางการกำหนดเป้าหมายของชีวิตและการทำงานที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จควรใช้กระบวนการ ดังนี้

๕.๑)สำรวจ ข้อเด่น-ข้อด้อย ของตนเอง

๕.๒) ศึกษาสภาพแวดล้อม

๕.๓) ประเมินทางเลือก

๕.๔) การเรียงลำดับขั้นของเป้าหมาย

๕.๕) การหมั่นตรวจสอบและปรับปรุงเป้าหมาย

๕.๖) การค้นคว้าวิธีการนำไปสู่เป้าหมายและวิธีการปรับปรุงเป้าหมาย

๖) ความสามารถในการสำรวจตนเองความสามารถในการสำรวจตนเอง หมายถึง การสำรวจเพื่อให้รู้จักตนเองอย่างถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน เป็นกลวิธีที่สำคัญของการพัฒนาตนเอง พัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อให้บังเกิดตามเป้าหมายและการทำงาน การสำรวจตนเองจะมุ่งไปที่องค์ประกอบ ๒ องค์ประกอบ ดังนี้

๖.๑) การสำรวจลักษณะส่วนตัวของตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะบุคลิกภาพและด้านความรู้สึก เช่น ความสนใจ ความต้องการ เป็นต้น

๖.๒) การสำรวจปัญหาและอุปสรรคที่ตนเองต้องเผชิญในการดำรงชีวิตเน้นเป็นพิเศษในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เมื่อดำเนินการสำรวจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น วิเคราะห์ตนเอง หรือการระบุสิ่งที่เด่น-ข้อด้อย ที่เกี่ยวกับตนเอง ก็ควรนำผลการสำรวจมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานและเพิ่มคุณภาพของชีวิตการสำรวจตนเองแล้วพบข้อด้อย จุดอ่อน หรือข้อบกพร่องใดๆ ก็ตาม สามารถใช้ประโยชน์จากวิกฤตเหล่านั้นพลิกให้เกิดเป็นโอกาส คือ การนำส่วนด้อยต่างๆ เหล่านั้นมาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาตนเอง เช่น นำการขาดทักษะด้านคอมพิวเตอร์มาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาตนเองด้านคอมพิวเตอร์ นำเรื่องผู้บริหารไม่สนับสนุนมาเป็นเป้าหมายในการทำงานด้วยการศึกษานโยบายและความสนใจของผู้บริหารและปรับปรุงการทำงานให้สนองนโยบาย สอดคล้องกับความสนใจของผู้บริหาร เป็นต้น

๗) ความสามารถในการพิชิตอุปสรรคในการทำงาน การพิชิตปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เป็นเรื่องสำคัญของการไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการทำงานบุคคลจำนวนมากที่ประสบความล้มเหลวในการการดำเนินชีวิต และการทำงาน ส่วนใหญ่มักเกิดจากการขาดความรู้ แนวคิดและแนววิธีการปฏิบัติที่จะเพิ่มความสามารถในตนเองในการเอาชนะปัญหาและอุปสรรค การพัฒนาตนในเทคนิควิธีการพิชิตปัญหาและอุปสรรคจึงถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง

๘) การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง คือ คนที่คิดอยู่ในใจว่าตนเองทำได้เหมือนคนทั่วไป มีจิตใต้สำนึกที่มีพลังงานและมีอำนาจสร้างสรรค์อย่างมหาศาล คนที่เชื่อมั่นในตนเองก็เท่ากับเขารู้จักใช้พลังงานที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวของเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๘}

ลักษณะของความเชื่อมั่นในตนเองมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานของบุคคลทั่วไปเพราะเป็นคุณสมบัติที่ทำให้บุคคลที่มีสติปัญญา มีความรู้ ความฉลาด ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรมที่ดงามใกล้เคียงกัน ความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่หมั่นคิดและสังคัมต้องการและนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การซึ่งบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะฉลาดในการค้นหาจุดเด่นของตนเองนำมาเป็นจุดที่ยอมรับนับถือภูมิใจในคุณค่าของงาน เป็นผู้ที่ดีดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายมีความมุ่งมั่นเด็ดเดี่ยวในการพยายามดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยไม่ท้อถอย หวั่นเกรง หรือวิตกกังวล ต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ต้องเผชิญในแต่ละสถานการณ์

สรุปได้ว่า หลักการของประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักคิดหรือกระบวนการคิดที่แม่นยำเชื่อถือได้เพื่อให้การดำเนินงานนั้นๆ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ขององค์การ งานเสร็จทันต่อสถานการณ์และผลงานที่ได้รับนั้นมีประโยชน์ต่อองค์การ ซึ่งกล่าวได้ว่า บุคลากรในองค์การถือเป็นหัวใจสำคัญของประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ ดังนั้นในการพัฒนาประสิทธิภาพในองค์การต้องเริ่มที่การทำให้บุคลากรในองค์การมีประสิทธิภาพในการทำงานเสียก่อนเป็นอันดับแรก นั่นเอง

(๒) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ

หากผู้บริหารหรือบุคลากรต้องการสร้างงานที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ คือ ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลทำให้การบริหารจัดการเกิดประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์จะต้องทราบด้วยว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพคืออะไร สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของนักวิชาการหลายท่านที่ได้เสนอแนวคิดต่างๆ ซึ่งเป็นการศึกษาและการออกแบบองค์การที่มีรูปแบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งผู้บริหารสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพได้ ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวว่า ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพนั้น ทำได้เพียงใดอยู่ที่ปัจจัย ๓ ประการที่ผสมผสานอยู่ด้วยกัน คือ^{๑๙}

๑) ความพยายาม คือ ขนาดของกำลังความพยายามของผู้ทำงานที่ทุ่มเทให้กับงานของกลุ่ม จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ออกแบบว่า เป็นงานที่ทำทลายความสามารถหรือไม่ให้อิสระในการตัดสินใจหรือไม่ เป็นต้น

^{๑๘} สมิต อาชนิกุล, ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม, (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๙๒-๙๓.

^{๑๙} ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๖.

๒) ทักษะความรู้ หมายถึง ทั้งทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและความรู้ที่จะเอาไว้วางงาน และรวมไปถึงการมีทักษะและความรู้ที่เกี่ยวกับการเข้ากับคนเพื่อการทำงานด้วย ทักษะและความรู้นี้เองที่จะทำให้มีประสิทธิภาพเข้ากันได้ และรวมพลังกันเพื่อการทำงานได้

๓) กลยุทธ์ที่ใช้แก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ทำงาน ถ้ากลุ่มมีกลไกในการร่วมกันและช่วยกันคิดค้นหากกลยุทธ์ที่จะใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนางานให้ดีขึ้นตลอดเวลาและประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้เสมอ

สมพงษ์ เกษมสิน ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพไว้ ตามแนวคิดของ ฮีเมอร์สัน (Harring Emerson) ที่เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการทำงานให้มีประสิทธิภาพในหนังสือ “The Twelve Principles of Efficiency” ซึ่งได้รับการยกย่องและกล่าวขวัญกันมาก ตามหลัก ๑๒ ประการ ประกอบด้วย^{๒๐}

- ๑) ทำความเข้าใจและกำหนดแนวความคิดให้กระจ่าง
- ๒) ใช้สามัญสำนึกในการพิจารณาความน่าจะเป็นหรือความเป็นไปได้ของงาน
- ๓) คำปรึกษาแนะนำต้องสมบูรณ์และถูกต้อง
- ๔) รักษาระเบียบวินัยการทำงาน
- ๕) ปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม
- ๖) การทำงานต้องเชื่อถือได้มีความฉับพลัน มีสมรรถภาพและมีการลงทะเปียนไว้เป็นหลักฐาน
- ๗) งานควรมีลักษณะแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานอย่างทั่วถึง
- ๘) งานสำเร็จทันเวลา
- ๙) ผลงานได้มาตรฐาน
- ๑๐) การดำเนินงานสามารถยึดเป็นมาตรฐานได้
- ๑๑) กำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกสอนงานได้
- ๑๒) ให้บำเหน็จรางวัลแก่งานที่ดี

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพไว้ ตามแนวคิดของ โทมัส (Thomas) ซึ่งได้เสนอปัจจัย ๗ ประการ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการทำปฏิบัติงานในองค์กร คือ^{๒๑}

- ๑) กลยุทธ์ (Strategy) กลยุทธ์เกี่ยวข้องกับการกำหนดภารกิจการพิจารณาจุดอ่อนและจุดแข็งภายในองค์กร รวมถึงโอกาสและอุปสรรคภายนอกองค์กรด้วย
- ๒) โครงสร้าง (Structures) โครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมจะช่วยให้การปฏิบัติงาน
- ๓) ระบบ (Systems) ระบบขององค์กรที่จะบรรลุเป้าหมาย

^{๒๐}สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เกษมสุวรรณการพิมพ์, ๒๕๑๔), หน้า ๓๐.

^{๒๑}สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

- ๔) บุคลากร (Staff) ผู้ร่วมองค์การ
- ๕) ความสามารถ (Skill)
- ๖) ค่านิยม (Shared Values) ค่านิยมร่วมของคนในองค์การ
- ๗) แบบการบริหารของผู้บริหารในองค์การ

ซุมศักดิ์ ซุมนุญ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้การปฏิบัติงานได้ผลดีไว้ว่า การปฏิบัติงานให้ได้ผลดีหรือไม่ดีนั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งหากได้รับการตอบสนองแล้วย่อมหมายถึงการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งแบ่งได้ ๒ ประเภท คือ^{๒๒}

- ๑) ความต้องการภายนอก ได้แก่
 - ๑.๑) รายได้หรือค่าตอบแทน
 - ๑.๒) ความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
 - ๑.๓) สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี และ
 - ๑.๔) ตำแหน่ง/หน้าที่
- ๒. ความต้องการภายใน ได้แก่
 - ๒.๑) ความต้องการได้รับการยอมรับจากหมู่คณะ
 - ๒.๒) ความต้องการแสดงความรู้สึเกี่ยวกับภารกิจรักภักดี ความเป็นเพื่อนและ

ความรัก

- ๒.๓) ความต้องการในศักดิ์ศรีของตนเอง

สุนันทา เลาพันธ์ ได้อธิบายถึง ปัจจัยที่ทำให้การทำงานในลักษณะทีมมีประสิทธิภาพพอสรุปได้ดังนี้^{๒๓}

- ๑) สมาชิกมีความเข้าใจในบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มเป็นอย่างดี
- ๒) สมาชิกมีความเข้าใจในลักษณะของทีมและบทบาทของทีมที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การ
- ๓) สมาชิกทุกคนมีการสื่อสารถึงกันและกันโดยสะดวกและคล่องตัว
- ๔) สมาชิกทุกคนต่างสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี
- ๕) สมาชิกแต่ละคนต่างเข้าใจกระบวนการทำงานของกลุ่ม เข้าใจพฤติกรรมและพลวัตกลุ่มที่ช่วยให้กลุ่มทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด
- ๖) ทีมมีแนวทางการทำงานและการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งระดับกลุ่มและระหว่างกลุ่ม
- ๗) ทีมสามารถใช้ความขัดแย้งให้เกิดประโยชน์มากกว่าที่จะเป็นการทำลาย

^{๒๒}ซุมศักดิ์ ซุมนุญ, ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ : กรณีศึกษา เขตการศึกษา ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : เพื่องฟ้า พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๙), หน้า ๖๔.

^{๒๓}สุนันทา เลาพันธ์, การพัฒนาองค์การ (Organization Development), (กรุงเทพมหานคร : ดีดีบุ๊คส์, ๒๕๔๑), หน้า ๔๒.

๘) สมาชิกให้ความร่วมมือ มีการประสานงานอย่างดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มและลดการแข่งขันซึ่งดีซึ่งเด่นซึ่งจะนำไปสู่ความเสียหายของกลุ่มและองค์การ

๙) ทีมมีการเพิ่มประสิทธิภาพและสมรรถภาพของทีม โดยประสานกับทีมอื่น

๑๐) สมาชิกทุกคนมีความเคารพในหน้าที่ของแต่ละคน มีการกำหนดหน้าที่ให้แก่งานและกันสนับสนุนกันและกัน

สนใจ ลักษณะ ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งเกิดจากปัจจัย ๓ ด้าน คือ^{๒๔}

๑) ความสามารถด้านความรู้ความคิด (Cognitive abilities)

๑.๑) ความรู้ความสามารถจากการศึกษา ที่จะเป็นพื้นฐานในการทำงาน เช่น จบการศึกษาปริญญาตรี ในสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการขององค์การ

๑.๒) ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั้งการพูด ฟัง อ่าน เขียนได้อย่างมีมาตรฐาน

๑.๓) ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์

๑.๔) ความสามารถในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ

๑.๕) ความสามารถในการศึกษาวิจัยและค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆด้วยตนเอง

๑.๖) ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๑.๗) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์

๒) ความสามารถทางกระบวนการปฏิบัติ (Performance abilities)

๒.๑) ความสามารถในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่ทำงานในองค์การ

๒.๒) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

๒.๓) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่ม

๒.๔) ความสามารถในการประสานงาน

๒.๕) ความสามารถในการวางแผน

๒.๖) ความสามารถในการประเมินผล

๒.๗) ความสามารถทางมนุษยสัมพันธ์

๓) คุณลักษณะทางจิตใจ (Affective characteristics)

๓.๑) มีจริยธรรมพื้นฐาน เช่น ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ฯลฯ

๓.๒) มีความรับผิดชอบ

๓.๓) มีความเป็นระเบียบ และมีวินัย

๓.๔) มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ

๓.๕) รักการทำงาน สนใจหาความรู้ ปรับปรุงการทำงานของตนเองอยู่เสมอ

^{๒๔}สนใจ ลักษณะ, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, หน้า ๕.

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้กล่าวว่า องค์การจะมีประสิทธิภาพเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย ปัจจัยต่างๆ ดังนี้^{๒๕}

๑) การติดต่อสื่อสารที่ดี ของทั้งภายในองค์การกับสภาพแวดล้อมภายนอกองค์การ และการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในองค์การ ทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้และมี ประสิทธิภาพเพราะความเข้าใจกัน ความสามารถในการสื่อความหมายให้ตรงกันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับ องค์การ

๒) ความคล่องตัวของการทำงานในองค์การ ความคล่องตัวของการบริหารงาน ระหว่างฝ่ายต่างๆ สามารถติดต่อถึงกัน โดยไม่มีขั้นตอนที่สลับซับซ้อน ความคล่องตัวของพนักงานใน การปฏิบัติงานมีอิสระในการทำงาน และการตัดสินใจในงานบางอย่าง

๓) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นความสามารถขององค์การที่จะกระตุ้นให้สมาชิกใน องค์การให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของพนักงานจะช่วยให้ประสิทธิภาพการทำงานดีขึ้น

๔) ความผูกพันกับองค์การ หมายถึง ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์การความเข้าใจกัน ความมีมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะสมาชิก ร่วมกันทำงาน และมีความสนทนากลมเกลียวกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ หมายถึง ปัจจัยหลักที่ ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมีด้วยกันหลายประการ คือ ประการแรก คือ ผู้บริหาร ที่เปี่ยมไป ด้วยความสามารถรู้จักมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ และเข้าใจในวัฒนธรรมองค์การ ประการที่สอง คือ บุคลากร เนื่องจากบุคลากรเป็นตัวขับเคลื่อนให้งานออกมามีประสิทธิภาพ ดังนั้น บุคลากรจึงต้องมี ประสิทธิภาพด้วยจึงจะง่ายต่อการปฏิบัติ อีกประการที่สาม คือ สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์การ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ทั้งผู้บริหารและบุคลากรช่วยกันบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ หากสภาพแวดล้อมดี ผู้ปฏิบัติงานเกิดความสดชื่นในการปฏิบัติงาน ผลงานที่ตนบริหารอยู่ นั้นก็จะมีประสิทธิภาพ นั่นเอง

(๓) การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาประกอบใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ดังต่อไปนี้

สมาน รังสิโยภักย์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ดังนี้ การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มี ทักษะการทำงานที่ดีขึ้นตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลง ผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะอุปนิสัย ทัศนคติ และวิธีการทำงานอันจะ นำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน^{๒๖}

^{๒๕}ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์ ส่งเสริม, ๒๕๔๔), หน้า ๘๘-๘๙.

^{๒๖}สมาน รังสิโยภักย์, การจัดการภาครัฐแนวใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์ เทียนวัฒนา, ๒๕๔๔), หน้า ๘๓.

พนม วัจนสุนทร ได้กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ว่า องค์การทุกประเภทจะต้องมีองค์ประกอบด้านงาน ซึ่งได้แก่ ภารกิจที่จะต้องกระทำตามวัตถุประสงค์ และการจัดระบบงานเพื่อให้สามารถกระทำตามวัตถุประสงค์และการจัดระบบงานเพื่อให้สามารถกระทำภารกิจได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การที่จะประกอบภารกิจได้ตามเป้าหมายขององค์การจำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่ดี คือ คนหรือบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมเพียงพอที่จะปฏิบัติงานได้ ดังนั้น การที่หน่วยงานหรือองค์การจะกระทำภารกิจได้ดีมีประสิทธิภาพ หน่วยงานจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมกับภาระงานบุคลากรจึงเป็นปัจจัยอย่างยิ่งในการบริหารงานทุกประเภท^{๒๗}

ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์ ได้กล่าวถึง การพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ดังนี้ “ผู้บริหารระดับกลาง (ระดับ ๕-๖) เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญ” ควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบให้มีทั้งความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิรูปบทบาทภารกิจ โครงสร้างและระบบงานของหน่วยงานหรือองค์การ รวมทั้งต้องมีการบริหารงานให้สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางของแผนแม่บท การพัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องในการปรับเปลี่ยนระบบบริหารงานในความรับผิดชอบไปสู่แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ที่เน้นผลลัพธ์ของงานเป็นหลัก (Result Based)^{๒๘}

ยุวดี ศรีธรรมรัฐ ได้กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ ดังนี้ กระบวนการของกลุ่มกิจกรรมที่ปฏิบัติจัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่กำหนดเพื่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากกิจกรรมการศึกษา การพัฒนา การฝึกอบรม ในแต่ละวิธีการย่อมมีจุดเน้นในการพัฒนาบุคลากรที่ต่างกัน กล่าวคือ หากพัฒนาบุคลากรโดยกิจกรรมการศึกษาจะเน้นที่ตัวบุคคลโดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และความรู้ความชำนาญในวิชาชีพเฉพาะสาขาซึ่งจะสามารถนำติดตัวไปประกอบอาชีพหรือเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานในอนาคตในขณะที่พัฒนาบุคลากร โดยกิจกรรมการฝึกอบรมจะเน้นที่คนหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่ต้องปฏิบัติโดยเฉพาะ วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมมักเกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาในการทำงานของบุคลากรในขณะนั้น ส่วนการพัฒนาบุคลากรโดยวิธีการสุดท้ายคือโดยกิจกรรมการพัฒนานั้นจะเน้นที่ตัวบุคคล องค์การ และสังคมพร้อมๆ กันโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างความรู้ความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพของผู้ปฏิบัติงาน^{๒๙}

^{๒๗}พนม วัจนสุนทร, วัฒนธรรมค่านิยมในการทำงานเพื่อประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : อาทิตยโปรดักส์กรุ๊ป, ๒๕๔๑) , หน้า ๔.

^{๒๘}ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์, การปฏิรูประบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๔๓.

^{๒๙}ยุวดี ศรีธรรมรัฐ, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : เพื่อการปฏิรูประบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๑) , หน้า ๑๘๔.

ทิวาดี เมฆสวรรค์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ดังนี้
สมรรถนะของกำลังคน (Workforce competencies) ถือเป็นดัชนีในการวัดความรุ่งเรือง วัดขีดความสามารถที่แข่งขันกันได้อย่างองค์การและของประเทศ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนหรือการปฏิรูปการบริหารงานใหม่ จึงมีผลเชื่อมโยงกระทบเกี่ยวข้องกับตัวบุคลากรในองค์การ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลากรในองค์การต้องทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลง มองเห็นความจำเป็น ประโยชน์ และความสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยจะต้องมีความพร้อมที่จะเดินไปในแนวทางและจุดหมายเดียวกันเป็นแนวร่วมในลักษณะ “Change Shakers, Change Movers, Change Catalyst” และ Change Drivers ตามระดับของตำแหน่งและบทบาทที่ได้รับอนุมัติ^{๓๐}

มนู อรติตลเชษฐ์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ดังนี้
แนวคิดของการปฏิรูประบบราชการมีเหตุจูงใจและแรงกดดันที่ทำให้ต้องมีการปฏิรูป คือ การแข่งขันทางการค้าในระดับรัฐที่แข่งขันกันแรงกดดันจากการแข่งขันทางการค้าระดับโลกการทำการค้าที่ไร้พรมแดนระหว่างประเทศทำให้รัฐต้องให้ความสนใจในการปรับปรุงนโยบายเพื่อการสนับสนุนภาคเอกชน เพื่อให้สามารถแข่งขันและแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดการค้าโลกให้ได้มากและช่วยสร้างความได้เปรียบเพื่อจะได้พัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมได้อย่างมั่นคง^{๓๑}

สมเพียร เทียนทอง ได้กล่าวถึงการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานไว้ดังนี้
กรรมวิธีต่างๆ ที่โรงเรียนมุ่งจะเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ ประสบการณ์และเปลี่ยนแปลงทัศนคติให้แก่บุคลากรให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนั้นๆ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะด้าน การศึกษาประกอบกับนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของผู้มีอำนาจเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนสภาพแวดล้อมจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลทำให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น^{๓๒}

สรุปได้ว่า การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน คือ การปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะการจะทำงานให้มีประสิทธิภาพนั้นจะเกิดจากการฝึกฝนและเรียนรู้หรือพัฒนาบุคลากรนั่นเอง อย่างไรก็ตาม หากมองมิติของการพัฒนาจะพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานสามารถพัฒนาได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับความพร้อมขององค์การ ผู้บริหาร และบุคลากร ซึ่งหากองค์การใดมีความพร้อมทั้งสามด้านมากที่สุดหรือมีความพร้อมครบทั้ง ๓ มิติ ก็จะมีโอกาสพัฒนาได้มากที่สุดเช่นเดียวกัน

^{๓๐} ทิวาดี เมฆสวรรค์, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : เพื่อการปฏิรูประบบราชการสำนักงานคณะกรรมการเพื่อการปฏิรูประบบราชการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

^{๓๑} มนู อรติตลเชษฐ์, การปฏิรูประบบราชการ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการปฏิรูประบบราชการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๓), หน้า ๙๐.

^{๓๒} สมเพียร เทียนทอง, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

๒.๑.๓ ทฤษฎีประสิทธิภาพ

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีประสิทธิภาพไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาประกอบใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

จอห์น ดี มิลเลท (John D. Millet) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ประสิทธิภาพหมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่वलมนุษย์ และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติตามนั้นด้วย ซึ่งอาจเขียนเป็นสูตร ดังนี้^{๓๓}

E	=	(O - I) + S	
E	=	Efficiency	คือ ประสิทธิภาพของงาน
O	=	Output	คือ ผลผลิตหรือผลงานที่ได้รับออกมา
I	=	Input	คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรการบริหารที่ใช้ไป
S	=	Satisfaction	คือ ความพึงพอใจในผลงานที่ออกมา

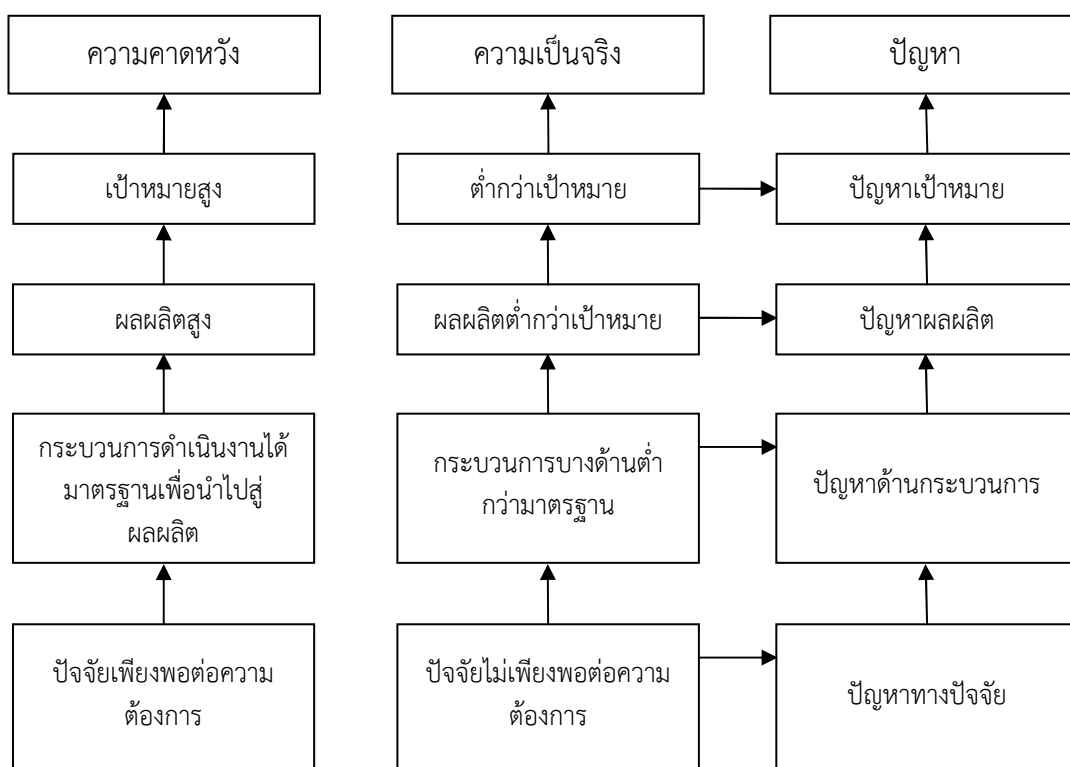
เฮอร์เบิร์ต เอ ซิมอน (Herbert A. Simon) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพไว้ดังนี้ ทรรศนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพคล้ายคลึงกับ Millet คือ ถ้าจะพิจารณาว่างานใดจะมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า (Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมา ดังนั้น ตามทรรศนะนี้ประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลผลิตลบด้วยปัจจัยนำเข้า และถ้าเป็นการบริหารราชการและองค์การก็บวกกับความพึงพอใจ ของผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วย^{๓๔}

สมใจ ลักษณะ ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงค่าของประสิทธิภาพในลักษณะของการเปรียบเทียบ ระหว่างค่าใช้จ่ายในการลงทุนกับผลกำไรที่ได้รับ ซึ่งถ้าผลกำไรมีค่ามากกว่าต้นทุนก็ยิ่งแสดงถึงประสิทธิภาพมากขึ้น ประสิทธิภาพอาจไม่แสดงเป็นค่าประสิทธิภาพเชิงตัวเลข แต่แสดงถึงการบันทึกถึงลักษณะการใช้จ่ายเงิน วัสดุ คน และเวลาใช้การปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ประหยัด ไม่มีการสูญเสียเปล่าเกินความจำเป็นรวมถึงมีการใช้กลยุทธ์ หรือเทคนิควิธีการที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่การบังเกิดผลได้เร็ว^{๓๕} และได้อธิบายทฤษฎีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพไว้ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒.๑

^{๓๓}Millet John D, *Management in the Public Service*, (New York : Mc Graw-Hill Book Company, 1954), p. 4.

^{๓๔}Herbert A. Simon, *Administrative behavior*, (New York : McMillan, 1960), pp. 180-181.

^{๓๕}สมใจ ลักษณะ, *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*, หน้า ๖-๗.

แผนภาพที่ ๒.๑ ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพ^{๓๖}

จากแผนภาพที่ ๒.๑ แสดงให้เห็นทฤษฎีการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพซึ่งแสดงการวิเคราะห์ความคาดหวังในการทำงานเปรียบเทียบกับปัญหาที่อาจเกิดจากการทำงานตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นปัจจัยและกระบวนการต่อเนื่องกันเป็นระบบ โดยมีปัญหาด้านต่างๆ เป็นอุปสรรคในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีประสิทธิภาพเกิดจากความต้องการกระทำกิจกรรมใดให้ประสบความสำเร็จบรรลุผลตามที่ต้องการและตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถประหยัดและลดการสูญเสียของทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมได้มากที่สุด ซึ่งคำว่า ประหยัดทรัพยากร ได้แก่ ใช้แรงงานคนน้อย ประหยัดเงินงบประมาณการใช้จ่าย ไม่เสียเวลามาก ใช้ต้นทุนวัตถุดิบต่ำ เป็นต้น ทั้งนี้การมีประสิทธิผลมากหรือน้อย จะพิจารณา ๒ ประเด็น ประกอบกันคือ ปริมาณการบรรลุผลสำเร็จ และปริมาณทรัพยากรที่สูญเสียไป เช่น ลักษณะงานบรรลุผลสำเร็จเหมือนกัน แต่ต่างกันที่เวลา ขั้นที่ ๑ ใช้เวลา ๕ นาที ขั้นที่ ๒ ใช้เวลา ๓ นาที ย่อมหมายความว่า ขั้นที่ ๒ มีประสิทธิภาพมากกว่า ขั้นที่ ๑ เป็นต้น

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๕.

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ จากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารจัดการ

ในภาษาอังกฤษมีคำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการใช้ร่วมกันอยู่ ๒ คำ คือ Administration กับ Management ซึ่ง คำว่า Administration มักนิยมใช้ไปในทางการบริหารทางราชการ ส่วนคำว่า Management มักใช้ในการบริหารธุรกิจ แต่ก็ เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ เพราะมีความหมายไปในทางการบริหารจัดการเช่นเดียวกัน

คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หาร ธาตุในความนำ ไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปัญหิ ปริหริตฺ สมตฺโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป^{๓๗} นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารจัดการไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาประกอบใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงาน ให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคานิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม สองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อมีพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมาชิก ใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^{๓๘}

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้คนในองค์กร ทุ่มเทสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^{๓๙}

^{๓๗} สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๓๘} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓.

^{๓๙} พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), **คนสำราญงานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ความหมายเชิงพฤติกรรมคือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๔๐}

จุฑา เทียนไทย ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการ หมายถึง การเสริมพลัง/อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) การรื้อปรับระบบ (Reengineering) การบริหารงานเชิงคุณภาพเบ็ดเสร็จ/โดยรวม (Total Quality Management) และการปรับลดขนาดองค์กร (Downsizing) โดยผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่การจัดองค์กร (Organizing) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) การวางแผน (Planning) และการควบคุม (Controlling)^{๔๑}

สุทิน นพเกตุ ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการหมายถึง การเสริมสร้างสังคมไทย ไปสู่สังคมที่ปลอดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนเป็นสังคมที่วัฒนธรรมและวิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชนแล้วนั้น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ กระบวนการในการไปถึงเป้าหมายซึ่งต้องอาศัยการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและความสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการยกระดับสังคมไทยของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องมีการทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องแม้จะมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร แต่หากว่าเราได้มองข้ามหรือก้าวผ่าน และมีความเชื่อว่าสิ่งดีงามที่ได้กระทำต่อสังคมไทยนั้นจะนำมาซึ่งการร่วมแรงร่วมใจของทุกๆ คนในสังคมไทยก็จะเป็นแรงบันดาลใจและกระบวนการทัศนคติที่ปราศจากสิ่งใดมาอุดหนุนในอุดมการณ์ในการสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม^{๔๒}

วัชร บวรณสิงห์ ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^{๔๓}

- ๑) ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายบังคับบัญชา
- ๒) ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบและเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย
- ๓) ทางปฏิบัติ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์ หรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

^{๔๐} พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท, การบริหารคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐), หน้า ๓๓.

^{๔๑} จุฑา เทียนไทย, การจัดการมุมมองนักบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : แมคกรอฮิล, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๔๒} สุทิน นพเกตุ, สิทธิมนุษยชนศึกษา ยุทธศาสตร์สู่การสร้างวัฒนธรรม-วิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๕๑.

^{๔๓} วัชร บวรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

อานูภาพ อิทธิบันลือ ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร โดยตระหนักถึงความสามารถ ความถนัดและความมุ่งมั่น ด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วยองค์การจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนด^{๔๔}

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่น และใช้บุคคลอื่นเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์การ ทั้งองค์การที่แสวงหากำไร และไม่แสวงหากำไร ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ องค์การทุกประเภทต้องมีผู้บริหาร และผู้บริหาร ทุกคน ต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ดังนี้ การวางแผนควบคุม การจัดองค์การ การจัดหาบุคคล และการฝึกอบรม การเป็นผู้นำ การจัดการความขัดแย้ง^{๔๕}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่างๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่นๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันในปัจจุบันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๔๖}

ชาร์เลส แฮนดี้ (Charles Handy) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการไว้ดังนี้ การบริหาร หมายถึง การพัฒนาศักยภาพที่เริ่มต้นตั้งแต่การคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร ซึ่งต้องมีเกณฑ์เพื่อคัดเลือกที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมพร้อมที่จะแสดงบทบาทในชุมชนหรือสังคมและมีภาวะแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อองค์การ กล่าวคือจำเป็นจะต้องพิจารณาตั้งแต่ภาวะเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ตลอดจนพิจารณาถึงการมีระบบและโครงสร้างภายใต้กฎหมายและมีระเบียบที่จะต้องยึดเป็นแนวทางปฏิบัติ และยังรวมถึงการพิจารณาสัมพันธภาพของกลุ่มหรือบุคคลภายในองค์กร ทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อการทำงานให้องค์การมีประสิทธิภาพและเป็นจุดผลักดันให้องค์การสามารถบริหารจัดการให้มีศักยภาพที่ดีได้^{๔๗}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่มีบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันทำงานให้บรรลุสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยวิธีการที่เหมาะสม และต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำ หัวหน้า และผู้ประสานงาน ให้การทำงานนั้นได้รับผลสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้ การบริหารจัดการมักจะไม่หยุดนิ่งจะต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและสถานะที่เกิดขึ้น องค์การใดก็ตามที่มีการพัฒนาการบริหารจัดการได้ถูกที่ถูกละเลยก็จะเป็นองค์การที่ประสบความสำเร็จที่จัดว่าอยู่ในระดับสูง

^{๔๔}อานูภาพ เลหาวิเชียร, **ปั้นดาวให้เป็นดาวรุ่ง**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๗.

^{๔๕}สมยศ นาวิการ, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๔๖}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๔๗}Charles Handy, **Understanding Organization**, (England : Glays Ltd, 1993), p. 5.

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ จากเอกสารทางวิชาการ ต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

(๑) แนวคิดของการบริหารดั้งเดิม

แนวคิดการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม (Classical Management Approach) เป็นทัศนะการบริหารโดยมุ่งที่ประสิทธิภาพขององค์การ ซึ่งจะเพิ่มความสำเร็จ^{๔๘} หรือเป็นทฤษฎีการบริหารจัดการที่มุ่งที่องค์การโดยส่วนรวมตลอดจนวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักสำคัญของแนวคิดนี้มี ๒ ประเด็น คือ ประเด็นที่ ๑ มุ่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการด้วยการใช้ต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด และประเด็นที่ ๒ มุ่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ความสามารถขององค์การในการสร้างให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณของทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งแนวคิดแบบดั้งเดิมนี้อาจประกอบไปด้วยการบริหารในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

๑) การบริหารจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)

เป็นทัศนะการจัดการซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ (ศาสตร์) โดยใช้หลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ความเชี่ยวชาญในการทำงานและการผลิตจำนวนมาก ซึ่งประกอบด้วย (๑) กฎของการเคลื่อนไหวและเครื่องมือการทำงานที่มีมาตรฐาน (๒) การคัดเลือกและการฝึกอบรมแรงงานอย่างระมัดระวัง และ (๓) การให้การสนับสนุนการบังคับบัญชาแรงงานที่เหมาะสม^{๔๙} การบริหารจัดการแบบวิทยาศาสตร์ถือว่าการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม (Classical Management) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนี้ได้แก่ เฟรดเดอริก, เฮนรี, และลีเลียน (Frederick W.Taylor Henry Gantt Frank and Lillian Gilbreth & Harrington Emerson)

๒) การบริหารจัดการแบบระบบราชการ (Bureaucracy)

เป็นรูปแบบองค์การที่ใช้หลักเหตุผล (Logic) และประสิทธิภาพ (Efficient) โดยยึดอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายระเบียบ (Order) ตรรกวิทยา (เหตุผล) และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย (Legitimate Authority) หรือเป็นรูปแบบองค์การในอุดมคติ ซึ่งกำหนดโดยนักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน ชื่อ แมก เวเบอร์ (Max Weber)^{๕๐}

^{๔๘}Certo, Samuetl C., **Modern Management**, 8th ed, (New Jersey : Prentice-Hill, 2000), p. 550.

^{๔๙}Schemer horn, John R. Jr., **Management**, 5th ed, (USA : John Wiley & Sons, 1999), p. 8.

^{๕๐}Ibid., p. 1.

๓) การบริหารจัดการเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Management Approach)

เป็นทัศนะการบริหารที่มุ่งที่การเพิ่มความสำเร็จในองค์การโดยมุ่งที่บุคคลภายในองค์การ หรือเป็นทัศนะความเป็นผู้นำ ซึ่งระบุถึงสิ่งดีที่ผู้นำควรทำและสิ่งที่ผู้นำควรเลี่ยง หรือเป็นแนวคิดด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมุ่งที่ลักษณะและผลกระทบของแต่ละบุคคลและพฤติกรรมกลุ่มในองค์การ^{๕๑}

๔) การบริหารจัดการเชิงปริมาณ (The Quantitative Management Approach)

เป็นแนวคิดการบริหารจัดการซึ่งนำเทคนิคทางคณิตศาสตร์ เครื่องมือสถิติและข้อมูลเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการ การศึกษาเรื่องนี้มีความเชื่อเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบวิทยาศาสตร์ในการวัดและการใช้สูตรคณิตศาสตร์เพื่อการแก้ปัญหาต่างๆ ตัวอย่างเช่น ผู้บริหารฝ่ายอุตสาหกรรมใช้เทคนิคในการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตการพัฒนาตลาดในอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก การทอผ้า การค้าปลีก การขนส่ง การดูแลรักษาสุขภาพ ฯลฯ

๕) องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization)

องค์การซึ่งปฏิบัติการอย่างดีในการริเริ่มสร้างสรรค์ (Creating) การได้มาหรือครอบครอง (Acquiring) และการถ่ายทอด (Transferring) ความรู้และการปรับพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อความรู้ใหม่ๆ (New Knowledge)^{๕๒} องค์การการเรียนรู้จะเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองแนวความคิดใหม่ๆ การเรียนรู้จากประสบการณ์และข้อมูลในอดีตการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น และการโอนถ่ายความรู้อย่างรวดเร็วผ่านองค์การ ผู้บริหารจึงต้องพยายามสร้างองค์การการเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกทั้งหลายขององค์การ ดังนั้น ปัจจัยที่สำคัญสำหรับองค์การการเรียนรู้มี ๕ ประการ คือ

๕.๑) การคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking)

๕.๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)

๕.๓) ความท้าทายของโมเดลระดับความสามารถของสมอง (Challenging of Mental Models) ในการแก้ปัญหา

๕.๔) การเรียนรู้เป็นจริง (Team Learning)

๕.๕) ความเชี่ยวชาญส่วนตัว (Personal Mastery)

อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารในยุคปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ อย่างต่ำ ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ การเป็นโลกไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ (Globalization)

ประการที่ ๒ การขยายตัวเพิ่มขึ้นของผู้หญิงที่เข้ามาเป็นผู้บริหาร

ประการที่ ๓ ความจำเป็นของการรักษาทักษะให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

^{๕๑} Bateman. Thomas S. & Scott A. Snell, **Management : Building Competitive Advantage**, 4th ed, (Boston : Lrwin McGraw-Hill, 1999), p. 1.

^{๕๒} Certo, Samuettl C., **Modern Management**, p. 554.

ประการที่ ๔ ความสามารถในการปรับตัวที่เกิดการเคลื่อนไหวระหว่างงานกับองค์กร

ผู้บริหารของทุกองค์การจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเกิดขึ้น ดังนั้น การศึกษาและการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการของผู้บริหารและการเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การต่างๆ จึงมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารแบบดั้งเดิม หมายถึง การบริหารที่มององค์การโดยภาพรวมเป็นการสร้างองค์การให้ทันสมัยอยู่เสมอ และความทันสมัยก็มักจะควบคู่ไปด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผล กล่าวคือเป็นทัศนะการบริหารโดยมุ่งที่ประสิทธิภาพขององค์การ ซึ่งจะเพิ่มความสำเร็จหรือเป็นทฤษฎีการบริหารจัดการที่มุ่งที่องค์การโดยส่วนรวมตลอดจนวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีหลักสำคัญของแนวคิดคือ การใช้ต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด และความสามารถขององค์การในการสร้างให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

(๒) วิวัฒนาการแนวคิดทางการบริหารจัดการ

ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงด้านอุตสาหกรรมทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ปรากฏรูปร่างออกมาเป็นหลักวิชาการที่เป็นทางการ (Formal Discipline) ในช่วงไม่น้อยกว่า ๑ ศตวรรษที่ผ่านมา

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ ได้รวบรวมและสรุปแนวคิดทางการบริหารจัดการ ซึ่งมีวิวัฒนาการมาหลายยุค ไว้ดังนี้^{๕๓}

เมื่อประมาณ ๑,๐๐๐ ปีที่ผ่านมา ผู้บริหารทั้งหลายได้มีการต่อสู้กับปัญหาและประเด็นทางด้านการบริหารจัดการคล้ายคลึงกับที่ผู้บริหารปัจจุบันกำลังเผชิญอยู่ รวมปี พ.ศ.๑๑๐๐ ชาวจีนได้มีการปฏิบัติหน้าที่ทางการบริหารจัดการ ๔ หน้าที่ ได้แก่

- ๑) การวางแผน (Planning)
- ๒) การจัดองค์การและการจัดคนเข้าทำงาน (Organizing and Staffing)
- ๓) การนำ (Leading)
- ๔) การควบคุม (Controlling)

ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐาน การสร้างกำแพงเมืองจีนที่สำเร็จลงได้ ก็เพราะใช้หน้าที่ทางการบริหารจัดการ

ระหว่างปี พ.ศ.๓,๕๐๐-๔,๐๐๐ ชาวกรีกได้รู้จักการบริหารจัดการในฐานะศิลปะและสนับสนุนแนวคิดทางด้านวิทยาการในการทำงาน ชาวโรมันใช้การกระจายอำนาจของการบริหารจัดการกับอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ไพศาลของพวกเขา ก่อนเริ่มปีคริสต์ศักราช ชาวเมืองเวนิสได้กำหนดมาตรฐานการผลิตโดยใช้สายประกอบการผลิต ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ (ยุคกลาง) มีการสร้างคลังสินค้าและการใช้ระบบสินค้าคงเหลือในการควบคุมขนาดที่เหมาะสม

^{๕๓} ดูรายละเอียดใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๓๘.

แต่ประวัติความเป็นมาเหล่านี้ ผู้บริการส่วนใหญ่ได้ดำเนินการปฏิบัติอย่างเข้มงวด บนพื้นฐานของการลองผิดลองถูก กว่าที่จะวิวัฒนาการเป็นแนวคิดในการบริหารจัดการในปัจจุบัน

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ ปี ค.ศ.๑๙๕๐ จนถึงปัจจุบันว่า มีทั้งสิ้น ๒๕ ประการ ได้แก่

๑) แขนงการตัดสินใจ (Decision) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นเทคนิคช่วยในการตัดสินใจภายใต้สภาพความเสี่ยง โดยคำนึงถึงคุณค่าและผลประโยชน์หรือขาดทุนที่คาดว่าจะได้ในแต่ละทางเลือก ทั้งนี้เป็นโมเดลที่ใช้ในภาพ โดยแสดงถึงโครงสร้างของลำดับทางการเลือกการตัดสินใจในการปฏิบัติงานและแสดงผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี รวมทั้งความน่าจะเป็นที่เกี่ยวข้องกับในแต่ละสถานการณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต

๒) ตารางการบริหาร (Managerial Grid) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๖๔-๑๙๗๘ เป็นโมเดลทฤษฎีโดยมุ่งความสำคัญที่การผลิตและคน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร เทคนิคนี้ใช้พัฒนาองค์การ ซึ่งใช้ประเมินรูปแบบการจัดการของผู้นำโดยผ่านการให้ตารางเป็นตัวแทนพิจารณา

๓) สิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในงานและสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน (Satisfiers & Dissatisfies) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน มี ๒ ปัจจัย คือ

๓.๑) ปัจจัยจูงใจ เป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความก้าวหน้า ความสำเร็จ การยกย่อง เป็นต้น

๓.๒) ปัจจัยสุขอนามัย เป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้งานเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน การเสนอสุขอนามัย ไม่ใช่วิธีการจูงใจที่ดีที่สุด แต่เป็นการป้องกันความไม่พึงพอใจประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมาทำงานหรือการขาดงานของพนักงาน เช่น นโยบายบริษัท การบังคับบัญชา ความมั่นคงในงาน ค่าตอบแทน สภาพการทำงาน เป็นต้น

๔) ทฤษฎี X และทฤษฎี Y (Theory X and Theory Y) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๖๐ ถึงปัจจุบัน

๔.๑) ทฤษฎี X เป็นทัศนะที่มีข้อสมมติในการบริหารว่า บุคคลทั่วไปมีลักษณะไม่ชอบทำงาน ขาดความกระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และพอใจที่ถูกนำแทนที่จะเป็นผู้นำ

๔.๒) ทฤษฎี Y เป็นทัศนะที่มีข้อสมมติในการบริหารว่า บุคคลทั่วไปมีลักษณะเต็มใจที่จะทำงาน มีความรับผิดชอบ สามารถบังคับบัญชา ควบคุม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ด้วยตัวเอง

๕) การระดมสมอง (Brainstorming) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นกระบวนการ ที่ให้บุคคลอื่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำหนดในช่วงที่มีการอภิปรายกลุ่มโดยเสรี โดยใช้เทคนิคกระตุ้นความคิดริเริ่มและจินตนาการของบุคคลให้ผู้มีส่วนร่วมเสนอแนะนวัตกรรมและความคิดเห็นอย่างเสรี

๖) การฝึกอบรมแบบไวต่อความรู้สึก (Training Group) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๖๙-๑๙๘๓ เป็นเทคนิคที่ใช้ในการพัฒนาองค์การเพื่อเพิ่มทักษะด้านความคิดของผู้เข้าฝึกอบรมทางด้านพฤติกรรมของตนเอง และพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม

๗) การรวมตัวระหว่างธุรกิจ (Conglomeration) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๖๔ ถึงปัจจุบัน เป็นการรวมตัวระหว่างหลายธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกัน การรวมตัวระหว่างธุรกิจนี้มีได้ ๒ กรณี คือ

๗.๑) การขยายตัวไปยังธุรกิจอื่น เป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อเพิ่มธุรกิจใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อนำไปขายในตลาดใหม่และใช้ในเทคโนโลยีใหม่ โดยผลิตภัณฑ์ใหม่จะไม่มี ความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์เดิมและตลาดเดิม

๗.๒) การขายธุรกิจโดยการควบกิจการ เป็นการรวมกิจการตั้งแต่สองกิจการขึ้นไปเป็นกิจการเดียวกัน โดยใช้ชื่อของกิจการที่รับโอน

๘) การบริหารจัดการโดยวัตถุประสงค์ (MBO) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๖๓-๑๙๖๗ เป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์โดยผู้ได้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาร่วมกันภายใน ช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือเป็นขั้นตอนในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันระหว่างผู้ได้บังคับบัญชาและ ผู้บังคับบัญชา เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น

๙) การกระจายธุรกิจ (Diversification) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๕๙ ถึงปัจจุบัน เป็นกลยุทธ์ระดับบริษัท ซึ่งผู้จัดการพยายามที่จะใช้ทรัพยากรขององค์การให้ดียิ่งขึ้น โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และตลาดใหม่

๑๐) ทฤษฎี Z (Theory Z) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๗ ถึงปัจจุบัน เป็นทฤษฎีซึ่งอธิบาย โครงสร้างงานในการบริหาร โดยใช้หลักธุรกิจของสหรัฐอเมริกาพร้อมกับญี่ปุ่น (มุ่งการตัดสินใจร่วมกัน และมีการเกี่ยวข้องกันในลักษณะแบบครอบครัว)

๑๑) การงบประมาณฐานศูนย์ (Zero-Base Budgeting) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๗๖ ถึง ปัจจุบัน เป็นการจัดสรรทรัพยากรให้กับโครงการหรือกิจกรรม โดยถือหลักกำหนดงบประมาณโดย เริ่มต้นใหม่ เช่น โครงการใหม่ กิจกรรมใหม่ การจ้างงานใหม่ ฯลฯ ทั้งนี้เป็นเทคนิคการควบคุมซึ่ง ต้องการให้ทุกโปรแกรมการกำหนดงบประมาณของบริษัทต้องมีการสำรวจทุกปี โดยถือเกณฑ์ อัตราส่วนระหว่างผลประโยชน์และต้นทุน

๑๒) การกระจายอำนาจ (Decentralization) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๕ ถึงปัจจุบัน เป็น ขอบเขตซึ่งมีการมอบอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจและความรับผิดชอบไปยังระดับล่างตามสายการ บังคับบัญชาขององค์การ

๑๓) วงจรคุณภาพ (Quality Circle) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๕ ถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มทำงาน หน่วยเล็ก ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ ๔-๑๕ คน ร่วมกันศึกษาการควบคุมคุณภาพ เกี่ยวกับการผลิต และการปฏิบัติการอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนระบุปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา โดยมีการปรับปรุง อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

๑๔) ความเป็นเลิศ (Excellence) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๗๘ ถึงปัจจุบัน ซึ่งระบุความเป็น เลิศขององค์การ ๘ ประการ คือ การมุ่งการกระทำ การอยู่ใกล้ชิดกับลูกค้า การส่งเสริมความอิสระ และความเป็นเจ้าของกิจการ การเพิ่มประสิทธิภาพโดยอาศัยคน มุ่งที่ค่านิยม การดำเนินธุรกิจที่ เชี่ยวชาญ การมีโครงสร้างที่เรียบง่ายและมีที่ปรึกษาน้อยลง และการเข้มงวดพร้อมผ่อนปรนใน ขณะเดียวกัน

๑๕) การปรับโครงสร้างองค์การใหม่ (Restructuring) ใช้ในปี ค.ศ.๑๙๘๔ ถึง ปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวิธีการปฏิบัติงานขององค์การ หรือเป็นวิธีเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์การ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโครงสร้างองค์การ รวมทั้งลด ระดับการบริหาร และการลดขนาดของปริมาณคน

๑๖) การบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจที่ลงทุนหรือการจัดการเกี่ยวกับการกระจายการลงทุนหรือกระจายความเสี่ยง (Portfolio management) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ถึงปัจจุบัน เป็นกลยุทธ์ของบริษัทซึ่งเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบของธุรกิจและผลิตภัณฑ์แล้วกำหนดกลยุทธ์การจัดสรรทรัพยากรทางการเงินสำหรับแต่ละธุรกิจและผลิตภัณฑ์นั้น

๑๗) การบริหารจัดการโดยเดินดูรอบๆ (MBWA) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๘ ถึงปัจจุบัน เป็นแนวทางในการจัดการซึ่งเกี่ยวกับการไปเยี่ยมเยียนแผนกต่างๆ ขององค์การโดยไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และจะสนทนากับผู้บริหารและพนักงานแบบไม่เป็นทางการ เป็นเทคนิคการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารพบปะโดยตรงกับพนักงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน

๑๘) โครงสร้างองค์การแบบเมทริกซ์ (Matrix) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ ถึงปัจจุบัน เป็นการจัดการในลักษณะแผนก แต่ขึ้นกับหน้าที่องค์การ โดยจะมีสายการบังคับบัญชา ๒ สายที่เกิดขึ้นพร้อมกัน คือ สายงานบังคับบัญชาที่เป็นงานประจำ และสายการบังคับบัญชาที่เป็นงานโครงการ

๑๙) การบริหารจัดการญี่ปุ่นแบบแคมบัง (Kamban) ใช้ในปี ๑๙๘๓ ถึงปัจจุบัน เป็นระบบย่อยของวิธีการควบคุมให้ทันเวลา หรือการควบคุมสินค้าคงเหลือแบบทันเวลาพอดี

๒๐) การบริหารจัดการแบบผู้ประกอบการ (Intrapreneuring) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ถึงปัจจุบัน เป็นกิจกรรมของผู้ประกอบการภายในองค์การ กล่าวคือ แต่ละกลุ่มจะทำบทบาทในการเป็นผู้ประกอบการภายในองค์การ

๒๑) วัฒนธรรมบริษัท (Corporate Culture) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๔ ถึงปัจจุบัน เป็นระบบความเชื่อและค่านิยมร่วมที่มีการพัฒนาขึ้นมาภายในสังคมและชั้นนำพฤติกรรมของสมาชิก หรือเป็นระบบซึ่งมีความหมายร่วมกันภายในสังคมหนึ่ง ซึ่งจะกำหนดวิธีการที่บุคคลนำมาปฏิบัติ เป็นระบบซึ่งกำหนดโดยสมาชิกที่ทำให้สังคมหนึ่งแตกต่างจากสังคมหนึ่ง

๒๒) การลดขนาดองค์การ (Downsizing) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๘๙ ถึงปัจจุบัน เป็นการปรับลดขนาดและขอบเขตของแรงงานลงเป็นอย่างมาก โดยพยายามค้นหาหรือกำหนดขนาดที่เหมาะสมของแรงงานให้แก่องค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ กลยุทธ์นี้จะกำหนดระดับการจ้างงานขององค์การด้วยการใช้แผนการให้ออกจากงานเรียกว่า การเกษียณอายุงาน หรือแผนการปลดพนักงานออก ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการเปลี่ยนแปลงองค์การให้อยู่รอดและสามารถแข่งขันกับธุรกิจอื่นได้

๒๓) ทีมที่บริหารด้วยตนเอง (Self-Managed Teams) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ ถึงปัจจุบัน เป็นกลุ่มงานอัตโนมัติโดยพนักงานที่ได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้ทำงานทั้งหมดในหน่วยงานหนึ่งโดยทีมงานนั้น ทั้งนี้จะไม่มีการควบคุมจากผู้บังคับบัญชาขั้นต้น

๒๔) การบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม (TQM) ใช้ในปี ค.ศ. ๑๙๙๑ ถึงปัจจุบัน เป็นการบริหารจัดการคุณภาพโดยรวม ๔ ประการ คือ

- ๒๔.๑) มุ่งเน้นที่ความพึงพอใจของลูกค้า
- ๒๔.๒) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
- ๒๔.๓) มีการปรับปรุงคุณภาพทุกอย่างขององค์การ
- ๒๔.๔) มีความถูกต้องแม่นยำในการวัด
- ๒๔.๕) มอบอำนาจให้แก่พนักงาน

สรุปได้ว่า วิวัฒนาการแนวคิดทางการบริหารจัดการ เกิดขึ้นตั้งแต่การก่อสร้างพีระมิด การก่อสร้างกำแพงเมืองจีน และในยุคกลางที่เกิดขึ้นในนครเวนิส ประเทศอิตาลี ปัจจุบันแบ่งเป็น ๕ แนวคิด คือ แนวคิดแบบดั้งเดิม แนวคิดมนุษยสัมพันธ์ แนวคิดเชิงปริมาณหรือบริหารศาสตร์ แนวคิดตามสถานการณ์ และแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารจัดการดังกล่าวนี้สำคัญยิ่งสำหรับการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหาร เพราะจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจ

๒.๒.๓ ทฤษฎีการบริการจัดการ

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงทฤษฎีการบริหารจัดการไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาประกอบใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

๑) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

สังคมเป็นองค์กรที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะช้าหรือเร็วเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ หลายประการ อาทิ ภูมิหลังทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ประชากร การติดต่อกับสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ความจำเป็นในการดำรงอยู่ของสมาชิกและสังคม เป็นต้น ซึ่งภายในสังคมนั้นมีการทำหน้าที่ ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อความดำรงอยู่ของแต่ละสังคม ในการนี้ส่วนย่อยต่างๆ หรือระบบย่อย เพื่อให้สอดคล้องกันไปกับการทำหน้าที่ของระบบย่อยอื่นๆ อันเป็นผลให้สังคมดำรงอยู่ได้ เปรียบประดุจดังระบบร่างกายของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ เช่น หัวใจ หู ตา จมูก แขน ขา เท้า เป็นต้น ซึ่งแต่ละส่วนก็ทำหน้าที่ตามความถนัดเฉพาะของตนเอง และต้องประสานกันกับการทำหน้าที่ของส่วนอื่นๆ ด้วย เพื่อความอยู่รอดของระบบใหญ่ คือ มนุษย์ แต่ละคนภายในสังคมจะปฏิบัติงานต่อเนื่องประสานสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งไปสู่ความมุ่งหมายสุดท้ายของแต่ละสังคม คือ ความอยู่รอดซึ่งความสามารถที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงภาวะต่างๆ ภายในสังคมให้เหมาะสมกับกาลเวลาที่ผ่านไป^{๕๔}

๒) ทฤษฎีความขัดแย้ง

แนวคิดของทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าสังคมเป็นระบบย่อยหรือส่วนย่อย ส่วนย่อยเหล่านี้จะมีบทบาทหน้าที่ในตัวของมันเอง แต่ว่าบทบาทหน้าที่ของระบบย่อยเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องสมดุลกัน และไม่ต้องพึ่งกัน ระบบย่อยหรือส่วนย่อยไม่ค่อยเท่าเทียมกันไม่เสมอภาคกัน มีทั้งที่กลุ่มอ่อนแอกว่า เชื่อในเรื่องสมดุลการปรับตัวเข้าหากันแต่สำนึกความขัดแย้งไม่เชื่อการได้ดุลเป็นเรื่องบังเอิญ เป็นเพียงช่วงภาวะหนึ่งหรือขณะหนึ่งเท่านั้น ไม่ใช่ถาวรโดยให้เหตุผลว่าเมื่อสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่จัดตั้งขึ้นมา พัฒนาการของสังคมของมนุษย์ที่แล้มาไม่ได้สมดุล หมายความว่าต้องมีย่อยหรือสังคมย่อยหรือชนชั้นหนึ่งอยู่เหนืออีกระบบย่อยหรือสังคมย่อยหรืออีกชนชั้นหนึ่ง เมื่อเกิดความไม่สมดุลผลไม่เท่าเทียมกันจะเกิดภาวะครอบงำและถูกครอบงำ สิ่งที่มาจะทำให้เกิดการได้เปรียบและเสียเปรียบกันอยู่ในระบบสังคม ปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันจะมีการได้เปรียบและเสียเปรียบก็จะเกิดการกดขี่เอารัดเอาเปรียบกันเมื่อมีการกดขี่เอารัดเอาเปรียบกันเกิดขึ้น ก็จะนำไปสู่ความขัดแย้ง

^{๕๔} สนิท สมัครการ, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๙-๓๐.

ความขัดแย้งคือการต่อสู้ เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในทุกยุคทุกสมัยของประวัติศาสตร์ในบางส่วน คาร์ล มาร์กซ์ (Kale Mark) ได้แย้งว่า สาเหตุของการขัดแย้งทางชนชั้น มีผู้ทำลายและถูกทำลายจากผู้ซึ่งควบคุมวิธีการผลิตและอิทธิพลของแรงงานมีความจำเป็นในการผลิตอย่างแท้จริง แรงงานที่ทำลายสามารถกลายเป็นการปฏิบัติทางชนชั้นคนใดคนหนึ่งอาจจะทำกฎระเบียบใหม่ทางสังคมมาใช้ แต่สามารถปรากฏขึ้นได้เฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวิธีเทคโนโลยีแบบใหม่เหมือนระบบโรงงานอุตสาหกรรมหรือระบบกิจการก่อสร้าง ทำให้ระบบชนชั้นที่เก่าแก่แล้วพังสลายไป (หมดยุค) เป็นที่ยอมรับกันว่าการปฏิบัติเรื่องการขัดแย้งทางชนชั้นไม่เคยปรากฏในสังคมแบบทุนนิยม ในขณะที่เดียวกันสามารถเห็นความขัดแย้งของแรงงานชาวโปแลนด์คงมีอยู่ในสังคมซึ่งเรียกร้องให้มีการขับไล่แรงงานที่แสวงหาผลประโยชน์ขณะที่เรามองไปรอบโลกที่มีการต่อสู้เราไม่สามารถจะช่วยให้ได้นี้เท่ากับเป็นการพิสูจน์ทฤษฎี คาร์ล มาร์กซ์ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม^{๕๕}

๓) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

แนวคิดของทฤษฎีนี้ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมที่แตกต่างกับทฤษฎีอื่นๆ ดังนี้^{๕๖}

๓.๑) ในสถานการณ์ใดๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นระบบหรือองค์กรใดๆ จะแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งจะเป็นผลจากการที่ได้รับรางวัลมากที่สุดและการลงโทษน้อยที่สุด

๓.๒) บุคคลในระดับสังคมจะกระทำซ้ำสำหรับพฤติกรรมซึ่งพิสูจน์แล้วว่าได้รับรางวัลในอดีต

๓.๓) บุคคลในระดับสังคมจะกระทำซ้ำ สำหรับพฤติกรรมในสถานการณ์ซึ่งคล้ายคลึงกันที่พฤติกรรมได้รับรางวัล

๓.๔) การเสนอสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นในอดีตเกี่ยวกับรางวัล จะเป็นที่ยอมรับในสังคม

๓.๕) การกระทำซ้ำของพฤติกรรมจะเกิดขึ้นเพียงเท่าที่เขายังคงได้รับรางวัลอยู่

๓.๖) บุคคลในระดับสังคมจะแสดงอารมณ์ออกมาถ้าพฤติกรรมซึ่งครั้งก่อนได้รับรางวัลหรือไม่ทำเมื่อพฤติกรรมในอดีตไม่เคยได้รับรางวัล

๓.๗) บุคคลยิ่งจะแสดงพฤติกรรมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจง แต่กลับน้อยลงเมื่อพฤติกรรมไม่ได้รับรางวัล และยังทำให้บุคคลแสวงหาการแสดงพฤติกรรมอื่น

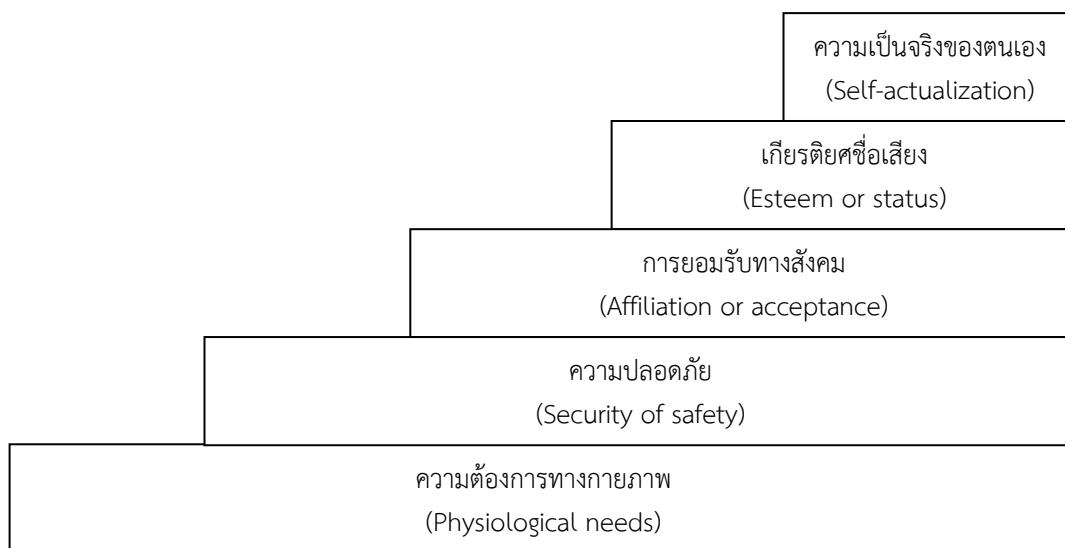
^{๕๕} สุพิศวง ธรรมพันทา, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑๔.

^{๕๖} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๘๐-๘๑.

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนจึงเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นเพื่อต้องการอธิบายการจัดระเบียบทางสังคม^{๕๗} โดยมีหลักการที่สำคัญของทฤษฎีคือ การกระทำระหว่างกันของบุคคลโดยอาศัยการตอบโต้ซึ่งพิจารณาจากรางวัล หรือการลงโทษ ความพอใจ ความไม่พอใจ ความชอบ ความไม่ชอบ ฯลฯ อันเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างกันตลอดจนการได้รับการพิจารณาจากการที่ได้รับความพอใจสูงสุด (ถ้าไร) เมื่อได้ทำไปแล้ว (การลงโทษ) และคิดว่าการกระทำหรือการตอบแทนจากผู้อื่นทำให้ผู้กระทำมีความพอใจอย่างมาก ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเป็นทฤษฎีที่อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมในรูปของการแลกเปลี่ยนการกระทำต่อกัน โดยพิจารณาจากรางวัล ความพอใจ หรือการไม่ติดต่อกับหรือติดต่อกันน้อย เมื่อการกระทำนั้นทำไปแล้วได้รับการลงโทษ หรือมีความไม่พอใจเกิดขึ้นการจัดระเบียบเกิดจากปฏิกิริยาที่มีต่อกัน ความคาดหวังจากบุคคลอื่นที่ตนกระทำต่อมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของตน

๔) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์

โดยนักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อว่า มาสโลว์ (Maslow) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์เพื่อที่จะอธิบายพฤติกรรมของคนในองค์กร โดยมาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการของคนออกเป็น ๕ ระดับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ ประกอบด้วย (๑) ความเป็นจริงของตนเอง (๒) เกียรติยศชื่อเสียง (๓) การยอมรับทางสังคม (๔) ความปลอดภัย และ (๕) ความต้องการทางกายภาพ^{๕๘}

แผนภาพที่ ๒.๒ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒.

^{๕๘} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓.

จากแผนภาพที่ ๒.๒ แสดงให้เห็นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์ มี ๕ ชั้น แบ่งได้ ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ความต้องการทางชีวศึกษาวิทยา (Biological Needs) ซึ่งรวมความต้องการสิ่งจำเป็นทั้งหลาย ทางด้านร่างกายของมนุษย์ ที่จำเป็นสำหรับที่จะให้มีชีวิตอยู่รอด ได้แก่ อาหาร น้ำ อากาศ และการพักผ่อนนอนหลับ เป็นต้น ความต้องการทางด้านร่างกายนั้นปกติจะมีขีดจำกัดอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เช่น เมื่อรับประทานอาหารอิ่มแล้ว เป็นต้น เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างสมควรแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น เช่น ต้องการบ้านเรือน เสื้อผ้า รถยนต์ เครื่องประดับต่างๆ เพื่อแสดงถึงเกียรติยศและฐานะของบุคคลในสังคม

ประเภทที่ ๒ ความต้องการทางจิตใจ (Psychological Needs) มนุษย์เป็นสัตว์สังคมซึ่งอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ จึงต้องคบหาสมาคมกับมนุษย์ด้วยกันเป็นกลุ่ม เป็นสมาคม เป็นชาติ การเป็นสมาชิกในสถาบันต่างๆ ของสังคม จึงก่อให้เกิดความต้องการในรูปต่างๆ (Security or Safety Needs) ความต้องการได้รับการยกย่อง (Recognition Needs) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (Sense of Belonging Needs) และความต้องการที่ได้รับผลสำเร็จในชีวิต ความต้องการทางจิตใจของมนุษย์นี้ไม่เหมือนกันทุกคนและไม่มีที่สิ้นสุด

๕) ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม (Vroom)

วรูม (Vroom) กล่าวว่า การที่จะเลือกหรือตัดสินใจกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น มีสาเหตุหรือแรงจูงใจโดยอาศัยเหตุผลหรือปัจจัยหลายๆ อย่างประกอบกันมิได้เกิดจากปัจจัยหนึ่งปัจจัยเดียว โดยที่บุคคลนั้นจะต้องมีความคาดหวัง ต่อไปนี้

๕.๑) ผลตอบแทนที่ได้รับ

๕.๒) ความพอใจและความไม่พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ

๕.๓) ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น

๕.๔) โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง

๕.๕) การบริหารแบบมีส่วนร่วม^{๕๙}

๖) ทฤษฎีการจูงใจ : ทฤษฎีความต้องการ ของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer)

ทฤษฎีการจูงใจ : ทฤษฎีความต้องการ ของอัลเดอร์เฟอร์ เป็นทฤษฎีความต้องการ หรือเรียกอีกอย่างว่า ERG (ERG ย่อมาจาก Existence Relatedness Growth theory) อัลเดอร์เฟอร์ เป็นทฤษฎีเน้นการทำให้เกิดความพอใจตามความต้องการของมนุษย์ไม่คำนึงถึงขั้นความต้องการว่าความต้องการใดจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังและความต้องการหลายๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันก็ได้ความต้องการตามทฤษฎี ERG มีน้อยกว่าความต้องการตามลำดับขั้นตอนของมาสโลว์ อัลเดอร์เฟอร์ได้แบ่งความต้องการไว้ ๓ ประการ ดังนี้^{๖๐}

^{๕๙}วรูม (Vroom) อ้างใน ภัทรธิดา ผลงาม, **ทรัพยากรมนุษย์กับการพัฒนา**, (เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๖-๔๗.

^{๖๐}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **พฤติกรรมองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : ชีระฟิล์ม และ โซเท็กซ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๙-๑๑๔.

๖.๑) ความต้องการการมีชีวิตอยู่ (Existence needs) เป็นความต้องการของบุคคลที่ต้องการการตอบสนองเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้รับการตอบสนองทางกาย คือ ต้องการอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่ อาศัย เครื่องใช้ต่าง ๆ ยารักษาโรค ผู้บริหารควรตอบสนองความต้องการด้วยการให้ค่าตอบแทนเป็น เงินค่าจ้าง เงินเพิ่มพิเศษ รวมถึงความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยจากการทำงานได้รับความยุติธรรม มีการทำ สัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

๖.๒) ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Relatedness needs) เป็นความต้องการของ บุคคลที่จะมีมิตรไมตรีมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่แวดล้อมในการทำงาน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ บุคลากรในองค์การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธระหว่างผู้นำและผู้ตาม เกิดสถานภาพที่ยอมรับทางสังคม

๖.๓) ความต้องการความก้าวหน้า (Growth needs) เป็นความต้องการสูงสุดของ บุคคล ได้แก่ ความต้องการได้รับการยกย่องและต้องการความสำเร็จในชีวิต ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพิจารณาการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งหรือมอบหมายให้ รับผิดชอบต่องานโดยมีหน้าที่งานสูงขึ้นอันเป็นโอกาสที่พนักงานจะก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จในการ ปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารจัดการ เป็นทฤษฎีที่ไม่มีกำหนดตายตัว ในการนำทฤษฎี แต่ละทฤษฎีไปใช้ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ รวมถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อม ภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์การ ได้แก่ (๑) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่กล่าวถึง ความ เปลี่ยนแปลงซึ่งจะเร็วหรือช้า นั้น จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านภูมิหลังทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความกดดันทางด้านประชากร การติดต่อกับสังคมและวัฒนธรรมอื่นๆ ความจำเป็นในการดำรงอยู่ของสมาชิกและสังคมโดยจุดมุ่งหมายสุดท้ายของแต่ละสังคม (๒) ทฤษฎี ความขัดแย้ง กล่าวถึง การแสดงความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันบางครั้งอาจรุนแรงจนถึงขั้นการต่อสู้ โดยมี สาเหตุมาจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้มีอิทธิพลหรือผู้ควบคุมวิธีการผลิตอย่างไรก็ตามความ ขัดแย้งก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมองได้ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือ อาจจะเป็นการปฏิวัติ (๓) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน กล่าวถึง กระบวนการที่กระทำขึ้นระหว่างกัน โดย อาศัยการโต้ตอบโดยพิจารณาได้จากรางวัล บทลงโทษ ความพอใจ ความไม่พอใจ ความชอบ และ ความไม่ชอบ (๔) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ หมายถึง การอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ จากลำดับขั้นของความต้องการทั้ง ๕ ประการ ได้แก่ ความเป็นจริงของตนเอง เกียรติยศชื่อเสียง การ ยอมรับทางสังคม ความปลอดภัย และความต้องการทางกายภาพ (๕) ทฤษฎีความคาดหวังของวรูม เป็นทฤษฎีหรือปัจจัยที่บุคคลมุ่งหวังหรือคาดหวังไว้ได้แก่ ผลตอบแทนที่ได้รับ ความพอใจและความไม่ พอใจต่อผลตอบแทนที่ได้รับ ผลตอบแทนที่ได้รับเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น โอกาสที่จะได้รับ ผลตอบแทนตามความคาดหวังและทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม และ (๖) ทฤษฎีการจูงใจ เป็น ทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของมนุษย์โดยไม่ยึดติดว่ามนุษย์จะมีความต้องการสิ่งใดมา ก่อนหรือหลัง ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดการบริหารที่เหมาะสมกับยุคสมัยและสอดคล้องกับการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัด

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัด จากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของวัด

สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญของสังคมไทย แต่โดยทั่วไปคนเราจะมองศาสนาไปใน ๒ ลักษณะ คือ^{๖๑}

๑) หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ตัวหลักธรรมคำสอนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ เพราะเป็นแนวทางปฏิบัติสามารถจัดความทุกข์ได้ และยังเป็นหลักปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของหมู่ชน เพราะฉะนั้นหลักธรรมคำสอนของศาสนาจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของศาสนา

๒) ในแง่ที่เป็นสัญลักษณ์ เช่น พระสงฆ์ วัดวาอาราม เป็นต้น ตามปกติถือว่าเป็นตัวแทนในการสืบทอดศาสนาให้ยั่งยืนมาจนถึงปัจจุบัน เพราะเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันทางศาสนาที่นำเอาหลักคำสอนมาปฏิบัติเป็นตัวอย่างแก่สังคม และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนนั้นออกไปให้กว้างขวาง ดังนั้นสถาบันทางศาสนาในแง่นี้จึงมีส่วนรับผิดชอบต่อความเจริญหรือความเสื่อมของศาสนาเป็นอย่างมาก เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความคู่กับศาสนาที่เป็นหลักธรรมคำสอน

คนทั่วไปมักจะเข้าใจกันว่าวัดเป็นเพียงที่อยู่ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นความหมายที่ธรรมดาสามัญ เข้าใจกันตามสภาวะที่ปรากฏให้เห็นโดยไม่พิจารณาให้ลึกซึ้งเพียงพอ ความจริงแล้ววัดนั้นมีคำที่ใช้อยู่เดิมในภาษาบาลีอยู่ ๓ คำ คือ^{๖๒}

๑) อาราม โดยพยานุชนะแปลว่า “เป็นที่รื่นรมย์” โดยอรรถแปลว่า “สวน” เพราะในสมัยพุทธกาลนั้นพุทธศาสนิกชนนิยมถวายสวนให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์เช่น เวฬุวันวนาราม เป็นสวนที่พระเจ้าพิมพิสารถวายให้เป็นที่ประทับของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ หรือเชตะวันวนาราม สวนที่อนาถปิณฑิกเศรษฐีถวายแก่พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์เพื่อเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์

๒) อาวาส โดยพยานุชนะแปลว่า “ที่อยู่” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้าง แต่ถ้าจะจำกัดขอบเขตแคบลง หมายถึง วัด ก็ต้องมีภิกษุศัพท์ เป็นคำจำกัดความข้างหน้าที่ว่า “ภิกขุมาวาโส” แปลว่า ที่อยู่ของพระภิกษุสงฆ์ โดยอรรถในอภินันท์ปทีปิกา ท่านแปลว่า เรือน เป็นไวพจน์ของคำว่า ชร เป็นต้น

๓) วิหาร โดยพยานุชนะก็แปลว่าที่อยู่คล้ายกับอาวาส แต่ตามพระวินัย เช่น ในมหาลลสิกขาบทแห่งสังฆาติเสสและในอนุศาสน์ ท่านหมายเอาสิ่งปลูกสร้างเป็นหลัก และสังเกตในที่ทั่วไปดูเหมือนเป็นสิ่งก่อสร้างด้วยอิฐ ปูน คือ เป็นพวกตึก แต่เพราะวิหารนั้นสร้างไว้ในที่อยู่ของภิกษุทั้งหลาย จึงพลอยเรียกว่า วิหาร ซึ่งเท่ากับคำว่าวัดในภาษาไทย

^{๖๑}พระมหาบุญมี ปุณณวุฑโฒ, “ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๖๒}สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก), “คุณวัด”, *วารสารใบลาน*, ปีที่ ๕ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๒๘) : ๑๐.

ที่กล่าวมานั้นอาจเป็นเพียงความหมายในด้านรูปธรรมเพื่อสะดวกในการสื่อสารเท่านั้น แต่ความจริงแล้วพระพุทธศาสนามีได้มีความหมายเพียงเท่านั้นไม่ พระพุทธศาสนา วัดและพระสงฆ์มีความผูกพันกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ในปัจจุบันสำหรับสังคมเมืองหลวงผู้คนห่างเหินจากวัดมากขึ้น แต่ก็ยังมีวัดอยู่มากมาย มีประชาชนทำบุญตักบาตรกันอยู่ทุกวัน สำหรับในชนบทนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัดพระสงฆ์และประชาชนยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก อาจกล่าวได้ว่า วัดและพระสงฆ์เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางที่รวมจิตใจของประชาชนชาวไทย

คำว่า “วัด” นั้นความหมายโดยผิวเผิน หมายถึง ที่อยู่ของพระสงฆ์แล้ว วัดก็เหมือนกับที่อยู่อาศัยทั่วไปนั่นเอง วัดเป็นสถาบันที่อำนวยความสะดวกทั้งทางรูปธรรมและนามธรรมแก่สังคมอย่างมาก เพราะเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม ประเพณี และศูนย์กลางอื่นๆ อีกมาก ยิ่งหากพระซึ่งเป็นผู้นำทางจิตใจได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ควรปฏิบัติแล้วก็สามารถทำให้สังคมอยู่ได้สงบสุข ด้วยเหตุนี้วัดจึงมีความจำเป็นต่อสังคมเพราะฉะนั้นในการศึกษา ความหมายของวัดจึงควรศึกษาถึงความหมาย ความมุ่งหมายและบทบาทของวัดของพระสงฆ์มาพิจารณาด้วย จึงมองทั้งในแง่รูปธรรมและนามธรรมควบคู่กันไป สำหรับความหมายของ “วัด” ได้มีนักวิชาการในทางพระพุทธศาสนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำนิยามของคำว่า วัด หมายความว่า สถานที่ทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์ วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์ หรือนักบวช เป็นต้น^{๖๓}

“วัด”ตามพระราชพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในมาตรา ๓๑ ให้วัดมีสองอย่าง คือ

๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๒) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป^{๖๔}

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี) ได้กล่าวว่า วัด หมายถึง ที่อยู่ของพระ (นักบวช) ผู้ประพฤติพรหมจรรย์เป็นดินแดนแห่งพระรัตนตรัยสำหรับชุมชนมี ๓ เขต คือเขตพุทธาวาส เขตธรรมาวาสและเขตสังฆาวาส^{๖๕}

^{๖๓}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, หน้า ๑๐๕๙.

^{๖๔}พระวิสุทธิภิกษุธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๓.

^{๖๕}พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ใน **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖) : ๑๖๔.

กรมการศาสนา ได้ระบุถึง ความหมายของวัดตามเจตนาในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ ไว้ว่า^{๖๖}

๑) วัดเป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนา และมีสถานที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์ ดังจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การอนุญาตสร้างวัดที่กำหนดว่า “สมควรเป็นที่พำนักอาศัยของภิกษุสงฆ์” และหลักเกณฑ์ในการตั้งวัดในข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวงฉบับนี้ว่า เมื่อได้สร้างเสนาสนะขึ้นเป็นหลักฐานพร้อมที่จะใช้เป็นที่พำนักของภิกษุสงฆ์ได้แล้วให้ผู้ได้รับอนุญาตสร้างวัด

๒) วัดประเภทที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ต้องได้สร้างขึ้น หรือได้บูรณปฏิสังขรณ์ เป็นหลักฐานถาวร และมีพระภิกษุอยู่ประจำไม่น้อยกว่า ๕ รูป ติดต่อกันไม่น้อยกว่า ๕ ปี แต่ระยะเวลาห้าปีมิได้บังคับแก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ไพฑูลย์ เสี่ยงก้อง ได้กล่าวว่า วัด คือ หน่วยงานของศาสนา ที่เป็นสถาบันหลักของชุมชน ทำหน้าที่หลักในการถ่ายทอดศีลธรรม จริยธรรม ให้การศึกษาอบรม ให้ความรู้และศิลปกรรมต่างๆ ของชุมชน^{๖๗}

สุนทร สุฤตะโยธิน ได้กล่าวว่า วัด หมายถึง ที่พำนักสงฆ์ เป็นที่ประกอบศาสนกิจ และบำเพ็ญกุศลเป็นสถาบันการศึกษาอบรมของพระสงฆ์และเยาวชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาเป็นศูนย์กลางของการสมาคมพบปะสังสรรค์ ปรีกษาหารือและบริการด้านต่างๆ แก่ชุมชน^{๖๘}

คณินันต์ย์ จันทรบุตตร ได้กล่าวว่า วัด เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เป็นสถานที่สงบ ร่มรื่น ร่มเย็นทั้งกายและใจ เหมาะแก่การบำเพ็ญสมณธรรม^{๖๙}

สรุปได้ว่า วัดหมายถึงสถานที่ในทางพระพุทธศาสนา เป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและประกอบกิจของสงฆ์ เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมและบำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัททั้งหลายและเป็นสถานที่ในการให้การศึกษาอบรมขัดเกลาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังกล่าวนี้อาจเป็นเพียงความหมายในด้านรูปธรรมเพื่อสะดวกในการสื่อสาร เท่านั้น แต่ความจริงแล้ววัดในพระพุทธศาสนามีความผูกพันกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยมาอย่างยาวนาน เพราะเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม ประเพณี และศูนย์กลางอื่นๆ อีกมาก

^{๖๖} กรมการศาสนา, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๖๗} ไพฑูลย์ เสี่ยงก้อง, คน ต้นไม้ และสายน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔), หน้า ๔๖.

^{๖๘} สุนทร สุฤตะโยธิน, คู่มือสมณศักดิ์สำหรับผู้บริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : กรังปรีซ์อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒.

^{๖๙} คณินันต์ย์ จันทรบุตตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒), บทนำ.

๒.๓.๒ บทบาทของวัดต่อสังคมไทย

นับตั้งแต่สมัยโบราณวัดมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมไทย ทุกหมู่บ้านมีวัดเป็นศูนย์กลางมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจและสติปัญญา เป็นศูนย์กลางของความเชื่อและความสามัคคี ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนานมีผู้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความสำคัญอันเป็นภารกิจทั่วไปของวัด ดังต่อไปนี้

กรมการศาสนา ได้สรุปบทบาทของวัดเอาไว้ดังต่อไปนี้^{๗๐}

๑) วัดเป็นสถานที่ ที่ชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่รับใช้พระสงฆ์และรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่างๆ ตามที่มีสอนอยู่ในสมัยนั้น

๒) วัดเป็นสถานที่ ที่พ่อแม่ตลอดจนคนแก่คนเฒ่าและสตรีมารับความรู้ด้วยการสวดพระธรรมเทศนา

๓) วัดเป็นสถานพยาบาลที่รักษาผู้เจ็บป่วยตามภูมิความรู้ของคนสมัยก่อนโดยวัดเป็นแหล่งตำราแพทย์และพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นหมอรักษาพยาบาลคนเจ็บทั่วไป

๔) วัดเป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียนตลอดจนถึงผู้ใหญ่ที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีพ

๕) วัดเป็นสถานที่พักอาศัยของคนเดินทาง ซึ่งวัดบางวัดได้สร้างศาลาเอาไว้กว้างขวางใหญ่โตเพื่อรองรับกิจการนี้โดยเฉพาะ

๖) วัดเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านได้มาพบปะสังสรรค์และพักผ่อนหย่อนใจวัดได้จัดสถานที่ต่างๆ ในบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดและร่มรื่น

๗) วัดเป็นสถานที่รื่นเริงที่จัดเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้านทั้งหมดเช่นงานก่อพระเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ บุญมหาชาติ เป็นต้น

๘) วัดเป็นบ่อเกิดและเป็นศูนย์กลางของศิลปกรรมแขนงต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมและวรรณกรรม

๙) วัดเป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ ของชาวบ้าน

๑๐) วัดเป็นสถานที่สำหรับชาวบ้านรอบวัดมาทำบุญและบำเพ็ญกุศลตลอดจนประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา

๑๑) วัดเป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของใช้ต่างๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกันเมื่อมีงานที่วัดหรือขอยืมไปใช้เมื่อคราวมีงาน

๑๒) วัดเป็นศูนย์กลางการบริหาร หรือการปกครองท้องถิ่น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกัน เพื่อบอกแจ้งกิจการต่างๆ

^{๗๐} กรมการศาสนา , หลักการ บริหารและการ จัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : เอ พี กราฟิคส์ไชน์, ๒๕๓๙), หน้า ๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง บทบาทและความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับสังคม ไว้ดังนี้^{๗๑}

๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมารับใช้พระรับการอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาต่างๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของเยาวชน

๒) เป็นสถานสงเคราะห์บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตอยู่และศึกษาเล่าเรียนด้วย ตลอดถึงผู้ใหญ่ที่ขัดสนมาอาศัยวัด

๓) เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายพวกรักษาผู้เจ็บป่วย

๔) เป็นที่พักคนเดินทาง

๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ หาความรู้เพิ่มเติม

๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่างๆ สำหรับชาวบ้าน

๗) เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตและครอบครัวและความทุกข์ต่างๆ

๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ เสมือนพิพิธภัณฑ์

๙) เป็นคลังวัสดุสำหรับเก็บของไว้ ซึ่งชาวบ้าน จะได้ขอยืมไปใช้เมื่อคนมีงานต่างๆ

๑๐) เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจะเรียกลูกบ้านมาประชุมกันบอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ

๑๑) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม อันเป็นเรื่องผูกพันกับชีวิตของทุกคนในระยะต่างๆ

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังนี้^{๗๒}

๑) วัดเป็นที่สงบรีนรมย์

๒) วัดเป็นที่บ่มศิละงาม

๓) วัดเป็นแหล่งความรู้

๔) วัดเป็นแหล่งชุธรรมะ

๕) วัดเป็นแหล่งละอบายมุข

๖) วัดเป็นแหล่งปลูกปลอบใจ

๗) วัดเป็นแหล่งให้บริการ

^{๗๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕-๑๙.

^{๗๒}พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

ปัจจุบัน ดังนี้ ^{๗๓}	พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี) ได้กล่าวถึงวัดในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึง
สงบ	๑) เป็นสถานที่ประเพณีพิธีกรรมของพระภิกษุสามเณรและประชาชนผู้ไคร่ธรรม ๒) เป็นสถานที่สำหรับประชาชนไปบำเพ็ญกุศล ๓) เป็นดินแดนแห่งความสงบ คือเป็นที่อยู่ของผู้สงบเป็นดินแดนไปมาหาสู่ของผู้รัก
วัด	๔) เป็นสาธารณูปการที่ชาวบ้านได้อาศัยใช้สาธารณูปโภค เช่น ตักน้ำกินน้ำใช้ที่สระ
บางโอกาส	๕) เป็นสถานศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้แทบทุกสาขาวิชาตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูง ๖) เป็นสโมสรสถานหรือสมาคมที่ชุมนุมพักผ่อนหย่อนอารมณ์ของประชาชนทั่วไปใน
ท่วม	๗) เป็นสุขาเสนา โรงพยาบาลหรือแพทย์สถานที่พระบริการชาวบ้าน ผู้ป่วยไข้ ๘) เป็นสถานที่พึ่งพำนักของคนไร้ที่พึ่ง เช่น กำพร้า อนุภรรยาหรือประสบไฟไหม้ น้ำ
คุกคาม	๙) เป็นที่พึ่งหลบภัยหนีภัยของคนที่ถูกภัยคุกคาม เช่น ภัยสงคราม หรือโรคภัยร้ายแรง ๑๐) เป็นสถานที่พึ่งของผู้ตายและญาติของผู้ตาย ๑๑) เป็นสนามเด็กเล่นหรือเล่นกีฬาของประชาชน ๑๒) เป็นสถานที่พักของผู้เดินทาง เสมือนเป็นโรงแรมของประชาชนคนเดินทาง ๑๓) เป็นสถานที่เปรียบเทียบกับคติความเชื่อหนึ่งเป็นโรงศาลวินิจฉัยเรื่องราวแก่
ประชาชน	๑๔) เป็นสถานที่พบปะกันแห่งชายหนุ่มหญิงสาวตามประเพณีไทยแท้แต่โบราณ ๑๕) เป็นศูนย์กลางแห่งศิลปวัฒนธรรมของสังคมไทย
ได้ ดังนี้ ^{๗๔}	คุณ โทษณ์ ได้กล่าวถึง บทบาทของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย พอสรุป ๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับประชาชน ๒) เป็นสถานสงเคราะห์ ๓) เป็นสถานที่สวดมนต์ คือเป็นที่สวดมนต์สวดใจ ๔) เป็นสถานที่จุติพิพิธภัณฑสถาน ๕) เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ๖) เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและแสดงมหรสพต่างๆ

^{๗๓} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี), “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ใน **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖) : ๑๖๕-๑๖๖.

^{๗๔} คุณ โทษณ์, **พุทธศาสนากับชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗.

หรือข่าวสาร

๗) เป็นศูนย์กลางการบริการหรืองานปกครอง เช่น การเรียกประชุมเพื่อแจ้งกิจการ

๘) เป็นสถานสวัสดิการ สงเคราะห์แก่คนยากจนและคนที่ไร้ที่พึ่งพิง

๙) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม

๑๐) เป็นสถานที่แสดงความสามัคคี

๑๑) เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของเครื่องใช้ส่วนรวม

๑๒) เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและเป็นที่ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้าน

๑๓) เป็นฌาปนสถาน

๑๔) เป็นสถานดำเนินกิจการทางการเมือง

๑๕) เป็นตลาดนัดและตลาดได้รู้

พิน ดอกบัว ได้กล่าวถึงบทบาทและความสำคัญของวัดไว้ดังนี้^{๗๕}

๑) วัดเป็นสถานที่อยู่ของผู้ทรงศีลทรงธรรม

๒) วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล

๓) วัดเป็นสถานที่ศึกษาวิชาต่างๆ

๔) วัดเป็นสถานสังคมสงเคราะห์

๕) วัดเป็นรมณีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๖) วัดเป็นสถานที่พักผ่อนของคนเดินทาง

๗) วัดเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรม

๘) วัดเป็นสถานที่ฝึกอาชีพ

๙) วัดเป็นสถานที่บันเทิงของชาวบ้าน

๑๐) วัดเป็นสถานที่เลือกคู่

๑๑) วัดเป็นสโมสรของชาวบ้าน

๑๒) วัดเป็นศาลของชาวบ้าน

๑๓) วัดเป็นคลังพัสดุของชาวบ้าน

สรุปได้ว่า ในปัจจุบันวัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน นอกจากนี้วัดยังมีบทบาทในการพัฒนาอาชีพของประชาชน เช่น เป็นสถานศึกษาสำหรับประชาชนทั่วไป เป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการในด้านต่างๆ ที่เป็นความรู้เพื่อการดำรงรักษาสังคม ซึ่งได้แก่ วิชาก่อสร้างช่างฝีมือ จิตรกรรม ประติมากรรมสถาปัตยกรรม เกษตรกรรม นิติศาสตร์ พงศาวดาร ตำนานเมืองและท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนและสังคม โดยจากการที่วัดกลายเป็นศูนย์กลางของสังคมจึงทำให้พระสงฆ์กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของคนในชุมชนด้วย นั่นเอง

^{๗๕}พิน ดอกบัว, วัดและพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบูรพาสาส์น, ๒๕๕๐), หน้า ๓-๔.

๒.๓.๓ สถานภาพและขั้นตอนการสร้างวัด

นักวิชาการและนักการศาสนา กล่าวถึง “สถานภาพและขั้นตอนการสร้างวัด” ไว้ดังนี้
พระราชวิสุทธิเวที (เที่ยง อคฺคธมฺโม) ได้กล่าวว่า วัดตามสภาพฐานะ มี ๓ ประเภท

คือ^{๗๖}

๑) พระอารามหลวง ได้แก่ วัดที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ เป็นการส่วนพระองค์ก็ดี พระราชทานเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ดำรงตำแหน่งมา หรือแก่วัดเองก็ดี หรือวัดที่พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการบริพาร ทรงสร้างหรือโปรดให้ปฏิสังขรณ์ แล้วน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายเป็นพระอารามหลวง รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงด้วย

๒) วัดราษฎร์ ได้แก่ วัดที่ประชาชนทั่วไปสร้าง หรือปฏิสังขรณ์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งวัด โดยถูกต้องตามกฎหมายจากทางราชการแล้ว และช่วยกันทะนุบำรุงสืบต่อมาตามลำพัง วัดราษฎร์ หมายถึง วัดทั้งชนิดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาและสำนักสงฆ์ซึ่งมิได้นับเข้าเป็นพระอารามหลวง

๓) วัดร้าง ได้แก่ วัดที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์พำนักอาศัยอยู่ประจำ ซึ่งทางราชการจะขึ้นทะเบียนเป็นวัดร้างไว้

ส่วนขั้นตอนการตั้งวัดให้ถูกต้องตามกฎหมายนั้น แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ^{๗๗}

๑) ขั้นตอนการสร้างวัด มีวิธีปฏิบัติดังนี้

๑.๑) ให้ผู้ขออนุญาตติดต่อทางราชการอำเภอท้องที่ เพื่อยื่นคำขออนุญาตสร้างวัด โดยมีรายการและเอกสารดังต่อไปนี้

๑.๑.๑) หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดินที่จะยกให้เป็นที่ตั้งสร้างวัด

๑.๑.๒) หนังสือสัญญายกที่ดินให้สร้างวัดหรือหนังสือของส่วนราชการระดับกรมอนุญาตให้ใช้ที่ดินเป็นที่ยกสร้างวัด

๑.๑.๓) จำนวนและสัมภาระต้องมีทั้งสองรายการ และมีราคารวมกันไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท

๑.๑.๔) แผนที่จุดที่จะสร้างวัด ให้ระบุชื่อบ้านและวัดข้างเคียง พร้อมด้วยระยะทางคมนาคมติดต่อกับสถานที่สร้างวัดไว้ด้วย

๑.๑.๕) แผนผังแสดงอาคารเสนาสนะ สิ่งปลูกสร้างของวัดที่จะสร้างขึ้น ให้แสดงขนาดและตำแหน่งอาคารโดยใช้มาตรฐานส่วนประกอบเขตของที่ดินในแผนผังต้องมีรูปร่างลักษณะตรงตามอาณาเขตที่ดินที่ขออนุญาต

^{๗๖} พระราชวิสุทธิเวที (เที่ยง อคฺคธมฺโม), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๖๐.

^{๗๗} พระราชพุทธิญาณวงศ์ (สุชาติ ธมฺมรตโน), คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส, (กรุงเทพฯ มหานคร : อาทรการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒๕.

๑.๑.๖) จำนวนประชาชนบำรุงวัดจะต้องมีไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ คน

๑.๑.๗) สถานที่ขออนุญาตสร้างวัดต้องห่างจากวัดอื่นไม่น้อยกว่า ๒ กิโลเมตร

๒) ขั้นตอนการตั้งวัด มีวิธีปฏิบัติดังนี้

๒.๑) ผู้ขออนุญาตติดต่อทางราชการอำเภอท้องที่ เพื่อเสนอรายงานขอตั้งวัด โดยมีรายการและเอกสารดังต่อไปนี้

๒.๑.๑) การตั้งวัดให้ชี้แจงเหตุผลประกอบด้วย สมควรตั้งตามชื่อหมู่บ้านหรือสถานที่ตั้งวัด หากมีวัดที่มีชื่อตรงตามชื่อบ้านอยู่ก่อนแล้วให้ชี้แจงไว้ด้วย

๒.๑.๒) จำนวนพระภิกษุประจำไม่น้อยกว่า ๔ รูป โดยให้เสนอชื่อผู้ที่จะเป็นเจ้าอาวาสไว้ด้วย

๒.๑.๓) ภาพถ่ายเสนอสนะสิ่งปลูกสร้างทุกรายการ

๒.๑.๔) แผนที่แสดงจุดที่ตั้งวัดให้ระบุชื่อบ้านและวัดข้างเคียง พร้อมระยะทางคมนาคมติดต่อกับวัดที่ขออนุญาต

๒.๑.๕) แผนผังแสดงอาคารเสนอสนะสิ่งปลูกสร้างของวัดที่ได้สร้างขึ้นแล้ว ให้แสดงขนาดและตำแหน่งอาคารโดยใช้มาตราส่วนประกอบ ขอบเขตของที่ดินในแผนผังต้องมีรูปร่างลักษณะตรงตามอาณาเขตที่ตั้งวัด เมื่ออำเภอท้องที่ได้รับรายงานขอตั้งวัดแล้วจะเสนอเรื่องไปยังจังหวัด กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการและมหาเถรสมาคม ตามลำดับ

๒.๒) เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบ และให้ตั้งชื่อวัดอย่างใดแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจะออกประกาศตั้งวัดโดยถูกต้องตามกฎหมายต่อไป ทางราชการจะขึ้นทะเบียนวัดไว้ ทางคณะสงฆ์จะดำเนินการแต่งตั้งเจ้าอาวาสแล้วเจ้าอาวาสจะดำเนินการรับโอนที่ดินเป็นของวัด

สรุปได้ว่า สถานภาพขอวัดแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ วัดพระอารามหลวง วัดราษฎร์ และวัดร้าง ซึ่งในประเทศไทยเรามีวัดราษฎร์เป็นจำนวนมากกว่าประเภทอื่น เนื่องจากพุทธศาสนิกชนมีจิตศรัทธาและดำเนินการสร้างวัดกันมาก แต่อย่างไรก็ตาม ต้องเป็นไปตามวิธีปฏิบัติที่ทางราชการได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน และเมื่อสามารถตั้งวัดอย่างถูกต้องได้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะสงฆ์จึงจะได้แต่งตั้งเจ้าอาวาสเข้าไปเป็นผู้ปกครองดูแล และเป็นผู้บริหารจัดการกิจการของวัดนั้นๆ ต่อไป

๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

วัดเป็นองค์กรหลัก เป็นฐานรองรับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา เป็นหน่วยบริหารและจัดกิจการโดยตรง มีเจ้าอาวาสเป็นผู้บังคับบัญชารองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ช่วยในกิจการทั่วไป ไวยาวัจกรเป็นผู้ช่วยงานการศาสนสมบัติ อนึ่ง เจ้าคณะ รองเจ้าคณะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็น“พระสังฆาธิการ”^{๗๘}

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ระบุถึง กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ข้อ ๕ ซึ่งกล่าวถึง กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ ๖ ด้าน ดังนี้

- ๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครอง
- ๒) การศาสนศึกษา
- ๓) การศึกษาสงเคราะห์
- ๔) การเผยแผ่
- ๕) การสาธารณูปการ
- ๖) การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานการทั้ง ๖ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคมแต่บางกิจการคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตก็มีอยู่^{๗๙}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ได้แก่ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา มี ๖ ฝ่ายคือ การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์^{๘๐}

ดังนั้น ในหัวข้อแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดนี้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ภาระงานบริหารทั้ง ๖ ด้าน ตามลำดับ ดังนี้

^{๗๘} พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติ การ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

^{๗๙} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, กฎมหาเถรสมาคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๘๐} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

๒.๔.๑ ด้านการปกครอง

การปกครอง คือ การจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตัดสินกรณีขัดแย้งเกี่ยวกับการตีความหมายและการใช้กฎหมาย ซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องยอมรับและปฏิบัติตาม หากมีใครขัดขึ้นไม่ยอมรับหรือทำการ บางอย่างในลักษณะที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่คนอื่น ย่อมจะได้รับ โทษทัณฑ์บางประการตามควรแก่กรณี ทั้งนี้เพื่อการปกป้องมิให้มีใครมาทำความเดือดร้อนวุ่นวายให้เกิดขึ้นแก่สังคม และเพื่อให้เป็นการคุ้มครองคนที่ยอมรับปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคมหรือกฎหมายให้ดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุข^{๔๑} ดังนั้น การปกครอง จึงเป็นการสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช^{๔๒} ในสมัยพุทธกาล การปกครองสงฆ์ไม่ได้มีระเบียบแบบแผนอะไรมากนักและคณะสงฆ์ยังไม่ได้ดำรงสถานะการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนเช่นปัจจุบัน เพราะพุทธศาสนาเพิ่งเริ่มตั้งและท้าทายต่อความเชื่อในจารีตเดิมของศาสนาพราหมณ์ เจตจำนงในการออกบวชเกิดจากความเบื่อหน่ายและมุ่งหาจุดหลุดพ้นทางโลก แต่โดยเนื้อแท้การปกครองสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตยและเป็นสังคมที่เสมอภาค พระสงฆ์ทุกรูปมีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย พระเถระผู้เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์มีหน้าที่ปกครองสาธุศิษย์ของตน แต่ในสังฆกรรมทั้งปวง สงฆ์ย่อมเป็นใหญ่ไม่เลือกกว่าจะเป็นอาจารย์หรือสาธุศิษย์ เมื่อมีกิจสงฆ์เกิดขึ้นจะต้องมีการประชุมสงฆ์และถือมติเอกฉันท์เป็นหลัก เนื่องจากพระสงฆ์สาวกยังไม่มากนักความเสี่ยงอันเกิดจากข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์จึงมีน้อย ดังปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกพระสงฆ์ที่ล่วงละเมิดสิกขาบทอยู่เนืองๆ มีเพียงกลุ่มพระสงฆ์ฉัพพัคคีย์ หลักที่ใช้ในการปกครองมีเพียงพระธรรมวินัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยพระราชอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน หรือผู้ปกครองรัฐให้ออกกฎหมายบังคับสั่งสมณฑล ฝ่ายอาณาจักรมีหน้าที่ถวายศาสนูปถัมภ์แต่ด้านเดียว^{๔๓}

การปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเป็นลำดับจากการได้มีการตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ ในรัชกาลที่ ๕ และในรัชกาลที่ ๘ มีตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดรูปแบบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ ๙ ปัจจุบันมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์อีกสองฉบับ คือ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๕ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

^{๔๑}แสวง อุทุมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒.

^{๔๒}กรมการศาสนา, วินัยบัญญัติวินัยธรรมชั้นตรี, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕), หน้า ๔.

^{๔๓}คณินันท์ และสุบรรณ จันทบุตร, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี, (กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

พระเมธีธรรมมารถ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวถึง การปรับระบบบริหาร องค์การชาวพุทธไว้ในหนังสือเรื่องพระพุทธานุสา ในยุคโลกาภิวัตน์ว่า การบริหารองค์การชาวพุทธ ควรจะกระจายอำนาจให้มากขึ้นแม้แต่การปกครองคณะสงฆ์ก็ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบระบบราชการที่ ซักซ้าไม่ทันการและคณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัด ให้เข้มแข็งเป็นที่ พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริง จากนั้นวัดทั้งหลายก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศ ทั้ง พยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อนไม่ทันการ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการหรือทำเอน จิเนียร์ให้กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถือว่าเป็นการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันลงไปตามลำดับ ชั้น นับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาส^{๘๔} ส่วน ความหมายของคำว่า “การ ปกครอง” หมายถึง การกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระ บัญชาของสมเด็จพระสังฆราช การกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุก ระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ จังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่(หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร หรือการจัดระบบการเป็นอยู่ในสังคมสงฆ์เน้นการบำบัด ทุกข์บำรุงสุขเป็นหลักภายใต้วิธีการ ๓ วิธี คือ^{๘๕}

- ๑) นิคคหวิธี คือ การชมคนที่ควรชมหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ
- ๒) ปัคคหวิธี คือ การยกย่องคนที่ควรยกย่อง
- ๓) ปวารณาวิธี คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนตนได้คือให้ตักเตือนซึ่ง กันและกัน ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ ๓ ประการ
 - ๓.๑) พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้และบัญญัติไว้แล้ว
 - ๓.๒) กฎหมายบ้านเมือง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ ใช้อำนาจทางรัฐสภาให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อจัดระเบียบและบังคับการปกครอง คณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย
 - ๓.๓) ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับและ นำปฏิบัติสืบๆ กันมา

^{๘๔} พระเมธีธรรมมารถ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ พุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๕.

^{๘๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี) เจ้าคณะจังหวัดนครราชสีมา ได้อธิบายเกี่ยวกับนโยบายคณะสงฆ์ ในหัวข้อบรรยายเรื่อง “นโยบายการคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา” ว่า พระพุทธศาสนาถือว่าสูงสุด ซึ่งอยู่ในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และนโยบายคณะสงฆ์และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง เพื่อการดำรงสมณธรรม ปฏิบัติสมณกิจ ให้เกิดการพัฒนาการมั่นคงถาวรและเรียบร้อยดีงามแห่งพระพุทธศาสนา ทั้งเพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมสืบต่อไป จนไม่มีเวลาว่างเหลือไว้ให้ทำความเสื่อมเสีย ตลอดจนถึงสถาบันสงฆ์และประเทศชาติโดยให้พระอุปัชฌาย์และเจ้าคณะพระสังฆาธิการผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้นมีจิตสำนึกรับผิดชอบควบคุมสอดส่องดูแล และส่งเสริม โดยถือหลักเป้าหมาย ๕ ข้อ คือ^{๘๖}

- ๑) เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพ
- ๒) เพื่อรับทราบปัญหาข้อขัดแย้ง
- ๓) เพื่อขอร้องให้ช่วยกันทำงานตามอำนาจหน้าที่
- ๔) เพื่อติดตามมาชี้แจงเพิ่มเติมและดูงานตามที่สั่ง
- ๕) เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะนำไปแก้ไขปรับปรุงกิจการคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวไว้ว่า การปกครอง คือ การบริหาร วางระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุข รวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน ให้เกิดการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติตามแนวนโยบายของรัฐอย่างถูกต้อง ตลอดถึงการพยายามสร้างรูปแบบ การปกครองที่จะกำจัดคนเลวให้น้อยที่สุด โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดย ไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม^{๘๗}

สรุปได้ว่า การปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีการจัดรูปแบบการปกครองที่ชัดเจน และเป็นสัดส่วนในการบริหารงานคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการปกครองคณะสงฆ์จึงเชื่อว่าการมีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นผู้นำในการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ และเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ เป็นที่ยอมรับของคณะสงฆ์และสังคมโดยรวม

^{๘๖} พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุติเมธี), “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน” ใน **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖) : ๕๙.

^{๘๗} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

๒.๔.๒ ด้านการศึกษา

การศึกษา หมายถึง การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาของบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นกิจการของคณะสงฆ์ประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งในอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม มาตรา ๑๕ ตรี มีความตอนหนึ่งว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศึกษา” ของคณะสงฆ์ และในระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ของมหาเถรสมาคม ได้กำหนดวิธีดำเนิน การควบคุมและส่งเสริมศาสนศึกษาว่า “ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษาให้ดำเนินไปด้วยดี”

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ) ได้ระบุไว้ว่า คณะสงฆ์ได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาไว้โดยชัดเจน แต่โดยหลักสูตรและเนื้อหาวิชาแล้ว คงอนุมานได้ว่า มีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ คือ^{๘๘}

- ๑) เพื่อพระสงฆ์รักษาตนเองและหมู่คณะ
- ๒) เพื่อใช้อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- ๓) เพื่อใช้พัฒนาชาติบ้านเมืองด้วยคุณธรรมของศาสนา
- ๔) เพื่อใช้ในกิจการคณะสงฆ์และการศาสนา
- ๕) เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- ๖) เพื่อสร้างศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนา
- ๗) เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา
- ๘) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม
- ๙) เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมาก มักจะได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์มาเป็นอย่างดี ตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้น เป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี ๒ ประการ คือ^{๘๙}

- ๑) คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเรียน
- ๒) วิปัสสนาธูระ คือ ธูระฝ่ายเจริญวิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญพระกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมณะด้วยเรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมนิยต

^{๘๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๑.

^{๘๙} พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, หน้า ๗๗.

กรมการศาสนา ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ในปัจจุบันการศึกษาของภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ^{๙๐}

๑) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

มีหลักสูตร คือ นักธรรม จัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักธรรมแบ่งเป็น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

๒) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาเหตุที่พระปริยัติธรรมคือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอื่นๆบรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ขึ้นเรียนแผนกบาลีใช้นักธรรมเป็นองค์จำกัดสิทธิ โดยแบ่งเป็น ๔ ชั้น คือ บาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค ๑-๒ ชั้นประโยค ป.ธ.๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘ และ ๙ ผู้สอบได้ประโยค ป.ธ. ๓ ได้รับการแต่งตั้งคือเปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค ๑-๒ ได้รับวุฒิปัตร์ ชั้นประโยค ป.ธ. ๓-๘ ได้รับประกาศนียบัตรและพัดยศ ชั้นประโยค ป.ธ. ๙ ได้รับปริญญาบัตรและพัดยศ และถ้าสามารถสอบชั้นประโยค ๙ ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทเณรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยคถ้าอยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตินำเทากับพระราชอาคันตุกะชั้นสามัญ

๓) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้

๔) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการใน ๒ สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์

^{๙๐} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓-๑๔.

การจัดการศึกษามีหน้าที่พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือการศึกษาต้องสร้างสังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ขึ้นมาให้จงได้ มนุษย์ที่พัฒนาแล้วจะเป็นฐานสำหรับการพัฒนาทุกส่วนของประเทศ ซึ่งรวมทั้งเศรษฐกิจฐานความรู้ และเศรษฐกิจแบบพหุมีพอกิน มนุษย์ที่พัฒนาแล้ว หมายถึงคนที่มีภาวนา ๔ ได้แก่ กายภาวนา สีสภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เทียบได้กับจุดศตมภ์ของยูเนสโก การจัดการศึกษาที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องยึดหลักอริยฐานธรรม ๔ ประการ คือ ปัญญา สัจจะ จาคะ และสันติ^{๙๑}

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์นั้น ได้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกันระหว่างพระเถระผู้รับผิดชอบการบริหารงานคณะสงฆ์กับพระนักศึกษารุ่นใหม่ โดยพระเถระผู้บริหารคณะสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีทัศนะกับของเก่า เห็นว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เป็นระบบการศึกษาอย่างเดียวที่ถูกต้องชอบธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และควรรักษาไว้ให้คงที่อยู่อย่างเดิม โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างระบบหรือหลักสูตรและแบบเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งถือว่าเป็นความเสื่อม และเห็นว่าภิกษุสามเณรไม่ควรเล่าเรียนวิชาการสมัยใหม่ เพราะจะทำให้ลาสิกขาขึ้นมา แต่ฝ่ายพระนักศึกษารุ่นใหม่เห็นว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมควรรักษาไว้เพียงเนื้อหาสาระคือพระธรรมวินัย แต่ควรมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงในด้านระบบ หลักสูตร แบบเรียน และวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมตามกาลสมัย และควรมีการศึกษาวิชาการสมัยใหม่บางอย่างด้วย เพื่อช่วยเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจให้ได้ผลยิ่งขึ้น ส่วนการลาสิกขานั้นเป็นปรากฏการณ์ตามปกติของประเพณีการบวช^{๙๒}

สรุปได้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาพระภิกษุสงฆ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา และสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย และการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ถือว่าเป็นหัวใจในการรักษาพระพุทธศาสนาและเป็นพื้นฐานสำคัญในที่จะเผยแผ่หลักพระพุทธศาสนา เพราะคณะสงฆ์จะสามารถเผยแผ่หลักธรรมอันดีงามแห่งพระพุทธศาสนาได้ก็ต้องศึกษาเรียนรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดผล และเผยแผ่ไปสู่ผู้อื่นได้ต่อไป

^{๙๑} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **ทิศทางการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕.

^{๙๒} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **วิชาการพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔), หน้า ๖-๗.

๒.๔.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูล การศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนาศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือ กระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร^{๙๓} เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อม แก่เด็กปฐมวัย ได้แก่ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา^{๙๔}

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ) ได้กล่าวถึง งานด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่ พระสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน ว่า มีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ^{๙๕}

๑) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัด หรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจนบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชาย-หญิง เรียนร่วมกับภิกษุสามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

๒) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ ตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ และอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบัน มีจำนวน ๓ แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

๓) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน สอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่ทางสถานศึกษาของฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะแก่เด็ก ศูนย์นี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียน เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

๔) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมกิจกรรม ปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ส่งเสริมให้ภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มมากขึ้น และเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัด ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๗ เป็นต้นมา ดำเนินการรับเด็กที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์เข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มาช่วยเลี้ยงฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัด กับพระตั้งแต่เด็ก สอนหนังสือง่ายๆ เบื้องต้น ที่ไม่เก้นกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้ และให้รู้จักสวดมนต์ ไหว้พระ เป็นต้น

^{๙๓}พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓๐.

^{๙๔}กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือครูจริยศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๒), หน้า ๕-๖.

^{๙๕}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๔๘-๔๙.

ไพบูลย์ เสียงก้อง ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการ ดังนี้^{๙๖}

๑) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ แบ่งเป็นระดับชั้น คือ

- ชั้นเตรียม รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑-๓
- ชั้นต้น รับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๔-๖
- ชั้นกลาง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓
- ชั้นสูง รับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

หลักสูตรการสอน จะมี ๒ ประเภท คือ วิชาบังคับ ได้แก่ ประวัติพระพุทธศาสนา วิชาธรรมและศาสนพิธี ประเภทที่ ๒ คือ วิชาเลือกแต่ละโรงเรียนจะเลือกวิชาตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นความพร้อมของโรงเรียนความต้องการของท้องถิ่นและความเหมาะสมของเวลางบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

๒) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน โดยรับเด็กวัย ๓-๔ ขวบ งบประมาณดำเนินการโดยกรมศาสนาและเงินอุดหนุนจากโรงเรียนที่ตั้งศูนย์

๓) โรงเรียนราษฎร์สงเคราะห์ที่วัดสนับทึน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยวัดจัดตั้งขึ้นและให้การสนับสนุน

สรุปได้ว่า การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งการศึกษาการอบรมสั่งสอนการให้ที่อยู่อาศัยอาหาร รวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งพระสงฆ์ไทยได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาและให้การศึกษาแก่คนไทยตั้งแต่อดีตมาแล้ว แต่เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นสภาพการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไปทำให้บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ลดลง คงเหลือแต่การศึกษาสงเคราะห์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาสงเคราะห์คือการให้การสงเคราะห์แก่รัฐในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน อนึ่ง มหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใดๆ และห้ามมิให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้

^{๙๖} ไพบูลย์ เสียงก้อง, "หลักการบริหารงานในวัด", ใน อบรมบาลีก่อนสอบภาค ๔ ปีที่ ๓, รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบ, (พุมธานี : บริษัทสื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๔๗) : ๑๙๓.

๒.๔.๔ ด้านการเผยแผ่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถา ในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการใดๆ ของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ธรรม^{๙๗} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์และคณะสงฆ์ถือเป็นกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่งคือความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือการเผยแผ่นั้นเอง คณะสงฆ์ไทยเคยจัดให้มีโรงเรียนพระธรรมกถึก ภิคุสงฆ์ที่เทศน์ดีจะได้รับการยกย่องมาก ปัจจุบันมีบางวัดสอนวาทศิลป์ ในหลักสูตรการศึกษาภิคุสงฆ์สามเณรก็เป็นการส่งเสริมให้มีความสามารถในการเผยแผ่ประเภทนี้^{๙๘}

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร) ให้ความหมายของการเผยแผ่เป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแห่งการปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลกและสันติภาพแห่งโลกสากล สมดังพระดำริที่จะส่งพระอรหันต์สาวก ๖๐ รูป ออกไปเผยแผ่พุทธธรรมให้ชาวโลกได้รับรู้ จึงได้ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปาย อุตตาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสานัม” แปลว่า ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เหล่าทวยเทพและมนุษย์ และให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระองค์ทรงประสงค์ว่า ๓ ประการ ได้แก่ (๑) ทิฏฐธรรมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์ขั้นต้น (๒) สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือในภพหน้า ประโยชน์สูงขึ้นไป และ (๓) ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน^{๙๙}

^{๙๗} กรมการศาสนา, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน, หน้า ๙.

^{๙๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของการศึกษาใหม่, (กรุงเทพมหานคร : ลายสือ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

^{๙๙} พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร), คม ชัด ลึก เล่ม ๒, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๗), หน้า ๔๑.

บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ ได้จำแนกกลยุทธ์ในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ไว้ดังนี้^{๑๐๐}

๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งวิธีนี้พระภิกษุสงฆ์ใช้อยู่เป็นประจำ

๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้อื่นฟัง โดยทั่วไปจะยืนและผู้ที่พูดจะต้องมีลีลาในการพูด เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ เป็นวิธีการที่น่าสนใจ

๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจง หรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งให้ผู้อื่นเข้าใจ

๔) สนทนาธรรม คือ การพูดจาหารือในหลักธรรม เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต โดยยึดหลักทางสายกลาง

๕) การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขารตามหลักไตรลักษณ์

๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ เช่น การใช้หนังสือธรรมะ การใช้วีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ม้วนเทป เป็นอุปกรณ์ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยอาจจำหน่ายแจกจ่ายไปในกลุ่มที่ไม่มีเวลาจะได้ศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

ปิ่น มุทุกันต์ งานเผยแผ่ที่พระสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมี ดังนี้^{๑๐๑}

๑) งานพระธรรมทูต เป็นงานที่นำพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไปให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะ และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรม สามารถนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างวิธีและถูกต้องรวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจสังคมการปกครองและสิ่งแวดล้อมประเทศชาติ แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ การบรรยายการสนทนา ธรรมกถา นำฝึกปฏิบัติ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียน นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม

๒) หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทย ตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้พระภิกษุในชนบทได้มีบทบาทเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้นๆ

๓) งานอบรมจริยธรรมนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

๔) การเผยแผ่ทางวิทยุและโทรทัศน์

๕) วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรม

๖) งานเผยแผ่ต่างประเทศ งานพระธรรมทูตเป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคง

^{๑๐๐} บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, **ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๓.

^{๑๐๑} ปิ่น มุทุกันต์, **มุขสวาท**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๓), หน้า ๒๐๕-๒๐๖.

สรุปได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การประกาศพระพุทธศาสนาให้ ศาสนิกชนและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ และการดำเนินการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พระสงฆ์มีหลากหลายวิธีการ ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สันทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะจะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ การเทศนาสั่งสอนประชาชน เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์และคณะสงฆ์ถือเป็นกิจการที่สำคัญที่สุด จุดหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมประการหนึ่ง คือ ความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือการเผยแผ่นี้เอง ดังนั้น พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๕ ด้านการสาธารณูปการ

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ทางศาสนา^{๑๐๒} สาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง^{๑๐๓}

๑) การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน
๒) กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง

๓) กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔) การศาสนสมบัติของวัด

พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี) ได้ให้ความหมายคำว่า การสาธารณูปการ คือ กระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถัดจากอื่นเป็นงานรองภายใต้หลักการ ๒ ประการ คือ^{๑๐๔}

๑) ดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้

๒) สร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย โดยเลือกใช้วิธีการ ๓ วิธี

๒.๑) แนวแน่แก้ไขในสิ่งผิด

๒.๒) เต็มใจสนับสนุนในสิ่งถูกต้องให้ดียิ่งขึ้น

๒.๓) ตั้งใจสร้างพัฒนาในสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น

^{๑๐๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒, หน้า ๑,๑๗๔.

^{๑๐๓}พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณีโต), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๕๔-๕๕.

^{๑๐๔}พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม, หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

ความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้พัฒนาสภาพรื้อสืบทอด การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ การบูรณะและพัฒนาวัด การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และการดูแลรักษาจัดการ ศาสนสมบัติของวัด โดยที่การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัปายะ) ๔ อย่าง คือ

๑) อาวาสสัปายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นร่มเย็น เป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุ และจิตใจ

๒) อาหารสัปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหาร การจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓) บุคคลสัปายะ บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัด วัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล ๔ ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล ๔ ประเภทนี้ โดยการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน

๔) ธรรมสัปายะ ธรรมเป็นที่สบายจุดมุ่งหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ) ได้กล่าวว่า การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงาน การก่อสร้างและ การบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น^{๑๐๕} การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำให้การสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้^{๑๐๖}

๑) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

๒) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน

๓) ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุ ให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๔) การควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี

๕) ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้เป็นไปโดยถูกต้อง

๖) ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

^{๑๐๕} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปยุโธ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๕๖-๕๗.

^{๑๐๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

มานพ พลไพรินทร์ ได้กล่าวว่างานสาธารณูปการนั้นสืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัด มีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณี และเป็นที่บวชเรียนศึกษาของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะอาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำเป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการช่วยเหลือ อุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่าการสาธารณูปการ^{๑๐๗}

สรุปได้ว่า การสาธารณูปการ เป็นการบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เป็นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและ ศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยดีงาม อันได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ดังนั้น พระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีการดูแลอนุรักษ์ศาสนสถาน คือ ดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุสรณ์สถานแก่อนุชนรุ่นหลังได้

๒.๔.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์ สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น^{๑๐๘} ดังนั้น การสาธารณสงเคราะห์ จึงหมายถึง การดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของแก่วัยงานหรือของบุคคลหรือคณะบุคคล หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานทีซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป

กรมการศาสนา ได้เสนอรายงาน สภาพสังคมไทยด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ประชาชน ไว้ดังนี้^{๑๐๙}

๑) ให้ที่พักอาศัย ตลอดจนอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และทุนการศึกษาแก่เด็ก จากครอบครัวที่ยากจน

^{๑๐๗} มานพ พลไพรินทร์, **คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๔๔.

^{๑๐๘} กรมการศาสนา, **คู่มือการบริหารคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๗.

^{๑๐๙} กรมการศาสนา, **ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

๒) ให้สถานศึกษาของรัฐและท้องถิ่นใช้ที่ดินของวัดเป็นที่ตั้งและใช้เป็นอาคารเรียน

๓) ให้วัดตั้งและดำเนินการโรงเรียนราษฎร์เองตามกฎหมาย โรงเรียนราษฎร์เป็นโรงเรียนสำหรับนักเรียนยากจน ให้ศึกษาเล่าเรียนโดยไม่เสียค่าเล่าเรียน บางแห่งจัดเก็บค่าเล่าเรียนแต่ในอัตราต่ำ บางวัดจัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา

๔) จัดการสอนศีลธรรม จริยธรรมในโรงเรียน โดยคณะสงฆ์เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการส่งพระภิกษุไปช่วยสอนศีลธรรม จริยธรรม ไปตามโรงเรียนต่างๆ มีการสอนรายชั่วโมงตามหลักสูตรหรือไปสอนในรูปแบบการประชุม สัมมนา ให้สถานศึกษาเป็นครั้งคราว ทั้งในระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา ทั่วราชอาณาจักร ตลอดจนจัดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนตามสำนักของสงฆ์

๕) จัดตั้งโรงเรียนสอนเด็กก่อนเกณฑ์ เป็นการสงเคราะห์ด้านการศึกษาที่กรมการศาสนาร่วมกับเจ้าอาวาสวัดต่างๆ จัดขึ้น เพื่อวางรากฐานการศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียนในท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังให้เด็กใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ให้พระภิกษุ สามเณร ผู้มีความรู้ความสามารถได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นและชุมชนที่อาศัย

๖) การสงเคราะห์ด้านอื่นๆ ได้แก่

๖.๑) บริการด้านให้ความรู้ทางศีลธรรมและบำเพ็ญประโยชน์แก่นักเรียนและประชาชน

๖.๒) จัดตั้งทุนสงเคราะห์ และให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การเรียนแก่นักเรียนยากจน

๖.๓) การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

๖.๔) จัดตั้งศูนย์อบรมสมาธิอาชีพร่วมกับประชาชน

๗) การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่

๗.๑) สงเคราะห์ปกติ

๗.๒) ให้สถานที่ในวัด หรือของวัด จัดตั้งกุศลสาธารณสถาน เช่น โรงเรียน สุขศาลา ศาลาประชาชน เป็นต้น

๗.๓) อนุญาตให้ทางราชการหรือคณะบุคคลใช้อาคารของวัด ลานวัด จัดงานการกุศล งานรื่นเริงตามเทศกาลในประเพณีนิยม

๘) สงเคราะห์ตามเหตุการณ์

๘.๑) อนุญาตให้ประชาชนที่ประสบสาธารณภัยเข้าพักพิงในสถานที่ของวัด

๘.๒) รวบรวมปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคส่งไปให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัย

ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง ได้กล่าวว่า งานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบท และบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดเจ้าอาวาส พระภิกษุ เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุม อบรมเยาวชน และประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนการช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้^{๑๑๐}

^{๑๑๐}ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง, **วัดพัฒนา ๔๔**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุธมโม) ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักผ่อนงานนี้จะมี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการบริหารให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวก สบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้ย៉า นิ่งดูดา^{๑๑๑}

สรุปได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสงฆ์ สามเณร การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้ การสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

๒.๔.๗ พุทธวิธีบริหาร

พุทธวิธีการบริหารเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารงานคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนา ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้เราได้ศึกษาเรื่องการบริหารในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธวิธีการบริหารในครั้งนี้ขอใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหาร ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC^{๑๑๒}

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ ของสมาชิก และสายการบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กร

^{๑๑๑} พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุธมโม), **สารภาค ๑๕**, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

^{๑๑๒} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **พุทธวิธีบริหาร**, หน้า ๔-๕.

ผู้วิจัยจะอธิบายขยายความเกี่ยวกับพุทธวิธีบริหารนี้ ในประเด็นที่เกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ดังนี้

๑) พุทธวิธีในการวางแผน

เมื่อว่าตามคำนิยามและหน้าที่ของนักบริหารดังกล่าวมานี้ เราต้องยอมรับว่า หลังจากการตรัสรู้ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ตามลำพังพระองค์เดียว ในขั้นนั้นยังไม่มีการบริหารในพระพุทธศาสนา การบริหารเกิดขึ้น เมื่อมีสมาชิกใหม่เข้ามาในพระพุทธศาสนา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒ เดือน นั่นคือ เมื่อพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ ด้วยพระพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^{๑๓๓}

พระพุทธดำรัสดังกล่าวนี้ มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทไว้ชัดเจนว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” นั้นหมายถึงว่า มีการกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนตัวเพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนายึดมั่นเป้าหมายเดียวกัน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสในโอกาสอื่นว่า พรหมจรรย์ (การบวช) นี้ไม่ได้มีไว้สำหรับแสวงหาลาภสักการะและคำสรรเสริญ ไม่ได้มีไว้เพียงเพื่อศีล สมาธิ และปัญญาเท่านั้น แต่มีไว้เพื่อเจตวิมุตติหรือความหลุดพ้นแห่งจิต^{๑๓๔}

ในพุทธวิธีเกี่ยวกับการวางแผนนี้ สิ่งที่สำคัญมากคือผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้บริหารต้องมีจักขุมา แปลว่า มีสายตาที่ยาวไกล คือมองการณ์ไกล^{๑๓๕} วิสัยทัศน์ช่วยให้ผู้บริหารสามารถวาดภาพจุดหมายปลายทางได้ชัดเจนและใช้สื่อสารให้สมาชิกภายในองค์กรยอมรับและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้น องค์กรทั้งหมดก็จะถูกขับเคลื่อนไปด้วยวิสัยทัศน์นี้ พระพุทธเจ้าทรงกำหนดจุดหมายปลายทางในพระพุทธศาสนาไว้ว่า การประพฤติปฏิบัติธรรมทุกอย่างมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่จุดเดียวคือวิมุตติ (ความหลุด พ้นทุกข์) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เปรียบเทียบเหมือนมหาสมุทรมีรสเดียวคือรสเค็ม ฉันทใด ธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติ ฉันทนั้น”^{๑๓๖}

ในการวางแผนเพื่อประกาศพระศาสนาดังกล่าวมานั้น พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับให้สมาชิกในองค์กรทุกคนถือปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน นั่นคือให้สมาชิกยึดความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัวหรือความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่นเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ส่วนตัว เรียกว่า อตตहितสมบัติ การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ของคนอื่น เรียกว่า พรหิตปฏิบัติ

^{๑๓๓}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓.

^{๑๓๔}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๒/๓๗๓.

^{๑๓๕}อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๕๙/๑๕๖.

^{๑๓๖}วิ.จุ. (ไทย) ๗/๔๖๒/๒๙๑.

พระพุทธเจ้าทรงมีทั้งอัตตหิตสมบัติที่เกิดจากพระปัญญาคุณและปรหิตปฏิบัติที่เกิดจากพระกรุณาคุณ จึงทรงวางรากฐานในการประกาศพระศาสนาด้วยการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ แก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ในวันมาฆบูชา หลังจากตรัสรู้ได้ ๔ เดือน

จะเห็นได้ว่าการวางแผนเพื่อบริหารองค์กรของพระพุทธเจ้านั้น มีการใช้วิสัยทัศน์กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจขององค์กรคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจน องค์กรพระพุทธศาสนาจึงเจริญเติบโตขึ้นมาได้เพราะผลจากวิสัยทัศน์ของพระพุทธเจ้า

๒) พุทธวิธีในการจัดองค์กร

พระพุทธเจ้าทรงจัดองค์กรในพระพุทธศาสนาออกเป็นพุทธบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในส่วนของภิกษุบริษัทและภิกษุณีบริษัท พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้แก่คณะสงฆ์ โดยพระพุทธองค์ทรงดำรงตำแหน่งผู้บริหารสูงสุด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เราเป็นพระราชนันคือเป็นธรรมราชาผู้ยอดเยี่ยม”^{๑๑๗} พระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระสาวกให้เป็นพระธรรมเสนาบดี มีฐานะเป็นรองประธานบริหาร อยู่ในลำดับถัดมาจากพระพุทธเจ้า และเป็นอัครสาวกฝ่ายขวารับผิดชอบ งานด้านวิชาการ พระโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกฝ่ายซ้ายรับผิดชอบ งานด้านบริหาร พระอานนท์เป็นเลขานุการส่วนพระองค์ และทรงแต่งตั้งสาวกทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นเอตทัคคะ คือ ผู้ชำนาญการที่รับภาระงานด้านต่าง ๆ เช่น พระมหากัสสปะเป็นผู้ชำนาญด้านธุดงค์ พระปุลณณะมันตานีบุตรเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม ภิกษุณีปัญจารามเป็นผู้ชำนาญด้านวินัย จิตตคหบดีเป็นผู้ชำนาญด้านการแสดงธรรม^{๑๑๘}

การแต่งตั้งเอตทัคคะนี้เป็นตัวอย่างของการกระจายอำนาจ และการใช้คนให้เหมาะกับงานในพระพุทธศาสนา และประเพณีปฏิบัติในสมัยปัจจุบันที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้มีความชำนาญในด้านต่างๆ ก็สอดคล้องกับการแต่งตั้งเอตทัคคะในครั้งพุทธกาลนั่นเอง ส่วนการที่มหาวิทยาลัยทั้งหลายถวายปริญญาเกิตติมศักดิ์แก่พระสงฆ์ในสมัยปัจจุบันก็พออนุโลมให้เป็นการยกย่องพระเถระเป็นเอตทัคคะในด้านต่างๆ ได้เหมือนกัน

๓) พุทธวิธีในการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตรตามแบบยุติติจตุตถกรรม พระสงฆ์ผู้เป็นประธานในพิธีอุปสมบทเรียกว่าพระอุปัชฌาย์ การรับคนเข้ามาอุปสมบทต้องได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมพร้อมกันในอุโบสถที่ประกอบพิธีอุปสมบท

การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนามีระบบการให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งเทียบได้กับการใช้พระเดชพระคุณในสมัยปัจจุบันนั่นคือ ใครทำดีก็ควรได้รับการยกย่อง ใครทำผิดก็ควรได้รับการลงโทษดังพระบาลีที่ว่า “นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหิ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหิ ขมฺคนทึควรขมฺ ยกย่องคนทึควรยกย่อง”^{๑๑๙}

^{๑๑๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๖๐๙/๕๕๔.

^{๑๑๘} อ.จ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑๔๖/๓๐.

^{๑๑๙} ช.ช. (ไทย) ๒๗/๒๔๔๒/๕๓๑.

๔) พุทธวิธีในการอำนวยการ

การสั่งการแต่ละครั้งของพระพุทธเจ้าเป็นที่ยอมรับได้ง่ายเพราะไม่ทรงใช้วิธีเผด็จการ แต่ทรงใช้วิธีการแบบธรรมาธิปไตย ดังที่พระพุทธเจ้าทรงจำแนกแรงจูงใจในการทำมาดี ซึ่งเรียกว่า อธิปไตย ๓ ประการ^{๑๒๐} คือ

อัตตาธิปไตย การทำความดีเพราะยึดผลประโยชน์หรือความพอใจของตนเป็นที่ตั้ง

โลกาธิปไตย การทำความดีเพราะต้องการให้ชาวโลกยกย่อง นั่นคือ ยึดทัศนคติหรือคะแนนนิยมจากคนอื่นเป็นที่ตั้ง

ธรรมาธิปไตย การทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ นั่นคือยึดธรรมคือหน้าที่เป็นสำคัญ

แม้พระพุทธเจ้าจะประกาศว่า พระองค์เป็นธรรมราชา แต่ก็ไม่ได้ทรงใช้อำนาจเบ็ดเสร็จ โดยลำพังพระองค์เองตามแบบราชาธิปไตย ในสมัยนั้นพระพุทธเจ้าทรงกระจายอำนาจในการบริหารให้กับคณะสงฆ์ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจในการบริหารของพระพุทธเจ้าผู้หมดกิเลสแล้ว ย่อมไม่ใช่เพื่อความยิ่งใหญ่ส่วนพระองค์ การบริหารของพระพุทธเจ้าจึงไม่ใช่อัตตาธิปไตย นอกจากนี้พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ทรงบริหารกิจการพระศาสนาไปตามค่านินทา และสรรเสริญของชาวโลก การบริหารของพระองค์จึงไม่ใช่โลกาธิปไตย พุทธวิธีบริหารเป็นธรรมาธิปไตย เพราะพระพุทธเจ้าทรงยึดธรรมคือหลักการสร้างประโยชน์สุขเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงหลักการบริหารของพระองค์ไว้ว่า “พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชา ทรงอาศัยธรรม สักการธรรม เคารพธรรม ยำเกรงธรรม มีธรรมเป็นธง มีธรรมเป็นตรา เป็นธรรมาธิปไตย ทรงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองที่เป็นธรรม”^{๑๒๑}

เพราะเหตุที่พระพุทธเจ้าทรงยึดหลักธรรมาธิปไตยนี้เอง จึงไม่มีการตั้งใครเป็นศาสดาสืบต่อจากพระพุทธองค์ ทั้งนี้เพราะทรงประสงค์จะให้คณะสงฆ์ปกครองกันเองโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครองดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วจะเป็นศาสดาของพวกเธอเมื่อเราล่วงลับไป”^{๑๒๒}

ภายหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วไม่นาน พระมหากัสสปะได้ปฏิบัติตามพุทธพจน์นี้โดยเรียกประชุมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป เพื่อสังคายนาพระธรรมวินัยให้เป็นหมวดหมู่สำหรับใช้เป็นหลักอ้างอิงในการบริหารกิจการพระศาสนา นับแต่นั้นมาการบริหารกิจการพระศาสนาก็ยึดพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกเป็นหลัก โดยมีคณะสงฆ์เป็นองค์กรบริหารสูงสุดสืบต่อมาจนทุกวันนี้

๕) พุทธวิธีในการกำกับดูแล

การกำกับดูแลเป็นการควบคุมสมาชิกภายในองค์กรให้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญแก่การกำกับดูแลคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้เป็นมาตรฐานควบคุมความประพฤติให้เป็นแบบเดียวกัน

^{๑๒๐} ๑.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๔๗๙/๑๘๖.

^{๑๒๑} ๑.ติ.ก. (ไทย) ๒๐/๔๕๓/๑๓๙.

^{๑๒๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๗/๑๔๐.

พระพุทธเจ้าทรงให้เหตุผลในการบัญญัติพระวินัยไว้ ๑๐ ประการ เช่น เพื่อความผาสุกแห่งคณะสงฆ์ เพื่อข่มบุคคลผู้ร้ายกาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา^{๑๒๓}

พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวิธีการในการกำกับดูแลเพื่อให้ พระสงฆ์มีวินัยในตนเอง มีการประเมิตตนเองและมีการกระจายอำนาจให้คณะสงฆ์กำกับดูแลกันเอง และในกรณีที่เกิดข้อพิพาทขัดแย้งซึ่งเรียกว่าอธิกรณ์ขึ้นในองค์กรสงฆ์ อันเนื่องมา จากพระสงฆ์บางรูปไม่ยอมรับการกำกับดูแลนั้น พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวิธีระงับอธิกรณ์ซึ่งเรียกว่า อธิกรณ์สมณะ ๗ ประการ^{๑๒๔} ตัวอย่างเช่น

กระบวนการกำกับดูแลความประพฤติของพระสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้นั้น เป็นหลักประกันความมั่นคงและความบริสุทธิ์ผุดผ่องของคณะสงฆ์ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทร ไม่ร่วมกับซากศพที่ตายแล้ว ซากศพที่ตายแล้วใดมีอยู่ในมหาสมุทร มหาสมุทรย่อมไม่รับซากศพที่ตายแล้วนั้นไปสู่ฝั่ง ชัดขึ้นบกโดยพลัน บุคคลใดเป็นผู้ทุศีล มีธรรมลามก มีความประพฤติไม่สะอาด น่ารังเกียจ สงฆ์ย่อมไม่ร่วมกับบุคคลนั้น ย่อมประชุมกันยกเธอออกไปเสียโดยพลัน ถึงแม้เธอนั่งในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ก็จริง ถึงอย่างนั้นเธอก็ชื่อว่าไกลจากสงฆ์และสงฆ์ก็ไกลจากเธอ”^{๑๒๕}

สรุปได้ว่า พุทธวิธีบริหารเป็นการบริหารตามหลักแก้วสามดวง คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งสามารถนำหลักการมาใช้ในการบริหารธุรกิจปัจจุบันได้ พระพุทธ คือผู้ให้กำเนิด ผู้รู้ ผู้สอนหลักธรรม เทียบเคียงกับบริษัทหรือองค์กร พระธรรม คือ สิ่งที่เป็นตัวแทนจากผู้ให้กำเนิด (พระพุทธ) เป็นคำสอน เป็นหลักประพฤติปฏิบัติ เทียบเคียงได้กับคู่มือปฏิบัติงาน ระเบียบอำนาจดำเนินการ มาตรฐาน แผนงาน วัฒนธรรมองค์กร วิสัยทัศน์ และพระสงฆ์คือ ผู้นำเอาหลักธรรม ไปปฏิบัติและเผยแผ่ เทียบเคียงกับพนักงานทุกระดับ ผู้รับเหมา และผู้ขายวัตถุดิบ ที่มีธุรกรรมเกี่ยวข้องกัน เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า พุทธวิธีบริหารของพระพุทธเจ้านี้สามารถปรับประยุกต์ ใช้ในยุคปัจจุบันได้ไม่ล้าสมัยแต่อย่างใด ดังนั้น พระสงฆ์จึงควรศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับพุทธวิธีบริหารนี้เพื่อนำไปปรับใช้ในการบริหารจัดการวัดให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพต่อไป

๒.๔.๘ วัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

เพชรบุรีมีพื้นที่ ๖,๒๕๕,๑๓๘ ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศทางด้านทิศตะวันตกเป็นป่าเขาสลับซับซ้อน มีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างไทยกับสหภาพพม่า เฉพาะในเขตจังหวัดเพชรบุรีมีความยาวประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร ส่วนทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ราบไปจนถึงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ซึ่งมีความยาวจากเหนือจดใต้ ประมาณ ๘๐ กิโลเมตร พื้นที่ของจังหวัดเพชรบุรีมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ๓ สาย ได้แก่ แม่น้ำเพชรบุรี มีความยาวตลอดสาย ๒๒๗ กิโลเมตร แม่น้ำบางกลอย มีความยาว ๔๔ กิโลเมตร และแม่น้ำบางตะบูน มีความยาว ๑๘ กิโลเมตร ประชากรจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการทำนา สวนผลไม้ ทำน้ำตาลโตนด เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง

^{๑๒๓} ว.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๓๗.

^{๑๒๔} ว.มหา. (ไทย) ๒/๔๗๙/๕๗๑.

^{๑๒๕} ว.จุ. (ไทย) ๗/๔๕๙/๒๘๙

จังหวัดเพชรบุรี แบ่งการปกครองออกเป็น ๘ อำเภอ คือ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอเขาย้อย อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอบ้านแหลม อำเภอแก่งกระจาน และอำเภอชะอำ ซึ่งอำเภอเมืองเพชรบุรีถือเป็นอำเภอศูนย์กลางการปกครอง การบริหาร เศรษฐกิจ และการศึกษาของจังหวัดเพชรบุรี เดิมชื่อว่า อำเภอคลองกระแซง ได้รับการจัดตั้งให้เป็นอำเภอเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๔๖ เนื่องจากสถานที่ตั้งของศูนย์ราชการอยู่ในเขตตำบลคลองกระแซง ในอดีตใช้พื้นที่ของวัดพลับพลาชัยเป็นศูนย์ราชการของอำเภอคลองกระแซง ภายหลังจึงได้มีการย้ายออกจากวัดพลับพลาชัยเนื่องจากพื้นที่ของวัดคับแคบ แต่ก็ไม่ไกลสถานที่เดิมยังในเขตตำบลคลองกระแซงเหมือนเดิม ซึ่งอยู่ตอนกลางของอำเภอเมืองเพชรบุรี ด้านทิศตะวันออกของตำบลติดกับแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นสายน้ำที่สำคัญที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตชาวเมืองเพชรมายาวนาน การที่อำเภอคลองกระแซงเป็นที่ตั้งศูนย์ราชการของจังหวัดเพชรบุรีจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอเมืองเพชรบุรี และยังได้มีการยุบพื้นที่บางตำบลในเขตอำเภอบ้านแหลม แล้วนำมาอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอเมืองเพชรบุรีอีกด้วย เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้มีประกาศ ตั้งอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี โดยแยกท้องที่อำเภอเมืองเพชรบุรี แบ่งเป็น ๒ อำเภอ โดยอำเภอที่ตั้งใหม่คือ อำเภอท่ายาง อำเภอเดิมและเปลี่ยนชื่อเป็น อำเภอคลองกระแซง มีผลเมื่อ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๓๓ ตอนที่ ๐ ก ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๕ หน้าที่ ๑๖๖)^{๑๒๖}

ในส่วนของการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๔ ตำบล คือ ตำบลคลองกระแซง เขต ๑ ตำบลคลองกระแซง เขต ๒ ตำบลคลองกระแซง เขต ๓ ตำบลท่าราบ เขต ๑ ตำบลท่าราบเขต ๒ ตำบลท่าราบ-ช่องสะแก ตำบลไร่ส้ม ตำบลบ้านกุ่ม-ธงชัย ตำบลหัวสะพาน ตำบลโพไร่หวาน ตำบลบางจาน-หนองโสน ตำบลโพพระ ตำบลนาพันสาม และตำบลหาดเจ้าสำราญ มีรายละเอียด ดังนี้

อำเภอเมืองเพชรบุรี มี ๑๔ ตำบล ๗๑ วัด ดังนี้^{๑๒๗}

๑) ตำบลคลองกระแซง เขต ๑ มี ๕ วัด คือ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดคงคารามวรวิหาร วัดพลับพลาชัย วัดแก่นเหล็ก และวัดยาง

๒) ตำบลคลองกระแซง เขต ๒ มี ๕ วัด คือ วัดอัมพวันปิยาราม วัดโคก วัดกุฎีดาว วัดช้าง และวัดไชยสุรินทร์

๓) ตำบลคลองกระแซง เขต ๓ มี ๕ วัด คือ วัดข่อย วัดชีสระอินทร์ วัดพระพุทธไสยาสน์ วัดสระบัว และวัดรัตนชัย

๔) ตำบลท่าราบ เขต ๑ มี ๕ วัด คือ วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดไตรโลก วัดกำแพงแลง วัดพระทรง และวัดพรหมวิหาร

^{๑๒๖}วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, อำเภอเมืองเพชรบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.wikipedia.org.>, [๒๔ มีนาคม ๒๕๕๕].

^{๑๒๗}ดูรายละเอียดใน สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, บัญชีสำรวจรายชื่อพระสังฆาธิการ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ภาค ๑๕, (เพชรบุรี : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๒๕๕๔), หน้า ๓๒-๔๐. (เอกสารเย็บเล่ม).

๕) ตำบลท่าราบเขต ๒ มี ๕ วัด คือ วัดจันทราวาส วัดเกาะ วัดลาด วัดชีว์ประเสริฐ และวัดธ่อเจริญธรรม

๖) ตำบลท่าราบ-ช่องสะแก มี ๕ วัด คือ วัดพระรูป วัดนาค วัดเพชรพลี วัดป้อม และวัดแรก

๗) ตำบลไร่ส้ม มี ๕ วัด คือ วัดบันไดอิฐ วัดไร่ดอน วัดโรงเข้ วัดเวียงคอย และวัดเขมาภิรติการาม

๘) ตำบลบ้านกุ่ม-ธงชัย มี ๖ วัด คือ วัดบันไดทอง วัดขุนตรา วัดบุญทวี วัดธงชัย วัดวิหารโบสถ์ และวัดอินทาราม

๙) ตำบลหัวสะพาน มี ๕ วัด คือ วัดหนองควง วัดเจริญศรีมณีนีผล วัดทองนพคุณ วัดป่อหลวง และวัดเสาวคนธ์

๑๐) ตำบลโพไร่หวาน มี ๕ วัด คือ วัดเพรียง วัดท่าศิริ วัดถ้ำแก้ว วัดประดิษฐ์วนาราม และวัดเสาชงเรียง

๑๑) ตำบลบางจาน-หนองโสน มี ๕ วัด คือ วัดโพธิ์ทียมณี วัดสิงห์ วัดชมพูพน วัดใหม่เจริญธรรม และวัดปากน้ำ

๑๒) ตำบลโพพระ มี ๕ วัด คือ วัดโพพระใน วัดโพพระนอก วัดไสกระดาน วัดลาดโพธิ์ และวัดสำมะโรง

๑๓) ตำบลนาพันสาม มี ๕ วัด คือ วัดนาพรหม วัดธรรมรังสี วัดดอนมะขามช้าง วัดบ้านใหม่ และวัดถิ่นปฐรา

๑๔) ตำบลหาดเจ้าสำราญ มี ๕ วัด คือ วัดหนองหว่า วัดลุ่มโพธิทอง วัดบางทุล วัดหนองไม้เหลือง และวัดหาดเจ้าสำราญ

สรุปได้ว่า อำเภอเมืองเพชรบุรี เป็นอำเภอศูนย์กลางการปกครองการบริหาร เศรษฐกิจและการศึกษาของจังหวัดเพชรบุรี ได้รับการจัดตั้งให้เป็นอำเภอเมื่อประมาณปี พ.ศ.๒๔๔๖ ในส่วนของคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๔ ตำบล คือ ตำบลคลอง กระแซง เขต ๑ ตำบลคลองกระแซง เขต ๒ ตำบลคลองกระแซง เขต ๓ ตำบลท่าราบ เขต ๑ ตำบล ท่าราบเขต ๒ ตำบลท่าราบ-ช่องสะแก ตำบลไร่ส้ม ตำบลบ้านกุ่ม-ธงชัย ตำบลหัวสะพาน ตำบลโพไร่ หวาน ตำบลบางจาน-หนองโสน ตำบลโพพระ ตำบลนาพันสาม และตำบลหาดเจ้าสำราญ โดยทั้ง ๑๔ ตำบล มีวัดทั้งสิ้นจำนวน ๗๑ วัด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” จากผลงานวิจัยที่เคยมีผู้วิจัยไว้ จึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

มีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษา ดังต่อไปนี้

พระครูปลัดอุดม โอภาโส ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑” จากผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑ โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า (๑) ด้านเนื้อหาวิชา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า การจัดให้นั่งสมาธิก่อนเรียนเนื้อหาวิชาทุกครั้ง อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๓) ด้านการใช้สื่อการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ส่วนผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑ ตามความคิดเห็นของนักเรียน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล สรุปได้ว่า นักเรียนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน^{๑๒๘}

^{๑๒๘} พระครูปลัดอุดม โอภาโส, “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปณฺณาทิโป) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า (๑) ด้านการอบรมสั่งสอน โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการจัดให้มีกิจกรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อ ได้แก่ จัดให้มีกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาธรรมะในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก (๓) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา โดยรวม ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี ในด้านการให้คำแนะนำปรึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๔) ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยรวม ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี ในด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ^{๑๒๙}

พระธวัชชัย จารุธมฺโม ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สำหรับด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกันในด้านอายุ พรรษา ตำแหน่ง การศึกษานักธรรม และการศึกษายสามัญของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๓๐}

^{๑๒๙} พระครูปัญญาภิชิต (ประจวบ ปณฺณาทิโป), “ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๓๐} พระธวัชชัย จารุธมฺโม, “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

กิตติพงษ์ เร่งถนอมทรัพย์ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพของผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลยางน่อง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นในการสัมภาษณ์ว่า เทศบาลฯ ควรให้การส่งเสริมผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมของเทศบาล เพราะผู้สูงอายุเป็นบุคลากรที่มีคุณค่า สมควรให้การส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเทศบาลเท่าที่จะทำได้ และต้องการที่จะให้เทศบาลให้ความสำคัญ จัดกิจกรรมโดยมีผู้สูงอายุเข้าร่วมด้วยทุกรายการ เช่น กิจกรรมแห่เทียนเข้าพรรษา กิจกรรมประเพณีรดน้ำคำหัว กิจกรรมฟังเทศน์ฟังธรรมในวันสำคัญต่างๆ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มหนุ่มสาวจังหวัดเชียงใหม่ และกิจกรรมรดต้นขบวนพิเศษ รวมทั้งต้องการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ ซึ่ง ผู้สูงอายุมีความต้องการร่วมกิจกรรมในทุกกิจกรรม^{๑๓๑}

กัญญ์พารณ กลินันมณฑล ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖, ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘, ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ และด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ ส่วนผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า สถานภาพด้านเพศของบุคลากรมีผลทำให้ทัศนคติที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนสถานภาพด้านอายุ การศึกษา ตำแหน่ง และรายได้ ไม่พบความแตกต่าง^{๑๓๒}

สรุปได้ว่า การศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของงานวิจัยต่างๆ เป็นการศึกษาผลของการปฏิบัติงาน ว่ามีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูงหรือในระดับต่ำ กล่าวคือ ถ้าผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็ถือว่า มีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ในทางตรงกันข้ามกัน หากผลการปฏิบัติงานดีก็ถือว่า มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ดังกล่าวนี้นี้ กระทำได้โดยพิจารณาจากปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลที่ได้ โดยเป็นการวัดผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจากการแสดงพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ นั่นเอง

^{๑๓๑} กิตติพงษ์ เร่งถนอมทรัพย์, “ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพของผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลยางน่อง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๑๓๒} กัญญ์พารณ กลินันมณฑล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

มีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษา ดังต่อไปนี้

พระครูสันติธรรมภาวิรัต (บุญชัย สุนติกโร) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า (๑) พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๒) พระสังฆาธิการที่มีพรรษาต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๔) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๕) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๖) พระสังฆาธิการที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ (๗) พระสังฆาธิการที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม มีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๓๓}

พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยพื้นฐานด้านสถานภาพ พรรษา วุฒิการศึกษาแผนกธรรม และวุฒิการศึกษาแผนกเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยพื้นฐานด้านอายุและวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๓๔}

^{๑๓๓} พระครูสันติธรรมภาวิรัต (บุญชัย สุนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๓๔} พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย, “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

พระมหาเอกมร จิตปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักสาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลัก สาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๐ เมื่อพิจารณาเป็นราย พบว่า ด้านเมตตาทายกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๓ ด้านเมตตาจาริกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๐ ด้านเมตตา มโนกรรม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๒ ด้านสาธารณโภคี อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๘ ด้านสัสสามัญญตา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๖ และด้านทิสัญญตา อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๐ และผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า สมมติฐานด้านระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลัก สาราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๓๕}

ไพศาล เกิดขาว ได้วิจัยเรื่อง “ การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติกิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติกิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีการปฏิบัติในภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับดีมากทั้ง ๘ ด้าน คือ ด้านคุณลักษณะของผู้บริหาร ด้านการจัดการ ด้านแผนงานของโรงเรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ด้านการให้ขวัญกำลังใจ ด้านการจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านการรายงานผล แต่จากผลการ สัมมนากลุ่มของครูโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี พบว่า การบริหารจัดการในแต่ละด้านของผู้บริหารมีสิ่งที่ต้องนำไป พิจารณาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขอยู่หลายประการในแต่ละรายด้าน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนแกนนำ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ควรจะได้นำมาพิจารณาในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการให้ดีและ เหมาะสมยิ่งขึ้น^{๑๓๖}

^{๑๓๕}พระมหาเอกมร จิตปญโญ, “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลัก สาราณียธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๓๖}ไพศาล เกิดขาว “ การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติกิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖).

พุกษา พุทธรักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก” จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการสหกรณ์โดยหลักสังคหวัตถุ ๔ สรุปได้ดังนี้ (๑) ด้านทาน พบว่า ผลการ ศึกษาการบริหารจัดการในด้านการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๕ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า อยู่ระดับมาก คือ สหกรณ์ได้ให้ความสะดวกแก่สมาชิกที่มาติดต่ออย่างเหมาะสม และสมาชิกมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ สำหรับเรื่องอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง (๒) ด้านปิยวาจา พบว่า ผลการบริหารจัดการสหกรณ์ ในด้านปิยวาจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ไม่พูดเท็จ พูดส่อเสียดพูดคำหยาบพูดเพ้อเจ้อเหลวไหล และที่อยู่ระดับปานกลาง คือ เมื่อเห็นสมาชิกโกรธหรือไม่พอใจ ในการมาใช้บริการของสหกรณ์ ก็ช่วยพูดจาให้เข้าใจและหายโกรธ สำหรับเรื่องอื่นๆ ที่เหลืออยู่ในระดับมาก (๓) ด้านอัตถจริยา พบว่า ผลการบริหารจัดการสหกรณ์ ในด้านอัตถจริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เจ้าหน้าที่มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูตายเมื่อสมาชิกขอความช่วยเหลือ และที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่ช่วยเหลืองานของสมาชิก ในชุมชนทุกครั้งที่มีโอกาส สำหรับเรื่องอื่นๆ อยู่ในระดับมาก (๔) ด้านสมานัตตตา พบว่า ผลการบริหารจัดการสหกรณ์ในด้านการสมานัตตตา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ทำตนเป็นกันเองกับสมาชิกไม่ถือตัว เยอหยิ่ง กับสมาชิก และที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ เจ้าหน้าที่ได้มี การใช้เครื่องใช้และอุปกรณ์ต่างๆ ของสำนักงาน อย่างประหยัดและเหมาะสม สำหรับเรื่องอื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก^{๑๓๗}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งในการบริหารจัดการของแต่ละองค์การหรือหน่วยงานมีความแตกต่างกันไปตามเป้าหมายการดำเนินงาน เช่น องค์การธุรกิจมีการบริหารจัดการเพื่อให้ได้ผลกำไรสูงที่สุด องค์การทางการศึกษามีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาแก่นักศึกษามากที่สุด เป็นต้น แต่ในทุกๆ กระบวนการการบริหารจัดการก็มีสิ่งที่เหมือนกันคือ ต้องอาศัยวิธีการ บุคลากรเจ้าหน้าที่ วัตถุประสงค์ เป็นต้น เป็นปัจจัยนำเข้าเพื่อใช้ในการบริหารจัดการ สิ่งที่สำคัญคือ ผู้บริหารหรือผู้ที่ป็นหัวหน้า ต้องมีศาสตร์และศิลป์ รวมถึงประสบการณ์ในการทำงานสูง จึงจะทำให้การบริหารจัดการนั้นบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้

^{๑๓๗}พุกษา พุทธรักษ์, “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัด

มีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัดไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษา ดังต่อไปนี้

พระมหาสมบุญ พันธสุข ได้วิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการของวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเกิดจากวัดพัฒนาตัวอย่างได้มีการดูแลเอาใจใส่การบริหารจัดการวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการศาสนสงเคราะห์ ซึ่งการที่วัดพัฒนาตัวอย่างสามารถบริหารจัดการได้เช่นนี้มีความเป็นไปได้ว่า ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายช่วยสนับสนุน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนนโยบายในการบริหารจัดการย่อมเกิดจากเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญด้วย^{๑๓๘}

พระปลัดมนต์ดก สุวโจ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการวัดในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า (๑) พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๒) พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน (๔) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๕) พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๓๙}

^{๑๓๘} พระมหาสมบุญ พันธสุข, “การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

^{๑๓๙} พระปลัดมนต์ดก สุวโจ, “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

วรพงษ์ แสนเมือง ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา ๑๑” จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคต่อสภาพการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่างในเขตการศึกษา ๑๑ ทั้งปัญหาด้านบริเวณวัดที่คับแคบไม่เพียงพอเสนาสนะถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรม ขาดงบประมาณซ่อมแซมบูรณะ ปัญหาสิ่งปฏิภูล มลภาวะจากผู้อาศัยรอบๆ วัดและผู้สัญจรไปมา ปัญหาด้านการบริหารการปกครองที่เจ้าอาวาสขาดความรู้ประสบการณ์ ความประพฤติของพระภิกษุสามเณร ปัญหาด้านการจัดและดูแลศาสนสมบัติที่ผู้อาศัยภายในวัดขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบร่วมกัน ไวยาวัจกรและกรรมการวัดไม่ได้รับการอบรมให้มีความรู้ในงานที่ปฏิบัติ ปัญหาด้านการศึกษา อบรม เผยแผ่ ที่ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย^{๑๔๐}

ฐิติพร สะสม ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน” จากผลการวิจัยพบว่า วัดเป็นองค์กรสำคัญขององค์กรหนึ่งที่อยู่คู่สังคมไทยมาเป็นระยะเวลานาน มีพระสงฆ์ฆาติการเช่น เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารดูแล ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ ของวัดจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นหลัก หากวัดใดมีเจ้าอาวาสที่มีความรู้ความสามารถทางบริหารจัดการก็ทำให้การดำเนินงานของวัดมีระบบและประสิทธิภาพมีผลให้วัดเจริญรุ่งเรือง เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้มาพบเห็น และสามารถทำประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาและสังคมไทยมากขึ้น ปัจจุบันพระสงฆ์ฆาติการที่สามารถบริหารวัดอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพนั้นมีจำนวนน้อย สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่จะนำไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการวัดของตนให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เพราะโดยทั่วไปพระสงฆ์ฆาติการไม่มีโอกาสได้เรียนรู้วิธีดังกล่าวไม่ว่าจากการฝึกอบรมอย่างเป็นทางการหรือจากการศึกษาภาคสนาม เห็นจะเป็นด้วยเหตุนี้วัดหลายแห่งในปัจจุบันจึงไม่สามารถดึงคนรุ่นใหม่ให้มาวัด และพระสงฆ์ในวัดไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนทำประโยชน์ให้แก่วัดและชุมชนได้เต็มที่ หากปล่อยให้วัดมีสภาพเช่นนี้ต่อไป บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนและสังคมไทยจะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ และไม่สามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปได้^{๑๔๑}

^{๑๔๐} วรพงษ์ แสนเมือง, “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของวัดพัฒนาตัวอย่าง ในเขตการศึกษา ๑๑”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครราชสีมา, ๒๕๕๖).

^{๑๔๑} ฐิติพร สะสม, “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

จิตติมา เสนาไชย ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน : กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า จากผลการศึกษาบทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน โดยรวมทั้ง ๔ ด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ๓.๘๔ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า บทบาทที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพสังคม ค่าเฉลี่ย ๓.๙๗ รองลงมาคือ บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิต ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐ บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิตวิญญาณ ค่าเฉลี่ย ๓.๙๐ และบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพกาย ค่าเฉลี่ย ๓.๕๙ ส่วนผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของวัดพระธาตุดอยสะเก็ดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า ปัจจัยทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับบทบาทของวัดพระธาตุดอยสะเก็ดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เรียงตามลำดับ คือ บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิตวิญญาณ บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพสังคม บทบาทในการส่งเสริมสุขภาพจิต และบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^{๑๔๒}

นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ผลการวิจัยพบว่า วัดในสมัยพุทธกาลมีบรรยากาศสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของพระสงฆ์ วัดเป็นสัญลักษณ์ของความสงบ รื่นรมย์ เพราะเป็นที่พักของผู้มีบาปกรรมอันสงบระงับแล้ว ห่างไกลจากความชั่วทุกรูปแบบ เป็นที่อาศัยของผู้ที่มีความบริสุทธิ์สะอาดทางกาย วาจา ใจ ส่วนแนวคิดในการจัดวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในสมัยพุทธกาล เป็นไปตามพุทธปณิธานของพระพุทธเจ้า คือ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยสอนภิกษุให้รู้จักตนเองและรู้จักสรรพสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมอยู่ให้แจ่มแจ้ง เพื่อจะได้ปฏิบัติตนให้กลมกลืนกับสภาพที่แท้จริงของสิ่งแวดล้อมนั้นได้อย่างถูกต้อง โดยยึดหลักธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ จากนั้นก็บำเพ็ญสมณกิจเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยการสั่งสอนด้วยวิธีต่างๆ เช่น การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การเทศนา เพื่อให้รู้จักทางดำเนินชีวิตที่จะทำให้ออกพ้นจากความทุกข์ ความสงบเย็นที่ประณีต^{๑๔๓}

สรุปได้ว่า วัดในปัจจุบัน มีการบริหารจัดการให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย อิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งนอกจากต้องอาศัยทักษะความสามารถของผู้บริหารซึ่งได้แก่เจ้าอาวาสแล้วยังต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายให้การสนับสนุน อาทิ พระสงฆ์ในสังกัด ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้

^{๑๔๒}จิตติมา เสนาไชย, “บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน : กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๔๓}นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค, “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

๒.๕.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด

มีผู้ทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดไว้หลากหลาย ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษา ดังต่อไปนี้

พระมหาฉัตรชัย ขยญาณเมธี ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารวัดหลวงพ่อดมธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๖) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด มี ๑ ข้อ ได้แก่ ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรและสาธุชนให้ศึกษาทั้งปริยัติสัทธรรมและปฏิบัติสัทธรรม สำหรับข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด มี ๑ ข้อ ได้แก่ ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่พระภิกษุและสามเณร สำหรับข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๒) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด มี ๔ ข้อ ได้แก่ จัดให้มีกิจกรรมการบำเพ็ญกุศลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการอบรมสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง ดำเนินการให้นักเรียนนักศึกษาทุกระดับชั้นเข้ารับการอบรมศีลธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ และ แนะนำสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจในหลักศาสนพิธีและหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา สำหรับข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก (๖) ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด ๑ ข้อ ได้แก่ มีการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัด ให้เป็นระเบียบ มีความร่มรื่น สะอาด ถูกต้องตามพระธรรมวินัย สำหรับข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมาก (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ^{๓๔๔}

^{๓๔๔}พระมหาฉัตรชัย ขยญาณเมธี, “ประสิทธิภาพการบริหารวัดหลวงพ่อดมธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (๒) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า (๑) ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศาสนศึกษา ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๕) ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ มีการการสงเคราะห์ช่วยเหลือคนอื่นทั้งนั้นรวมเป็นถึงการสงเคราะห์คนวัยชรา สถานเด็กกำพร้า เป็นต้น, การบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ และ มีการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก^{๑๔๕}

^{๑๔๕} พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน, “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ญาณาวชิโร) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ด้านการปกครอง โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ ได้พบว่า รายการที่ว่าด้วยการจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้เป็นไปด้วยดี และการส่งเสริมให้ครูพระสอนปริยัติธรรมได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามแต่โอกาส มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗ และ ๓.๔๒ ตามลำดับ) ส่วนรายการอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ ได้พบว่า รายการที่ว่าด้วยควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักเรียนตามหลักสูตรนักเรียนตามคำสั่งของมหาเถรสมาคม และยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอนพระปริยัติธรรมเปรียญธรรมบาลีประโยคต่างๆ ให้มีขวัญและกำลังใจได้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๕, ๓.๗๕ ตามลำดับ) ส่วนรายการอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ (๓) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ ได้พบว่า รายการที่ว่าช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ ได้พบว่า รายการที่ว่าด้วยอบรมพระสงฆ์สามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะ โดยการจัดให้มีการเทศน์บรรยายในวันสำคัญทางศาสนา, จัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาธรรมบาลีแก่พระสงฆ์ สามเณร และประชาชน และจัดให้มีการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือเทศน์ออกเผยแผ่เป็นธรรมทานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙, ๓.๑๙ และ ๓.๒๐ ตามลำดับ) ส่วนรายการอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ (๕) ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ ได้พบว่า รายการที่ว่าด้วยหาทุนในการบำรุงวัดและซ่อมแซมอาคาร และเครื่องสาธารณูปโภค เช่น ประปา และไฟฟ้า เป็นต้น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘) ส่วนรายการอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ (๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๘) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ ได้พบว่า รายการที่ว่าด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชน ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ และกำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติและให้สงเคราะห์แก่ประชาชน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ และ ๓.๘๔ ตามลำดับ) ส่วนรายการอื่นมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ^{๑๔๖}

^{๑๔๖} พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ญาณาวชิโร), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมฺโม) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า (๑) ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ข้อที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น, ช่วยพัฒนาสถานศึกษาของรัฐและเอกชน และช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับปานกลาง (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สนับสนุนการพิมพ์หนังสือธรรมะหรือเทศน์ออกเผยแผ่เป็นธรรมทาน ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก (๕) ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ กำหนดแผนงานที่จะปฏิบัติและให้สงเคราะห์แก่ประชาชน ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก^{๑๔๗}

^{๑๔๗} พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมฺโม), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ และเมื่อพิจารณาเป็นด้าน สรุปได้ดังนี้ (๑) ด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง (๒) ด้านการบริหารและการปกครอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อ การจัดทำทะเบียนประวัติพระภิกษุ สามเณร และบุคลากรภายในวัด, ทำรายงานการประชุมทุกครั้ง เมื่อมีการ ประชุม และการจัดสวัสดิการภายในวัดให้แก่ พระภิกษุ สามเณร และบุคคลภายใน อยู่ในระดับปานกลาง (๓) ด้านการศึกษา อบรมและสั่งสอน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ (๔) ด้านการให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ในข้อมีสถานที่ในการจัดงานรื่นเริง, มีกองอำนวยการมาปสนสถานภายในวัด (สำนักงาน) และการจัดทำกฎระเบียบการใช้วัสดุครุภัณฑ์ ที่ชัดเจน อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับข้ออื่นที่เหลือพระภิกษุและสามเณร มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก^{๑๔๘}

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพเป็นการพิจารณาผลการดำเนินงานในการะงานทั้ง ๖ ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งนอกจากจะต้องจัดดำเนินการให้เป็นไปโดยถูกต้องตามพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของมหาเถรสมาคม และต้องเป็นไปตามกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองด้วยแล้วนั้น ยังต้องมีการบูรณาการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการเพื่อให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงด้วย

^{๑๔๘} พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

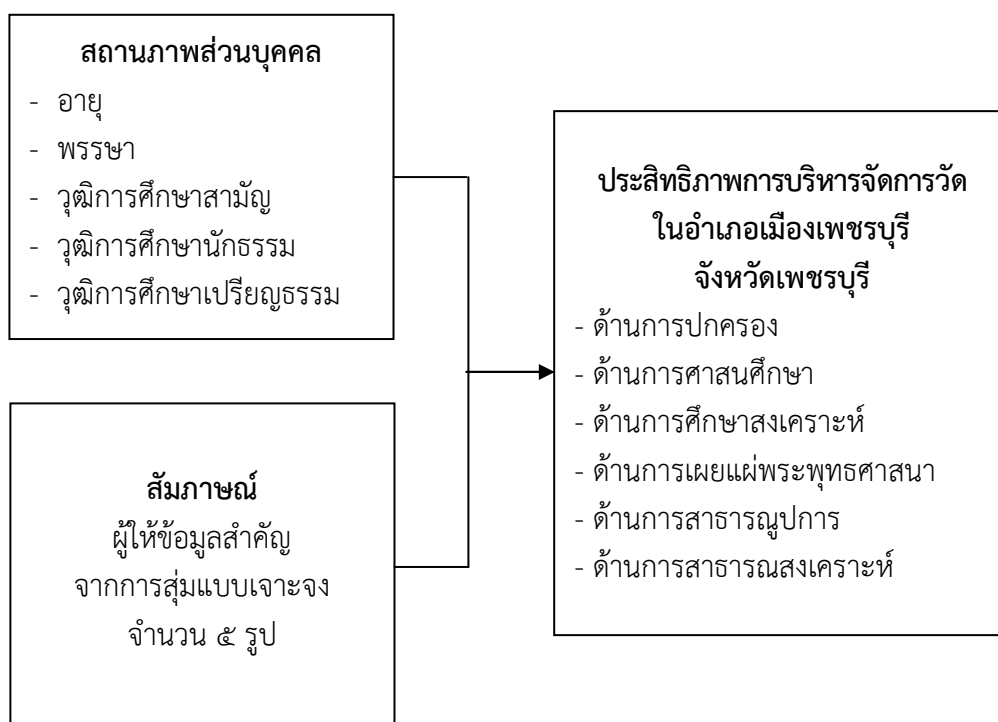
การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี รวม ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ดังแสดงในแผนภาพที่ ๒.๓

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น ๗๘๘ รูป^๑

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากระยะทาง โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ๐.๐๕ หรือ ร้อยละ ๙๕ ดังนี้

สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร คือ

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

^๑สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษา อำเภอเมืองเพชรบุรี พ.ศ.๒๕๕๔, (เพชรบุรี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๒๕๕๔), หน้า ๑. (เอกสารแนบเล่ม).

^๒สุวริย์ ศิริโกศลกรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๙-๑๓๐.

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N คือ ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 e คือ เปอร์เซนต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อ $N = ๗๙๘$
 $e = .๐๕$

ดังนั้น $n = \frac{๗๙๘}{๑ + ๗๙๘(.๐๕)^๒} = ๒๖๗$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็น พระสงฆ์ จำนวน ๗๙๘ รูป จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๖๗ รูป โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบ แบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกตามตำบลคณะสงฆ์ ตามสัดส่วนของ ประชากร รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะสงฆ์ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสังกัดตำบลคณะสงฆ์

ที่	ตำบลคณะสงฆ์	ประชากร(รูป)	กลุ่มตัวอย่าง (รูป)
๑	คลองกระแซง เขต ๑	๗๕	๒๕
๒	คลองกระแซง เขต ๒	๓๕	๑๒
๓	คลองกระแซง เขต ๓	๔๗	๑๖
๔	ท่าราบ เขต ๑	๔๒	๑๔
๕	ท่าราบ เขต ๒	๕๓	๑๘
๖	ท่าราบ-ช่องสะแก	๗๑	๒๓
๗	ไร่ส้ม	๗๐	๒๓
๘	บ้านกุ่ม-ธงชัย	๕๖	๑๙
๙	หัวสะพาน	๔๕	๑๕
๑๐	โพไร่หวาน	๔๗	๑๗
๑๑	บางจาน-หนองโสน	๖๐	๒๐
๑๒	โพธิ์พระ	๔๗	๑๖
๑๓	นาพันสาม	๗๓	๒๔
๑๔	หาดเจ้าสำราญ	๗๗	๒๕
	รวม	๗๙๘	๒๖๗

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยมีขั้นตอนการสร้าง ตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓) สร้างเครื่องมือ แล้วจึงนำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๔) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๕) ปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๒.๑) อาจารย์ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต อาจารย์ประจำ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๒) อาจารย์ พระมหากัณวาล ธีรธมโม อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๓) อาจารย์ พระมหาฉัตรชัย ชยธาดาเมธี อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๔) อาจารย์ วันชัย สุขตาม อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๕) อาจารย์ สหัสสพร ทัยรัตน์ อาจารย์พิเศษ หน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๓ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ ๐.๖๐ ถึง ๑.๐๐ ดังนั้น มีบางข้ออาจใช้คำไม่เหมาะสมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

๓) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับพระสงฆ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษาค้างนี้ คือ พระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะสงฆ์อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๘๐๓

๔) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี รวม ๖ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

- ๑) ด้านการปกครอง มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
- ๒) ด้านการศาสนศึกษา มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
- ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
- ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
- ๕) ด้านการสาธารณูปการ มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ
- ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

สำหรับในตอนที่ ๒ นี้มี การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๔ ดังนี้
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า มีประสิทธิภาพ มากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า มีประสิทธิภาพ มาก
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า มีประสิทธิภาพ ปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า มีประสิทธิภาพ น้อย
 ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า มีประสิทธิภาพ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๕ รูป ดังนี้

๑) พระราชสุวรรณมุนี

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.ธ.๗, ศศ.ม.(กิตติมศักดิ์)
 ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
 เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร

๒) พระครูอนุกุลวชิรกิจ

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., มัธยมศึกษาปีที่ ๖
 ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
 เจ้าอาวาสวัดพระรูป

๓) พระครูวัชรสุวรรณาทร

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., พธ.บ., พธ.ม.
 ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี
 เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม

๔) พระครูประโชติวชิรากร

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., พธ.บ.
 ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลคลองกระแชง เขต ๓
 เจ้าอาวาสวัดข่อย

๕) พระครูโสภิตวัชรกร

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., พธ.บ., มัธยมศึกษาปีที่ ๖
 ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลหัวสะพาน
 เจ้าอาวาสวัดหนองควง

^๔ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๑) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง เพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

๒) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พร้อมขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรีและผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองพร้อมผู้ช่วยการวิจัย จำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๒๖๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ และได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ รูป โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๕ ถึงวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๕ รวมใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น ๒ เดือน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓) การเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิก่อนศึกษานักธรรม และวุฒิก่อนศึกษาเปรียญธรรม วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) และข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) วิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากพระสงฆ์ จำนวน ๒๖๗ รูป มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- ๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ๔.๒ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- ๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
- ๔.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- ๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- ๔.๖ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

๔.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
(n = ๒๖๗)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๑. อายุ		
๒๐-๒๙ ปี	๖๒	๒๓.๒๒
๓๐-๓๙ ปี	๕๗	๒๑.๓๕
๔๐-๔๙ ปี	๖๑	๒๒.๘๕
๕๐-๖๐ ปี	๖๔	๒๓.๙๗
มากกว่า ๖๐ ปี	๒๓	๘.๖๑

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
๒. พรรษา		
น้อยกว่า ๕ พรรษา	๕๓	๑๙.๘๕
๕-๑๐ พรรษา	๕๑	๑๙.๑๐
๑๑-๑๕ พรรษา	๕๐	๑๘.๗๓
๑๖-๒๐ พรรษา	๕๒	๑๙.๔๘
๒๑-๒๕ พรรษา	๒๕	๙.๓๖
มากกว่า ๒๕ พรรษา	๓๖	๑๓.๔๘
๓. วุฒิการศึกษาสามัญ		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๙๔	๗๒.๖๖
ปริญญาตรี	๖๗	๒๕.๐๙
สูงกว่าปริญญาตรี	๖	๒.๒๕
๔. วุฒิการศึกษานักธรรม		
ไม่มีวุฒินักธรรม	๑๐๑	๓๗.๘๓
นักธรรมชั้นตรี	๗๔	๒๗.๗๑
นักธรรมชั้นโท	๕๗	๒๑.๓๕
นักธรรมชั้นเอก	๓๕	๑๓.๑๑
๕. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม		
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๒๑๓	๗๙.๗๘
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.๕.๓	๓๒	๑๑.๙๘
ป.๕.๔-ป.๕.๖	๑๘	๖.๗๔
ป.๕.๗-ป.๕.๙	๔	๑.๕๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๕๐-๖๐ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙๗ มีพรรษา น้อยกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘๕ มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี ๑๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๖๖ ไม่มีวุฒินักธรรม ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๘๓ และไม่มีวุฒิเปรียญธรรม ๒๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๗๘

๔.๒ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม และรายด้าน มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๘ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

(n = ๒๖๗)

ลำดับ	ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการปกครอง	๓.๕๙	.๖๕๕	มาก
๒	ด้านการศึกษา	๓.๕๒	.๕๘๗	มาก
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๐	.๖๗๔	มาก
๔	ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา	๓.๕๖	.๖๕๐	มาก
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๐	.๗๓๑	มาก
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๕๕	.๗๑๐	มาก
ภาพรวม		๓.๕๔	.๕๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการปกครอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มี ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ และด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ เช่นกัน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง

(n = ๒๖๗)

ข้อ	ด้านการปกครอง	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การปกครองในวัดตามหลักพระธรรมวินัย	๓.๗๙	๑.๐๐๔	มาก
๒	การปกครองในวัดเป็นไปด้วยความยุติธรรม	๓.๕๖	.๘๘๘	มาก
๓	การออกกฎระเบียบภายในวัดเพื่อใช้ในการอยู่ ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๓.๖๓	.๙๖๖	มาก
๔	การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาภายในวัด เพื่อ หาข้อยุติหรือเพื่อการลงนิคหกรรม	๓.๔๖	.๙๘๒	ปานกลาง
๕	การให้การศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ อาศัยอยู่ในวัด	๓.๕๙	๑.๐๑๒	มาก
๖	การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานภายในวัด	๓.๖๓	.๙๗๓	มาก
๗	การประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้าน วัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๓.๖๔	.๙๕๒	มาก
๘	การจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้ เป็นไปด้วยดี	๓.๖๕	.๘๙๙	มาก
๙	การปกครองในวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะ สงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือ คำสั่งของมหาเถรสมาคม	๓.๘๑	.๙๔๐	มาก
๑๐	มีความยุติธรรมในการให้ทุน-ให้โทษ	๓.๑๔	๑.๓๕๗	ปานกลาง
รวม		๓.๕๙	.๖๕๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๒ ข้อ ได้แก่ (๑) การ
ระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาภายในวัด เพื่อหาข้อยุติหรือเพื่อการลงนิคหกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๓.๔๖ และ (๒) มีความยุติธรรมในการให้ทุน-ให้โทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่
ในระดับมาก ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศาสนศึกษา

(n = ๒๖๗)

ข้อ	ด้านการศาสนศึกษา	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การเรียนการสอนนักรธรรม คำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.๒๕๒๘	๓.๕๕	.๙๗๗	มาก
๒	การอบรมบาลีและนักรธรรมก่อนสอบในแต่ละปี	๓.๔๕	.๙๖๕	ปานกลาง
๓	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักรธรรมและบาลี	๓.๔๖	.๙๗๐	ปานกลาง
๔	การตรวจตราดูแลการสอนของครูพระปริยัติธรรม	๓.๕๑	.๙๔๗	มาก
๕	การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	๓.๕๖	.๘๙๒	มาก
๖	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนักรธรรมและบาลี	๓.๔๕	.๙๔๖	ปานกลาง
๗	การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ปากกา ฯลฯ	๓.๓๖	.๙๓๐	ปานกลาง
๘	การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบนักรธรรม เปรียญธรรม ในระดับต่างๆได้	๓.๕๙	๑.๐๑๒	มาก
๙	การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส	๓.๔๕	.๙๖๖	ปานกลาง
๑๐	การจัดถวายรางวัลแก่ผู้ที่สอบได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ	๓.๕๓	๑.๐๐๑	มาก
รวม		๓.๕๒	.๖๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) การอบรมบาลีและนักรธรรมก่อนสอบในแต่ละปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๒) การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักรธรรมและบาลี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ (๓) การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนักรธรรมและบาลี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๔) การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ปากกา ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๖ และ (๕) การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๒๖๗)

ข้อ	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนชั้น ประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา	๓.๗๐	.๙๓๙	มาก
๒	การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน	๓.๕๙	.๙๓๑	มาก
๓	การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์ เด็กและเยาวชน	๓.๖๐	๑.๐๐๐	มาก
๔	การตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	๓.๕๓	๑.๑๒๘	มาก
๕	การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๓.๒๒	๑.๑๘๓	ปานกลาง
๖	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้ กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน	๓.๔๑	๑.๐๐๑	ปานกลาง
๗	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาแก่สถานศึกษา ต่างๆ	๓.๕๕	.๙๓๘	มาก
๘	การมอบรางวัลแก่นักเรียนผู้เรียนดีในระดับ ต่างๆ	๓.๔๒	.๙๔๘	ปานกลาง
๙	การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้าง อาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา	๓.๔๒	.๙๔๘	ปานกลาง
๑๐	การส่งพระไปเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาต่างๆ	๓.๕๒	๑.๐๐๑	มาก
รวม		๓.๕๐	.๖๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๔ ข้อ ได้แก่ (๑) การจัดตั้ง
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๒ (๒) การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา
เฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ (๓) การมอบรางวัลให้แก่
นักเรียนผู้เรียนดีในระดับต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ และ (๔) การประสานการจัดหางบประมาณ
ในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ใน
ระดับมาก ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(n = ๒๖๗)

ข้อ	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การ บรรยายธรรมในวันอัมมัสสวนะ	๓.๕๗	.๙๐๘	มาก
๒	การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การ บรรยายธรรม และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	๓.๗๑	.๙๒๘	มาก
๓	การทำวัตร สวดมนต์ ตามหลักพระธรรมวินัย	๓.๖๗	.๙๖๐	มาก
๔	การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจ ศาสนพิธีและการปฏิบัติ	๓.๕๕	.๙๔๒	มาก
๕	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ใน การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน	๓.๔๖	.๙๕๘	ปานกลาง
๖	การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแผ่เป็นธรรม ทาน	๓.๕๒	๑.๐๒๐	มาก
๗	การบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุชุมชน	๓.๕๐	๑.๐๒๐	มาก
๘	การอบรมให้ศิษย์วัดมีศีลธรรมจรรยา ไหว้พระสวด มนต์	๓.๗๑	๑.๐๑๗	มาก
๙	การอบรมให้ศิษย์วัดมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา	๓.๔๓	๑.๑๐๓	ปานกลาง
๑๐	การรณรงค์ให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะแก่ นักเรียน และประชาชนทั่วไป	๓.๕๑	๑.๐๒๔	มาก
รวม		๓.๕๖	.๖๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๒ ข้อ ได้แก่ (๑) การจัดตั้ง
ห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๓.๔๖ และ (๒) การอบรมให้ศิษย์วัดมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓ ส่วนข้อ
อื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ

(n = ๒๖๗)

ข้อ	ด้านการสาธารณูปการ	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎกระทรวง	๓.๔๕	๑.๐๓๗	ปานกลาง
๒	การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน	๓.๔๗	๑.๐๒๓	ปานกลาง
๓	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด	๓.๔๔	๑.๐๗๙	ปานกลาง
๔	การจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีเหตุจากการสร้างสาธารณูปการต่างๆ	๓.๔๒	๑.๐๓๒	ปานกลาง
๕	การดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ ถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรมในวัด	๓.๖๐	๑.๐๕๑	มาก
๖	การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ	๓.๒๑	๑.๑๕๒	ปานกลาง
๗	การควบคุมดูแลการก่อสร้าง โดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ความเป็นไทย	๓.๕๘	๑.๐๓๒	มาก
๘	การจัดสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปาภายในวัด	๓.๖๐	.๙๘๑	มาก
๙	การจัดงานวัดเพื่อหารายได้บำรุงวัด	๓.๕๑	๑.๐๔๙	มาก
๑๐	การจัดกิจกรรมด้านสาธารณูปการของวัดได้ผลสำเร็จ	๓.๗๖	.๙๒๗	มาก
รวม		๓.๕๐	.๗๓๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) การจัดศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎกระทรวง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๒) การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗ (๓) การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ (๔) การจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีเหตุจากการสร้างสาธารณูปการต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ และ (๕) การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๑ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน
อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์

(n = ๒๖๗)

ข้อ	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	ระดับประสิทธิภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	การจัดทำถนนภายในวัด สะดวกแก่การสัญจร	๓.๕๒	๑.๐๘๔	มาก
๒	การสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน	๓.๕๔	.๙๓๑	มาก
๓	การสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน	๓.๔๘	๑.๐๒๐	ปานกลาง
๔	การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์	๓.๕๑	.๙๕๕	มาก
๕	การช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามหลักพุทธศาสนาแก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์	๓.๔๙	.๙๙๘	ปานกลาง
๖	การรณรงค์ ป้องกัน ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน	๓.๖๕	.๙๗๔	มาก
๗	การสงเคราะห์คนชราและคนพิการ	๓.๔๕	.๙๙๓	ปานกลาง
๘	การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากธรรมชาติ	๓.๕๔	๑.๐๐๑	มาก
๙	การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง	๓.๕๑	.๙๖๗	มาก
๑๐	การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล	๓.๘๕	.๙๔๓	มาก
รวม		๓.๕๕	.๗๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๓ ข้อ ได้แก่ (๑) การสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘ (๒) การช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามหลักพุทธศาสนาแก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙ และ (๓) การสงเคราะห์คนชราและคนพิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม โดยแสดงการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) ตามสมมติฐานการวิจัยที่ ๑-๕ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

จำแนกตามอายุ

(n = ๒๖๗)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี		อายุ										F	Sig.
		๒๐-๒๙ ปี (๖๒ รูป)		๓๐-๓๙ ปี (๕๗ รูป)		๔๐-๔๙ ปี (๖๑ รูป)		๕๐-๖๐ ปี (๖๔ รูป)		มากกว่า ๖๐ ปี (๒๓ รูป)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑	ด้านการปกครอง	๓.๖๗	.๖๖๑	๓.๖๖	.๖๒๒	๓.๕๓	.๖๐๐	๓.๕๕	.๗๒๔	๓.๔๗	.๖๖๖	.๗๔๘	.๕๖๐
๒	ด้านการศึกษา	๓.๖๑	.๗๘๘	๓.๕๘	.๖๖๖	๓.๔๔	.๕๗๑	๓.๕๐	.๖๙๗	๓.๓๗	.๗๐๖	.๘๙๑	.๔๗๐
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๖๒	.๖๘๖	๓.๔๙	.๖๖๓	๓.๕๐	.๖๑๗	๓.๔๖	.๗๒๓	๓.๒๗	.๖๕๙	๑.๒๐๘	.๓๐๘
๔	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๖๕	.๖๓๘	๓.๕๒	.๖๑๐	๓.๕๕	.๖๐๒	๓.๖๐	.๖๘๙	๓.๓๕	.๗๕๔	๑.๐๖๐	.๓๗๗
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๖๘	.๖๔๗	๓.๕๖	.๖๙๑	๓.๔๑	.๗๒๕	๓.๔๐	.๘๑๘	๓.๔๑	.๗๕๘	๑.๖๘๒	.๑๕๔
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๕๙	.๘๓๗	๓.๖๖	.๖๕๘	๓.๕๐	.๖๒๒	๓.๕๕	.๖๘๓	๓.๓๓	.๗๕๔	๑.๐๕๑	.๓๘๑
ภาพรวม		๓.๖๔	.๖๑๗	๓.๕๘	.๕๓๘	๓.๔๙	.๕๐๙	๓.๕๑	.๕๙๒	๓.๓๗	.๖๒๒	๑.๒๑๓	.๓๐๖

จากตาราง ๔.๙ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
จำแนกตามพรรษา (n = ๒๖๗)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี		พรรษา												F	Sig.
		น้อยกว่า ๕ พรรษา (๕๓ รูป)		๕-๑๐ พรรษา (๕๑ รูป)		๑๑-๑๕ พรรษา (๕๐ รูป)		๑๖-๒๐ พรรษา (๕๒ รูป)		๒๐-๒๕ พรรษา (๒๕ รูป)		มากกว่า ๒๕ พรรษา (๓๖ รูป)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑	ด้านการปกครอง	๓.๔๗	.๖๓๕	๓.๕๒	.๕๘๙	๓.๕๔	.๕๖๔	๓.๖๑	.๗๗๓	๓.๗๒	.๖๕๘	๓.๘๒	.๖๗๓	๑.๖๓๑	.๑๕๒
๒	ด้านการศึกษา	๓.๔๗	.๗๔๑	๓.๔๙	.๖๖๙	๓.๓๙	.๖๖๔	๓.๔๙	.๗๔๕	๓.๖๓	.๕๒๘	๓.๗๗	.๖๔๕	๑.๕๑๘	.๑๘๔
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๖	.๖๖๗	๓.๔๙	.๗๐๙	๓.๓๗	.๕๕๐	๓.๕๗	.๘๐๙	๓.๕๐	.๕๙๔	๓.๖๐	.๖๔๐	.๖๖๘	.๖๔๘
๔	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๕๓	.๖๓๗	๓.๔๙	.๖๐๒	๓.๔๐	.๖๒๕	๓.๖๗	.๗๐๗	๓.๖๗	.๕๘๘	๓.๗๒	.๖๙๑	๑.๖๘๙	.๑๓๘
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๔๘	.๖๒๔	๓.๔๗	.๘๐๕	๓.๓๘	.๗๕๖	๓.๕๓	.๘๐๖	๓.๔๔	.๕๖๖	๓.๗๖	.๗๐๒	๑.๒๘๓	.๒๗๑
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๔๘	.๗๑๐	๓.๔๑	.๘๔๗	๓.๖๐	.๖๒๐	๓.๕๙	.๗๒๑	๓.๕๖	.๗๑๑	๓.๗๔	.๕๘๑	๑.๑๑๔	.๓๕๔
ภาพรวม		๓.๔๘	.๕๖๘	๓.๔๘	.๕๘๖	๓.๔๕	.๕๑๕	๓.๕๘	.๖๒๔	๓.๕๙	.๕๐๐	๓.๗๓	.๕๘๗	๑.๔๑๔	.๒๑๙

จากตาราง ๔.๑๐ พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่าง

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ (n = ๒๖๗)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี		วุฒิการศึกษาสามัญ						F	Sig.
		ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๙๔ รูป)		ปริญญาตรี (๖๗ รูป)		สูงกว่าปริญญาตรี (๖ รูป)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑	ด้านการปกครอง	๓.๕๙	.๖๘๔	๓.๖๓	.๕๗๗	๓.๑๐	.๑๗๙	๑.๘๓๕	.๑๖๒
๒	ด้านการศาสนศึกษา	๓.๕๑	.๗๐๘	๓.๕๙	.๖๔๕	๓.๑๕	.๒๕๙	๑.๒๐๘	.๓๐๐
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๗	.๖๘๗	๓.๖๒	.๖๓๓	๒.๙๒	.๑๘๓	๓.๕๑๐*	.๐๓๑
๔	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๕๕	.๖๖๖	๓.๖๖	.๖๐๖	๓.๐๕	.๑๘๗	๒.๖๘๘	.๐๗๐
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๔๖	.๗๗๖	๓.๖๖	.๕๘๔	๓.๒๒	.๓๗๖	๒.๓๙๒	.๐๙๓
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๕๔	.๗๓๖	๓.๖๔	.๖๔๖	๓.๐๗	.๑๖๓	๑.๙๘๗	.๑๓๙
ภาพรวม		๓.๕๒	.๕๗๕	๓.๖๓	.๕๖๘	๓.๐๘	.๑๖๕	๒.๙๖๕	.๐๕๓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๑ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๒ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๒๖๗)

วุฒิการศึกษาสามัญ	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาสามัญ		
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
		๓.๔๗	๓.๖๒	๒.๙๒
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๔๗	-	-๐.๑๕	๐.๕๕*
ปริญญาตรี	๓.๖๒	-	-	๐.๗๐*
สูงกว่าปริญญาตรี	๒.๙๒	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ สูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ ปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ สูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม (n = ๒๖๗)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี		วุฒิการศึกษานักธรรม								F	Sig.
		ไม่มีวุฒินักธรรม (๑๐๑ รูป)		นักธรรมชั้นตรี (๗๔ รูป)		นักธรรมชั้นโท (๕๗ รูป)		นักธรรมชั้นเอก (๓๕ รูป)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑	ด้านการปกครอง	๓.๖๐	.๖๕๐	๓.๖๖	.๖๖๘	๓.๕๘	.๖๗๖	๓.๔๔	.๖๐๔	.๙๖๘	.๔๐๘
๒	ด้านการศึกษา	๓.๖๐	.๖๕๑	๓.๕๒	.๗๕๕	๓.๕๐	.๗๑๗	๓.๓๑	.๕๕๕	๑.๖๓๘	.๑๘๑
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๙	.๖๘๓	๓.๔๔	.๗๐๐	๓.๕๕	.๖๓๑	๓.๒๔	.๖๐๓	๒.๗๕๑*	.๐๔๓
๔	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๖๔	.๖๕๗	๓.๖๒	.๖๖๙	๓.๕๐	.๖๔๗	๓.๓๓	.๕๔๔	๒.๔๒๑	.๐๖๖
๕	ด้านการสาธารณูปการ	๓.๕๗	.๗๗๐	๓.๔๘	.๗๑๔	๓.๕๒	.๗๕๗	๓.๓๔	.๕๙๗	.๙๕๗	.๔๑๔
๖	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	๓.๖๓	.๗๘๗	๓.๕๑	.๕๗๓	๓.๕๕	.๗๐๒	๓.๔๕	.๕๕๖	.๗๓๙	.๕๒๙
ภาพรวม		๓.๖๑	.๕๗๑	๓.๕๔	.๕๕๘	๓.๕๓	.๖๑๑	๓.๓๕	.๕๒๑	๑.๗๕๘	.๑๕๖

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๓ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๑๔ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๒๖๗)

วุฒิการศึกษานักธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษานักธรรม			
		ไม่มีวุฒินักธรรม	นักธรรมชั้นตรี	นักธรรมชั้นโท	นักธรรมชั้นเอก
		๓.๕๙	๓.๔๔	๓.๕๕	๓.๒๔
ไม่มีวุฒินักธรรม	๓.๕๙	-	๐.๑๕	๐.๐๔	๐.๓๕*
นักธรรมชั้นตรี	๓.๔๔	-	-	-๐.๑๑	๐.๒๐
นักธรรมชั้นโท	๓.๕๕	-	-	-	๐.๓๑*
นักธรรมชั้นเอก	๓.๒๔	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษานักธรรม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นโท มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม (n = ๒๖๗)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี		วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม								F	Sig.
		ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม (๒๑๓ รูป)		ประโยค ๑-๒ ถึง ป.๓ (๓๒ รูป)		ป.๔-ป.๖ (๑๘ รูป)		ป.๗-ป.๙ (๔ รูป)			
$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.				
๑	ด้านการปกครอง	๓.๕๗	.๖๕๐	๓.๘๑	.๖๔๔	๓.๕๒	.๗๑๒	๓.๐๕	.๑๙๑	๒.๒๐๙	.๐๘๗
๒	ด้านการศึกษา	๓.๕๑	.๗๐๗	๓.๗๐	.๖๒๗	๓.๓๙	.๕๐๗	๒.๙๐	.๐๘๒	๒.๐๙๔	.๑๐๑
๓	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๔๙	.๖๘๗	๓.๗๔	.๖๑๒	๓.๒๐	.๕๕๖	๓.๐๘	.๑๒๖	๓.๑๒๓*	.๐๒๖
๔	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๓.๕๗	.๖๗๐	๓.๗๑	.๖๑๒	๓.๓๔	.๓๗๙	๒.๙๗	.๒๒๒	๒.๔๑๕	.๐๖๗
๕	ด้านการศึกษาอุปการ	๓.๔๙	.๗๖๐	๓.๗๕	.๖๐๔	๓.๓๙	.๕๕๒	๓.๐๘	.๑๒๖	๑.๘๗๘	.๑๓๔
๖	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	๓.๕๔	.๗๓๖	๓.๗๕	.๖๓๘	๓.๔๔	.๕๑๕	๓.๑๓	.๑๕๐	๑.๔๗๒	.๒๒๒
ภาพรวม		๓.๕๓	.๕๗๕	๓.๗๔	.๕๗๕	๓.๓๘	.๔๘๖	๓.๐๓	.๐๕๓	๒.๙๔๐*	.๐๓๔

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๕ พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยภาพรวม และด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) ดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๖-๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๖ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม โดยภาพรวม

(n = ๒๖๗)

วุฒิการศึกษา นักธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม			
		ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม	ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓	ป.ธ.๔ -ป.ธ.๖	ป.ธ.๗ -ป.ธ.๙
		๓.๕๓	๓.๗๔	๓.๓๘	๓.๐๓
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๕๓	-	-๐.๒๑*	๐.๑๕	๐.๕๐*
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓	๓.๗๔	-	-	๐.๓๖*	๐.๗๑*
ป.ธ.๔-ป.ธ.๖	๓.๓๘	-	-	-	๐.๓๕
ป.ธ.๗-ป.ธ.๙	๓.๐๓	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ในระดับน้อยกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.ธ.๗-ป.ธ.๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.ธ.๔-ป.ธ.๖ และ ป.ธ.๗-ป.ธ.๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)

จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(n = ๒๖๗)

วุฒิการศึกษานักธรรม	$\bar{X}$	วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม			
		ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	ประโยค ๑-๒ ถึง ป.๓	ป.๔-ป.๖	ป.๗-ป.๙
		๓.๔๙	๓.๗๔	๓.๒๐	๓.๐๘
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๔๙	-	-๐.๒๕	๐.๒๙	๐.๔๑
ประโยค ๑-๒ ถึง ป.๓	๓.๗๔	-	-	๐.๕๕*	๐.๖๖
ป.๔-ป.๖	๓.๒๐	-	-	-	๐.๑๒
ป.๗-ป.๙	๓.๐๘	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า พระสงฆ์ที่วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ ถึง ป.๓ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับมากกว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.๔-ป.๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาปริญญาธรรม ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๕ มีดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
			ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	๑.๒๑๓	.๓๐๖	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	๑.๔๑๔	.๒๑๙	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	๒.๙๖๕	.๐๕๓	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	๑.๗๕๘	.๑๕๖	-	✓
สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	๒.๙๔๐	.๐๓๔	✓	-

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลในด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา สามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านการปกครอง

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑๙

ตารางที่ ๔.๑๙ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ด้านการปกครอง

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. พระสังฆาธิการบางรูปขาดทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ	๑. ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ
๒. พระสังฆาธิการบางรูปไม่สามารถประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมกันพัฒนาวัดได้	๒. ควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันพัฒนาวัดในชุมชน
๓. พระสังฆาธิการบางรูปไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด	๓. ควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด โดยแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ตามสมควร

๔.๔.๒ ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการศาสนศึกษา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๐ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
ด้านการศาสนศึกษา

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. รูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมมีลักษณะท่องจำ ไม่ได้เน้นการทำ ความเข้าใจเพื่อประยุกต์ใช้	๑. ควรปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง
๒. บุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ	๒. ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน
๓. ขาดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ส่งผลให้เสียเวลาโดยไม่จำเป็นไปกับการเขียนกระดานไวท์บอร์ด	๓. ควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น

๔.๔.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๑

ตารางที่ ๔.๒๑ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดงบประมาณในการสนับสนุนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างจริงจัง เนื่องจากมีการจัดสรรงบประมาณไปใช้ในงานก่อสร้างเสนาสนะเป็นจำนวนมาก	๑. ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยนำจากส่วนที่เป็นงานก่อสร้างเสนาสนะที่เกินความจำเป็น หรือเกินปริมาณของความต้องการในการใช้งานจริง
๒. ความไม่ทั่วถึงในการสนับสนุนทุนการศึกษาสงเคราะห์ เนื่องจากหลายๆ วัดให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในสถานศึกษาแห่งเดียวกัน เป็นการซ้ำซ้อน ไม่กระจายไปยังสถานศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่	๒. ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกสถานศึกษา
๓. ปัญหาความทับซ้อนของการสงเคราะห์ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าอย่างแท้จริง	๓. วัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน อาทิ ภาครัฐให้การสนับสนุนทุนอาหารกลางวัน วัดก็ให้การสนับสนุนในด้านอื่นๆ เช่น หนังสือเรียน ฯลฯ เพื่อป้องกันปัญหาความทับซ้อนของการสงเคราะห์ เป็นต้น

๔.๔.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๒

ตารางที่ ๔.๒๒ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. บุคลากรสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ให้การอบรมจิตใจแก่ประชาชนมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ และเท่าที่มีก็ยังมีขาดความรู้ ขาดความสามารถ ในการพัฒนาจิตใจประชาชนให้เข้าถึงในทุกเพศทุกวัยได้	๑. ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะปกครอง ควรให้การสนับสนุน พระภิกษุที่ทำงานด้านการสงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ในการให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย
๒. กิจกรรม ประเพณีสำคัญๆ ในท้องถิ่น พระสงฆ์มิได้เข้ามาให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นเพียงแต่ผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น	๒. สอดแทรกเนื้อหาของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถพัฒนาตนเอง เข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำถิ่น
๓. ประชาชนบางส่วนขาดสภาพจนไม่สามารถเดินทางไปวัดได้ และประชาชนในวัยทำงานก็ไม่ค่อยมีเวลาเข้าวัดฟังธรรม หรือหากมีเวลาก็ยังเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบัน จึงทำให้สนใจเรื่องปากท้องเป็นสำคัญ	๓. พระสงฆ์ควรทำงานในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาหาประชาชนถึงบ้าน

๔.๔.๕ ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการสาธารณูปการ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๓

ตารางที่ ๔.๒๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ขาดเงินในการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทรุดโทรม	๑. ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้ การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่
๒. พระสังฆาธิการบางรูปเน้นการสร้างเสนาสนะใหม่ มิได้เน้นการดูแลรักษา เสนาสนะเดิม	๒. ควรรณรงค์การดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่
๓. พระสังฆาธิการบางรูปดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยมิได้รักษารูปแบบและเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น	๓. ควรก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น

๔.๔.๖ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๔

ตารางที่ ๔.๒๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

ปัญหาอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. การให้การสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการบางรูปซ้ำซ้อนกับฝ่ายราชการ เกิดประโยชน์ไม่เต็มที่	๑. ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่
๒. พระสังฆาธิการบางรูปไม่มีแผนงาน ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ดำเนินการไปตามที่สามารถกระทำได้ เท่านั้น	๒. ควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๕ รูป ดังนี้

๑) พระราชสุวรรณมณี

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.ธ.๗, ศศ.ม.(กิตติมศักดิ์)
ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
 เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร

๒) พระครูอนุกุลวชิรกิจ

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., มัธยมศึกษาปีที่ ๖
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
 เจ้าอาวาสวัดพระรูป

๓) พระครูวัชรสุวรรณาทร

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., พธ.บ., พธ.ม.
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี
 เจ้าอาวาสวัดใหญ่สุวรรณาราม

๔) พระครูประโชติวชิรากร

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., พธ.บ.
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓
 เจ้าอาวาสวัดข่อย

๕) พระครูโสภิตวัชรกร

วุฒิการศึกษา น.ธ.เอก, ป.บส., พธ.บ., มัธยมศึกษาปีที่ ๖
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลห้วยสะพาน
 เจ้าอาวาสวัดหนองควง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถสรุปผลโดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๑ ด้านการปกครอง

การปกครองของคณะสงฆ์ในทุกระดับ คือ ระดับวัด ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค หรือระดับหน ย่อมต้องยึดถือพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพื่อเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กรอบแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติในสังคมสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผนอย่างเดียวกันสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ^๑ และในสมัยปัจจุบันมีการใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ระเบียบ กฎ ข้อบังคับ มติของมหาเถรสมาคมเป็นเครื่องมือเกื้อกูลพระธรรมวินัย บทบัญญัติในบางมาตราต้องมีการปรับปรุงเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^๒ อย่างไรก็ตาม การปกครองที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยการที่ทุกฝ่ายยึดถือและปฏิบัติตามหลักสามัคคีธรรม ทำความดีเพื่อความดี ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่^๓ และควรมีการประชุมอบรมพระภิกษุสงฆ์ในปกครองให้มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตน^๔ และควรมีระบบการคัดสรรผู้ที่จะมาเป็นผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ในแต่ละระดับให้ประณีต พิจารณาทั้งกฎ ระเบียบ ความเหมาะสมทั้งคุณสมบัติด้านความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม^๕

๔.๕.๒ ด้านการศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา โดยหลักๆ ที่คณะสงฆ์ดำเนินการมายาวนาน มีอยู่ ๒ ประเภท คือ แผนกธรรม ได้แก่ หลักสูตรนักรธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์สามเณร หลักสูตรธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ ซึ่งทั้งสองหลักสูตรแบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือ แผนกบาลี จัดเฉพาะพระภิกษุและสามเณร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัย รักษาพระปริยัติธรรม ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกาและอื่นๆ ซึ่งล้วนบรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แบ่งเป็นระดับ ประโยค ๑-๒ กระทั่งถึง ประโยค ๙^๖ และมีระดับ อุดมศึกษาของคณะสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์^๗ หากแต่ปัญหาที่พบ คือ การเรียนในหลักสูตรนักรธรรม ธรรมศึกษา และบาลี จัดการเรียนการสอนในวัด แต่ละวัดมีมาตรฐานที่ต่างกันไป ทั้งสถานที่ ครูสอน และอุปกรณ์การเรียนการสอน^๘ ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงต้องให้ความสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ให้มากขึ้น และเพิ่มแรงจูงใจ^๙ โดยการให้ทุนสนับสนุนแก่ผู้เรียนและผู้สอนเป็นกำลังใจในการทำหน้าที่ของตน^{๑๐}

^๑ สัมภาษณ์ พระครูอนุกูลวชิรกิจ, รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูประโชติวิจิตรกร, เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๓ สัมภาษณ์ พระราชสุวรรณมณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูโสภิตวัชรกร, เจ้าคณะตำบลหัวสะพาน, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๕ สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๖ สัมภาษณ์ พระราชสุวรรณมณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูอนุกูลวชิรกิจ, รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูประโชติวิจิตรกร, เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตวัชรกร, เจ้าคณะตำบลหัวสะพาน, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

๔.๕.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กและเยาวชนของชาติ ทั้งการศึกษาการอบรมสั่งสอน รวมทั้งการทำให้เด็กมีความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ^{๑๑} มหาเถรสมาคมยังได้ให้ความสำคัญของการศึกษาสงเคราะห์โดยประกาศ เรื่องการตั้งทุนสงเคราะห์แก่นักเรียนนักศึกษา โดยกำหนดข้อบัญญัติในเรื่องการตั้งทุนว่า การตั้งทุนสงเคราะห์นักเรียนให้เป็นไปตามกุศลเจตนาของวัดทั้งหลายที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ มิให้มีการบังคับด้วยประการใดๆ และห้ามมิให้นำเงินการกุศลหรือเงินผลประโยชน์ หรือเงินอื่นใดของวัดมาจัดตั้งทุนเพื่อการนี้ วัดทั้งหลายจึงมีการตั้งทุนและมอบทุนเป็นประจำทุกปี^{๑๒} หากแต่ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ ข้อมูลของผู้รับทุนมักมีความคลาดเคลื่อน ไม่แน่นอน และขาดการพิจารณาเรื่องคุณสมบัติที่เหมาะสม^{๑๓} และโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลเด็กและเยาวชนที่ยากจน ปัจจุบันยังมีน้อย นักเรียนจึงแย่งกันเข้ามาเรียนในตัวเมืองเป็นจำนวนมาก^{๑๔} อีกทั้ง บุคลากรครูผู้สอนยังสอนแบบดั้งเดิม ควรปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อยุคสมัย คือ ต้องสอนให้ครอบคลุมถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้^{๑๕}

๔.๕.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในส่วนของคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด และมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๑๖} อย่างไรก็ตาม พระภิกษุในระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะปกครองระดับต่างๆ ควรปรับกลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นไปในเชิงรุก คือ นำธรรมะไปสู่ประชาชน โดยควรเน้นที่เยาวชนในสถานศึกษาต่างๆ^{๑๗} ซึ่งต้องจัดหาอุปกรณ์ที่ใช้สื่อธรรมะให้ทันสมัย ไวต่อความต้องการของเยาวชน และจัดให้มีการอบรมคุณธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษา^{๑๘} การดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนจึงต้องสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้น ควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างวัดต่างๆ ถึงแนวทางกระตุ้นความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม^{๑๙} รวมถึง การชักชวนให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรมด้วย^{๒๐}

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูอนุกูลวชิรกิจ, รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูประโชติวิชิรากร, เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระราชสุวรรณมณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตวัชรการ, เจ้าคณะตำบลหัวสะพาน, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระครูอนุกูลวชิรกิจ, รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระราชสุวรรณมณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูประโชติวิชิรากร, เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตวัชรการ, เจ้าคณะตำบลหัวสะพาน, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

๔.๕.๕ ด้านการสาธารณูปการ

งานสาธารณูปการเป็นการบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน เป็นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและ ศาสนสถานภายในวัด ให้เรียบร้อยดีงาม อันได้แก่ การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำ ในการพัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ รักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุรักษ์สถานแก่ อนุชนรุ่นหลังได้^{๒๑} ซึ่งทุกวัดควรน้อมนำพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ในเรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ คือ สร้างเท่าที่ จำเป็น เน้นการรักษาของเดิมที่มีอยู่ให้มาก^{๒๒} หากแต่ปัญหาที่พบในปัจจุบัน เกิดจากการก่อสร้าง ถาวรวัตถุที่ไม่ได้มีการวางแผน จัดทำแผนผังวัดไว้ก่อน^{๒๓} ส่งผลให้สถานที่ของวัดคับแคบ มีลักษณะที่ เอ่อต ไม่ค่อยปลอดภัย สภาพแวดล้อมมีบรรยากาศไม่ร่มรื่น^{๒๔} ต้นเหตุของปัญหา เกิดจากการขาด บุคลากรผู้มีความรู้ในงานด้านนี้อย่างแท้จริง^{๒๕}

๔.๕.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์

สาธารณสงเคราะห์เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆ ที่ ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ตามที่ในส่วนของคณะสงฆ์จะช่วยเหลือสังคมได้ เป็นการช่วยเหลือสังคมทั้งภายใน วัดและนอกวัด ภายในวัด เท่าที่จะทำได้^{๒๖} รวมถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนที่เดือด ร้อนจากภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้^{๒๗} โดยคณะสงฆ์มีการประสานงานกับหน่วยงาน ราชการในการที่จะช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน หากแต่ พระสงฆ์มีกำลังทางด้านวัตถุหรือกำลังทรัพย์น้อย จึงให้การช่วยเหลือได้ตามอัตภาพตน^{๒๘} ดังกล่าวนี้นี้ จะเห็นได้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ นอกจากจะ เป็นการช่วยเหลือชาวบ้าน ในสิ่งที่พวกเขาต้องการและมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความ ผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย สำหรับปัญหาที่พบก็ยังคงมีอยู่ให้เห็นเสมอ คือ ความคลาด เคลื่อนของการสื่อสาร การสื่อสารไม่แน่นอนระหว่างผู้มาขอความช่วยเหลือกับผู้ให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น จึงควรจัดผู้มีความสามารถ มาเป็นตัวกลางในการประสานงาน ติดต่อ และตรวจสอบ^{๒๙} เพื่อให้ การสงเคราะห์ไม่ล่าช้าเกินไป ทันท่วงทีความต้องการของประชาชนผู้ประสบภัยพิบัติ^{๓๐}

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลวชิรกิจ, รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตวิฑูรากร, เจ้าคณะตำบลห้วยสะพาน, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระราชสุวรรณมณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูประโชติวิฑูรากร, เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระราชสุวรรณมณี, ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

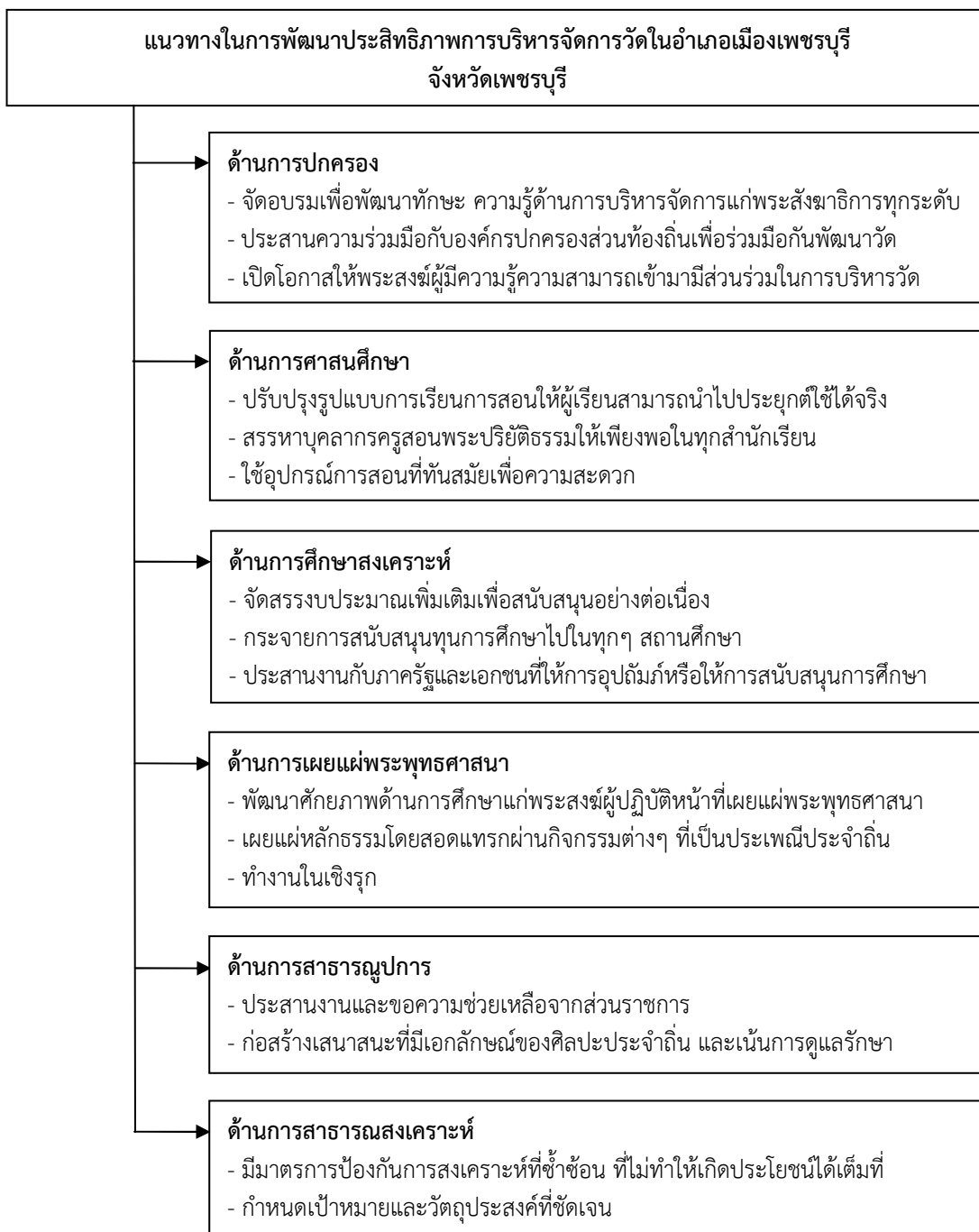
^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตวิฑูรากร, เจ้าคณะตำบลห้วยสะพาน, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูวัชรสุวรรณาทร, เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูประโชติวิฑูรากร, เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูอนุกุลวชิรกิจ, รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๕ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

๔.๖ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี
จังหวัดเพชรบุรี^{๓๑)}

^{๓๑)} จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย.

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในรูปแบบของแผนภาพที่แสดงให้เห็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ตามรายด้านของการวิจัยทั้ง ๖ ด้าน ดังนี้

ด้านการปกครอง มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่พระสงฆ์ทุกระดับ, ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันพัฒนาวัดในชุมชน และเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด โดยแต่งตั้งเป็นพระสงฆ์ในการในระดับต่างๆ ตามสมควร

ด้านการศึกษา มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง, สรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยนำจากส่วนที่เป็นงานก่อสร้างเสนาสนะที่เกินความจำเป็น หรือเกิน ปริมาณของความต้องการในการใช้งานจริง, มีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกๆ สถานศึกษา และวัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยผู้ปกครองสงฆ์ควรให้การสนับสนุน พระภิกษุที่ทำงานด้านการสงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย, สอดแทรกเนื้อหาของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถพัฒนาตนเอง เข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำถิ่น และทำงานในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาให้ประชาชนถึงบ้าน

ด้านการสาธารณูปการ มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่, รณณรงค์การดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ และควรก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด โดยประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี (๒) เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากพระสงฆ์มหานิกายที่พำนักอยู่ในวัดสังกัดคณะสงฆ์อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒๖๗ รูป โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) มีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๕๐-๖๐ ปี จำนวน ๖๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙๗ มีพรรษา น้อยกว่า ๕ พรรษา จำนวน ๕๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘๕ มีวุฒิการศึกษาสามัญ ต่ำกว่าปริญญาตรี ๑๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๖๖ ไม่มีวุฒินักธรรม ๑๐๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๘๓ และไม่มีวุฒิปริญญาธรรม ๒๑๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๗๘

๕.๑.๒ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(๑) ด้านการปกครอง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๒ ข้อ ได้แก่ (๑) การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาภายในวัด เพื่อหาข้อยุติหรือเพื่อการลงมติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ และ (๒) มีความยุติธรรมในการให้คุณ-ให้โทษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๔ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

(๒) ด้านการศึกษา

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) การอบรมบาลีและนักธรรมก่อนสอบในแต่ละปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๒) การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักธรรมและบาลี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ (๓) การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนักธรรมและบาลี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๔) การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ปากกา ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๖ และ (๕) การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๔ ข้อ ได้แก่ (๑) การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๒ (๒) การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ (๓) การมอบรางวัลแก่นักเรียนผู้เรียนดีในระดับต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ และ (๔) การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้อง จริยศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๒ ข้อ ได้แก่ (๑) การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖ และ (๒) การอบรมให้ศิษย์วัดมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

(๕) ด้านการสาธารณูปการ

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) การจัด ศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎกระทรวง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ (๒) การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗ (๓) การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ (๔) การจัดการความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีเหตุจากการสร้างสาธารณูปการต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ และ (๕) การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๑ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

(๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับปานกลาง มี ๓ ข้อ ได้แก่ (๑) การสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘ (๒) การช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามหลักพุทธศาสนาแก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙ และ (๓) การสงเคราะห์คนชราและคนพิการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๕ ส่วนข้ออื่นๆ ที่เหลือ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ของพระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการ ศาสนศึกษา ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๕.๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	✓
สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	✓	-

จากตารางที่ ๕.๑ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพส่วนบุคคลในด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษานักธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลในวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามรายด้านของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

(๑) ด้านการปกครอง

ปัญหา อุปสรรค

๑) พระสังฆาธิการบางรูปขาดทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ

๒) พระสังฆาธิการบางรูปไม่สามารถประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันพัฒนาวัดได้

๓) พระสังฆาธิการบางรูปมิได้เปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ

๒) ควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันพัฒนาวัดในชุมชน

๓) ควรเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด โดยแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ตามสมควร

(๒) ด้านการศึกษา

ปัญหา อุปสรรค

๑) รูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมมีลักษณะท่องจำ มิได้เน้นการทำความเข้าใจเพื่อประยุกต์ใช้

๒) บุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมมีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ

๓) ขาดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย ส่งผลให้เสียเวลาโดยไม่จำเป็นไปกับการเขียนกระดานไวท์บอร์ด

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

๒) ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน

๓) ควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค

๑) ขาดงบประมาณในการสนับสนุนงานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างจริงจัง เนื่องจากมีการจัดสรรงบประมาณไปใช้ในงานก่อสร้างเสนาสนะเป็นจำนวนมาก

๒) ความไม่ทั่วถึงในการสนับสนุนทุนการศึกษาสงเคราะห์ เนื่องจากหลายๆ วัดให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในสถานศึกษาแห่งเดียวกัน เป็นการซ้ำซ้อน ไม่กระจายไปยังสถานศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่

๓) ปัญหาความทับซ้อนของการสงเคราะห์ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าอย่างแท้จริง
ข้อเสนอแนะ

๑) ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยนำจากส่วนที่เป็นงานก่อสร้างเสนาสนะที่เกินความจำเป็น หรือเกิน ปริมาณของความต้องการในการใช้งานจริง

๒) ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกๆ สถานศึกษา

๓) วัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน อาทิ ภาครัฐให้การสนับสนุนทุนอาหารกลางวัน วัดก็ให้การสนับสนุนในด้านอื่นๆ เช่น หนังสือเรียน ฯลฯ เพื่อป้องกันปัญหาความทับซ้อนของการสงเคราะห์ เป็นต้น

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค

๑) บุคลากรสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ให้การอบรมจิตใจแก่ประชาชนมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ และเท่าที่มีก็ยังขาดความรู้ ขาดความสามารถ ในการพัฒนาจิตใจประชาชนให้เข้าถึงในทุกเพศทุกวัยได้

๒) กิจกรรม ประเพณีสำคัญๆ ในท้องถิ่น พระสงฆ์มิได้เข้ามาให้ความรู้แก่ประชาชน เป็นเพียงแต่ผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เท่านั้น

๓) ประชาชนบางส่วนขาดสภาพจนไม่สามารถเดินทางไปวัดได้ และประชาชนในวัยทำงานก็ไม่ค่อยมีเวลาเข้าวัดฟังธรรม หรือหากมีเวลาก็กังเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก เนื่องจากสภาพปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบัน จึงทำให้สนใจเรื่องปากท้องเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

๑) ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะปกครอง ควรให้การสนับสนุน พระภิกษุ ที่ทำงานด้านการสงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน ด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ในการให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย

๒) สอดแทรกเนื้อหาของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถพัฒนาตนเอง เข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำถิ่น

๓) พระสงฆ์ควรทำงานในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะ มาให้ประชาชนถึงบ้าน

(๕) ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหา อุปสรรค

๑) ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ วัดขาดเงินในการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ทรุดโทรม

๒) พระสังฆาธิการบางรูปเน้นการสร้างเสนาสนะใหม่ มิได้เน้นการดูแลรักษาเสนาสนะเดิม

๓) พระสังฆาธิการบางรูปดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยมิได้รักษารูปแบบและเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้ การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่

๒) ควรรณรงค์การดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่

๓) ควรก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น

(๖) ด้านการสาธารณสุขและการ

ปัญหา อุปสรรค

๑) การให้การสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการบางรูปซ้ำซ้อนกับฝ่ายราชการ ก่อเกิดประโยชน์ไม่เต็มที่

๒) พระสังฆาธิการบางรูปไม่มีแผนงาน ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ดำเนินการไปตามที่สามารถกระทำได้ เท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

๑) ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน ก่อเกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่

๒) ควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลไว้ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

(๑) ด้านการปกครอง

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การปกครองในวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีความเข้าใจจุดประสงค์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ที่มีลักษณะของการบูรณาการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเกื้อกูลพระธรรมวินัย มีความสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ สอดคล้องกับที่ พระเมธีธรรมมารถ (ประยูร ธมมจิตโต)^๑ ได้กล่าวไว้ว่า การปกครอง หมายถึง การกิจที่วัดโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงามเพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ด้านการศาสนศึกษา

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สวดมนต์ธรรม เปรียญธรรม ในระดับต่างๆ ได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล จึงให้การยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นกำลังใจในการพัฒนาความรู้ของตนต่อไป สอดคล้องกับที่ สมาน รังสิโยภุชญา^๒ ได้กล่าวว่า การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการทำงานที่ดีขึ้นตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและเปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงาน

^๑พระเมธีธรรมมารถ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๗๖.

^๒สมาน รังสิโยภุชญา, การจัดการภาครัฐแนวใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, ๒๕๔๔), หน้า ๘๓.

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ได้สงเคราะห์การศึกษาเป็นรายบุคคล โดยเป็นไปตามกุศลเจตนาของตนที่มีกำลังและสามารถจะจัดทำได้ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้ นั่นเอง สอดคล้องกับที่ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ)^๓ ได้ให้ข้อคิดว่า การสงเคราะห์การศึกษามีหลายรูปแบบ ได้แก่ (๑) จัดตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา (๒) การช่วยพัฒนาการศึกษา (๓) การช่วยจัดหาอุปกรณ์การศึกษา และ (๔) ช่วยเฉพาะบุคคลกำลังศึกษา การช่วยเหลือในรูปแบบดังกล่าว เป็นการสงเคราะห์การศึกษาอันเป็นผลดีแก่ประเทศชาติโดยรวม และผลสะท้อนย้อนถึงคณะสงฆ์ การจัดการศึกษาการสงเคราะห์เองก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาด้วยการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยเหลือสถานศึกษาก็ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาก็ดี เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการจัดเป็นการศึกษาสงเคราะห์คณะสงฆ์โดยแท้

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรม และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม คือ ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการที่จะนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสู่ประชาชนหรือการเผยแผ่นี้เอง ดังนั้น พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถและเทคนิควิธีการนอกเหนือจากความรู้ด้านหลักพุทธธรรม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ^๔ ได้จำแนกกลยุทธ์ในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์ ไว้ดังนี้ (๑) การเทศนาธรรม คือ การแสดงธรรมสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา (๒) ปาฐกถาธรรม คือ การบรรยายธรรมะให้ผู้ฟัง เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังเป็นพิเศษ (๓) อภิปรายธรรม คือ การชี้แจง หรือแสดงความคิดเห็นในหลักธรรม (๔) สนทนาธรรม คือ การหารือในหลักธรรมเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต (๕) การสอนสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน คือ การสอนให้นั่งภาวนาเพื่อให้ใจเป็นสมาธิและเข้าใจสภาวะตามความเป็นจริงของสังขาร (๖) การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ โดยอาจจำหน่ายแจกไปในกลุ่มที่ไม่มีเวลาจะได้ศึกษาธรรมะด้วยตนเอง

^๓พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๘.

^๔บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ, ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒-๒๓.

(๕) ด้านการสาธารณูปการ

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๐ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์แบกรับภาระทางงบประมาณไว้ โดยอาจมองข้ามฐานะที่ตนเป็นเพียงผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดของประชาชน เพื่อประโยชน์ในการบำเพ็ญบุญกุศลตามประเพณีนิยม สอดคล้องกับที่ **มาณพ พลไพรินทร์^๕** ได้กล่าวว่างานสาธารณูปการนั้นสืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัด มีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณี และเป็นที่บวชเรียนศึกษาของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็อาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำเป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการช่วยเหลือ อุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป

(๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ตระหนักถึงบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ในการดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย สอดคล้องกับที่ **พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุธมโม)^๖** ได้กล่าวไว้ว่า การสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนนทำสะพาน ศาลาพักผ่อนงานนี้จะมี อ.บ.ต. เข้ามาทำหน้าที่ ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่นการช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถูกไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำค่าไฟไม่เก็บค่าเจ้าพนักงาน หากเขามีศรัทธาก็จะทำบุญ ส่วนนี้ก็จะช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับพุทธศาสนิกชนได้ ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวกสบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่านิ่งดูตาย

^๕มาณพ พลไพรินทร์, **คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙๔.

^๖พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ มุสสุธมโม), **สารภาค ๑๕**, (กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕.

๕.๒.๒. การเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

การเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ๕ ด้าน คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิ การศึกษานักธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

(๑) อายุ

พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก แม้ว่าอายุที่มากจะนำมาซึ่งความสั่งสมประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างกัน หากแต่เมื่อเข้ามา อุปสมบทอยู่ในพระพุทธศาสนา อยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ และเขตปกครองคณะสงฆ์ เดียวกัน ย่อมมีทักษะเกี่ยวกับการบริหารกิจการวัดอันเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูใบฎีกา อภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ**^๙ ที่ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุและสามเณรที่มีอายุต่างกัน มีทักษะต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน ของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระภิกษุและสามเณร ที่มีอายุต่างกัน มีทักษะต่อประสิทธิภาพการ บริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

(๒) พรรษา

พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดใน อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก แม้ผู้ที่อุปสมบทในพระพุทธศาสนาจะดำรงเพศสมณะมานานเพียงใด หากไม่ได้รับการศึกษา อบรมศาสตร์ด้านการบริหารโดยเฉพาะแล้ว ย่อมไม่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรรษา จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ **พระมหาปรีวัฒน์ จิตวิริโย**^{๑๐} ที่ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการ บริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยพื้นฐานด้านพรรษา มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดตามหลัก ธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน

^๙พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัด นนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๐}พระมหาปรีวัฒน์ จิตวิริโย, “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรร มาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

(๓) วุฒิกการศึกษาสามัญ

พระสงฆ์ที่มีวุฒิกการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก พระสงฆ์ล้วนทุกรูปล้วนอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัยเดียวกัน มีศีลเสมอกัน มีข้อวัตรปฏิบัติอันเป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากบ่วงทุกข์เช่นเดียวกัน อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมโดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับเดียวกัน แม้จะมีความแตกต่างของวุฒิกการศึกษา แต่ต้องมีข้อวัตรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และหลักพระธรรมวินัยเดียวกัน จึงทำให้พระสงฆ์มีทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิกการศึกษาสามัญ จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระธวัชชัย จารุธมโม**^๙ ที่ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัย พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกันในด้านการศึกษาสามัญของพระสงฆ์ ผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษา วัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

(๔) วุฒิกศึกษานักธรรม

พระสงฆ์ที่มีวุฒิกศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นการจัด การเรียนการสอน โดยใช้สถานที่ของวัดเป็นที่เรียน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ-สามเณรใน ๓ ระดับชั้น คือนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก และมีการสอนวัดผลประจำปี ๆ ละ ๑ ครั้ง และเป็นการเรียนการสอนที่อยู่ภายในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ใช้เนื้อหาสาระในหลักสูตรเดียวกัน อีกทั้งเวลาในการเรียนการสอนเท่าเทียมกัน จึงทำให้พระสงฆ์มีทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิกศึกษานักธรรม จึงไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระครูสันติธรรมภากรัต (บุญชัย สนติกโร)**^{๑๐} ที่ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการที่มีวุฒิกศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

^๙พระธวัชชัย จารุธมโม, “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๐}พระครูสันติธรรมภากรัต (บุญชัย สนติกโร), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

(๕) วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก การจัดการเรียนการสอนแผนกเปรียญธรรมเป็นการจัดการศึกษาแก่ภิกษุ-สามเณร ให้สามารถอ่าน แปล และแต่งภาษาบาลีได้ ซึ่งผู้มีภูมิความรู้เปรียญธรรมจะสามารถศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้โดยแตกฉานทั้งอรรถและพยัญชนะ ประกอบกับในพระพุทธศาสนานี้ พระพุทธเจ้าทรงมอบศาสตร์ความรู้ทางการบริหารจัดการไว้ ให้สาวกรุ่นหลังได้ศึกษาและนำมาใช้ปฏิบัติได้จริง เรียกว่า พุทธวิธีบริหาร ซึ่งเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี เป็นข้อมูลให้สาวกรุ่นหลังได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีบริหาร นอกจากนี้ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านั้นก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหารได้ ฉะนั้น ผู้ที่มีภูมิความรู้ ความสามารถทางภาษาบาลีจึงเข้าใจพุทธพจน์เหล่านั้นได้โดยแตกฉาน เข้าใจหลักการกระบวนกร และกลยุทธ์ในการบริหารได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ทัศนะทางการบริหารแตกต่างไปจากพระภิกษุผู้ไม่มีความรู้ทางภาษาบาลี หรือผู้ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม นั่นเอง ดังนั้น สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม จึงทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ **พระปลัดมนต์ดก สุวโจ^{๑๑}** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการวัดแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- (๑) คณะสงฆ์ควรจัดอบรมความรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ
- (๒) คณะสงฆ์ควรปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง
- (๓) วัดต่างๆ ควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน

^{๑๑}พระปลัดมนต์ดก สุวโจ, “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

(๔) คณะสงฆ์ควรบูรณาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาให้ประชาชนถึงบ้าน

(๕) คณะสงฆ์ควรรณรงค์ให้ทุกๆ วัด ดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยเน้นการรักษาเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น

(๖) ควรกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ด้านการปกครอง

(๑) ควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกันพัฒนาวัดในชุมชน

(๒) ควรเปิดโอกาสให้พระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด โดยแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการในระดับต่างๆ ตามสมควร

ด้านการศึกษา

(๑) ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน

(๒) ควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูงสูญเสียไปโดยไม่จำเป็น

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

(๑) ควรมีการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

(๒) ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกๆ สถานศึกษา

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๑) ควรให้การสนับสนุนพระภิกษุที่ทำงานด้านการสงเคราะห์จิตใจแก่ประชาชนด้วยการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการให้การอบรมสั่งสอนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย

(๒) ควรสอดแทรกเนื้อหาของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถพัฒนาตนเอง เข้าไปในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำถิ่น

ด้านการบริหารการศึกษา

(๑) ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ

๒) ควรรณรงค์การดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่

ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

๑) ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน ก่อเกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนประชากรจากพระสงฆ์เป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองเพชรบุรี เพื่อเป็นการสำรวจความเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการวัด ว่าพระสงฆ์ได้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด

(๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ด้านการศึกษา สงเคราะห์ เพื่อจักได้ทราบข้อมูลเชิงลึกในด้านนั้นๆ นำไปพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เป็นผู้ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่คุณลักษณะหรือคุณสมบัติความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำ/ผู้บริหารวัด ในปัจจุบัน

(๔) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเทคนิค กลยุทธ์ ในการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค กลยุทธ์ ที่พระสงฆ์ใช้ในการบริหารจัดการวัดในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูจริยศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๒.

.....วิชาการพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๔.

กรมการศาสนา. คู่มือการบริหารคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘.

.....วินัยบัญญัติในกรรมชั้นตรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

.....หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : เอ พี กราฟิค
ดีไซน์, ๒๕๓๙.

.....ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

.....ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

.....คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง. การบริหารรัฐกิจ แนวคิด หลักการ และการปฏิบัติ. ขอนแก่น : ห้างหุ้นส่วนจำกัด
ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๕.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

คณินันต์ จันทบุตร. สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์,
๒๕๓๒.

คณินันต์ และสุบรรณ จันทบุตร. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัด
หนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับชีวิต. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

จุฑา เทียนไทย. การจัดการมูมม่อนนักรับบริหาร. กรุงเทพมหานคร : แมครอยฮิล, ๒๕๔๘.

- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์. การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖.
- ชุมศักดิ์ ชุมชุม. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ :
กรณีศึกษา เขตการศึกษา ๑๐. กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๙.
- दनัย เทียนพุด. การบริหารทรัพยากรบุคคลในทศวรรษหน้า. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ดิน ปรชัยพฤทธิ. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- ทิพาดี เมฆสวรรค์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : เพื่อการปฏิรูประบบราชการสำนักงาน
คณะกรรมการเพื่อการปฏิรูประบบราชการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน
ก.พ., ๒๕๔๓.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการจัดการทันสมัยยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๔๐.
- ธีรยุทธ์ หล่อเลิศรัตน์. การปฏิรูประบบราชการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด,
๒๕๔๓.
- บุญศรี พานะจิตต์ และคณะ. ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ประกอบ กรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด่าน
สุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ปรียาพร วงอนตโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริม,
๒๕๔๔.
- ปิ่น มุกกันต์. มุมสว่าง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๓.
- พนม วัจนสุนทร. วัฒนธรรมค่านิยมในการทำงานเพื่อประชาชน. กรุงเทพมหานคร : อาทิตยโปรดักส์
กรุ๊ป, ๒๕๔๑.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). ทิศทางการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบัน
พระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๖.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ผุสสุธมโม). สารภาค ๑๕. กาญจนบุรี : สำนักพิมพ์ธรรมเมธี, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค ๒ ภาคปฏิบัติการ.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). คม ชัด ลึก เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๗.
- พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท. การบริหารคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐.
- พระมหาจุฑาชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน, ๒๕๕๐.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). การบริหารวัด. พิมพ์ครั้งที่ ๗. นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- พระราชพุทธิญาณวงศ์ (สุชาติ ธรรมรตโน). คู่มือวิทยากรอบรมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส. กรุงเทพมหานคร : อาหารการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- พระราชวิสุทธิเวที (เที่ยง อคฺคธมฺโม). พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี). พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๓๙.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทฺธมฺสี). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- ไพบุลย์ เสี่ยงก้อง. คน ต้นไม้ และสายน้ำ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔.
- _____ . วัดพัฒนา ๔๔. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๔.
- พิน ดอกบัว. วัดและพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท บุรพาสาส์, ๒๕๕๐.
- ภัทรธิดา ผลงาม. ทรัพยากรมนุษย์กับการพัฒนา. เลย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๕.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร. หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- มนู อรดีดลเชษฐ์. การปฏิรูปราชการ : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการปฏิรูประบบราชการ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๓.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.
- มานพ พลไพรินทร์. คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.
- ยุวดี ศรีธรรมรัฐ. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : เพื่อการปฏิรูประบบราชการ. กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๔๑.

- รพี แก้วเจริญ และทิตยา สุวรรณขณ. การแบ่งเวลาปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือนระดับนักบริหารอาวุโส. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๖.
- วัชร บวรณสิงห์. การบริหารหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ปริญ ลักขิตานนท์ และสมชาย หิรัญกิตติ. ศัพท์การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : อีระฟิล์ม และไซเท็กซ์, ๒๕๔๒.
- _____ .องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สนิท สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๕.
- สมใจ ลักษณะ. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๙.
- สมบุญ สุขสำราญ. การพัฒนาชนบทตามแนวพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย, ๒๕๓๐.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เกษมสุวรรณการพิมพ์, ๒๕๑๔.
- สมพงษ์ ขอมปรารค์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.
- สมเพียร เทียนทอง. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๒.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- _____ . การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔.
- สมาน รังสียกฤษฎ์. การจัดการภาครัฐแนวใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์เทียนวัฒนา, ๒๕๔๔.
- สมิต อาชนิกุล. ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม. กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, ๒๕๓๓.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีองค์การประสิทธิภาพ รวมบทความสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. การกลับมาของพระพุทธศาสนา “พระเอก” ของการศึกษาใหม่. กรุงเทพมหานคร : ลายสือ, ๒๕๔๔.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กฎมหาเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- สิรภาพ เหล่าลาภะ. พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.
- สุทิน นพเกตุ. สิทธิมนุษยชนศึกษา ยุทธศาสตร์สู่การสร้างวัฒนธรรม-วิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

สุนทร สุนตะโยธิน. **คู่มือสมณศักดิ์สำหรับผู้บริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : กรังปรี่อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๔๐.

สุนันทา เลาหันท. **การพัฒนาองค์การ (Organization Development)**. กรุงเทพมหานคร : ดีดีบุ๊กส์ไตร์, ๒๕๔๑.

สุพิศวง ธรรมพันทา. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๓.

สุรนาท ชมะณะรงค์. **นโยบายสาธารณะและหลักการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๐.

สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

แสง อุดมศรี. **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

อรรถวุฒิ ตัญธนาวิทย์. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.

อานภาพ เลาหิเชียร. **ปั้นดาวให้เป็นดาวรุ่ง**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

(๒) บทความ

พระธรรมวรนายก (โอภาส นิรุตติเมธี). “การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน”, ใน **ธรรมปริทัศน์ ๔๖**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖) : ๕๙-๑๖๖.

ไพบุลย์ เสี่ยงก้อง. “หลักการบริหารงานในวัด”, ใน **อบรมบาลีก่อนสอบภาค ๔ ปีที่ ๓**. รวบรวมและจัดพิมพ์โดยคณะกรรมการฝ่ายเลขานุการ โครงการอบรมบาลีก่อนสอบ. (ปทุมธานี : บริษัทสื่อตะวันจำกัด, ๒๕๔๗) : ๑๙๓.

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก). “คุณวัด”, **วารสารใบลาน**. ปีที่ ๕ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๒๘) : ๑๐.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

กัญแก้วพารณ กลินันมณฑล. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลก ตามหลักอิทธิบาท ๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

กิตติพงษ์ เร่งถนอมทรัพย์. “ประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพของผู้สูงอายุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลยางน่อง อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

จิตติมา เสนาไชย. “บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน : กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ฐิติพร สะสม. “ศึกษาระบบการบริหารและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : วัดพระธาตุ
แช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

นริวัลค์ ธรรมนิมิตโชค. “การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมฺโม). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท. “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูปัญญาภิชยุต (ประจวบ ปณฺญาทีโป). “ประสิทธิภาพของพระสอนวิชาพระพุทธศาสนาใน
โรงเรียน จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูพิศาลธีรธรรม (สมพร ปณฺณาวชิโร). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขต
ธนบุรี กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระครูวินัยธรสมชาย สุวิชาโน. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัด
เพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูสันติธรรมภริต (บุญชัย สุนติกโร). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัด
ราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธวัชชัย จารุธมฺโม. “ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : กรณีศึกษาวัดในอำเภอหนองแขง
จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระปลัดมนต์ดก สุวโจ. “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระปลัดอุดม โอภาโส. “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต ๑”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาฉัตรชัย ชยญาณเมธี. “ประสิทธิภาพการบริหารวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาบุญมี บุญอุทโท. “ศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาปริวัฒน์ จิตวิริโย. “ความคิดเห็นของพระภิกษุที่มีต่อการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาวัดในเขตอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระมหาสมบุญ พันธุ์สุข. “การเปรียบเทียบการบริหารจัดการวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๔”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

พระมหาเอกมร จิตปัญโญ. “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พฤกษา พุทธรักษ์. “การบริหารจัดการสหกรณ์การเกษตรตามหลักสังคหวัตถุ ๔ : กรณีศึกษาสหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดนครนายก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ไพศาล เกิดขาว. “การบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติกิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๖.

วรพงษ์ แสนเมือง. “การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงาน ของวัดพัฒนาตัวอย่าง ในเขตการศึกษา ๑๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครราชสีมา, ๒๕๔๖.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **อำเภอเมืองเพชรบุรี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.wikipedia.org>. [๒๔ มีนาคม ๒๕๕๕].

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี. **บัญชีสำรวจรายชื่อพระสังฆาธิการ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๓ เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ภาค ๑๕**. เพชรบุรี : สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี, ๒๕๕๔. (เอกสารเย็บเล่ม).

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี. **สถิติพระภิกษุสามเณรจำพรรษา อำเภอเมืองเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๕๔**. เพชรบุรี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี, ๒๕๕๔. (เอกสารเย็บเล่ม)

๒. ภาษาอังกฤษ

Bateman, Thomas S. & Scott A. Snell. **Management : Building Competitive Advantage**. 4th ed. Boston : Lrwin McGraw-Hill, 1999.

Certo, Samuel C. **Modern Management**. 8th ed. New Jersey : Prentice-Hill, 2000.

Charles Handy. **Understanding Organization**. England : Glays Ltd, 1993.

Gibson, J.L. **Organization : Behavior, structure and processes**. 3rd ed. Texas : Business Publications, 1979.

Good, Cater V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill Book Company, 1973.

Herbert A. Simon. **Administrative behavior**. New York : McMillan, 1960.

Kartz and Kahn. **The Social Psychology of Organization**. New York : John Wiley & Sons, 1987.

Millet John D. **Management in the Public Service**. New York : Mc Graw-Hill Book Company, 1954.

Pervin. **Modern Management**. New Jersey : Prentice-Hill, 1989.

Peterson, E., & Plawman, E.G. **Business Organization and Management**. Homewood. Illinois : Richard D. Irwin, 1953.

Schemer horn, John R. Jr. **Management**. 5th ed. USA : John Wiley & Sons, 1999.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม โทร./แฟกซ์ ๐-๓๒๒๔-๖๐๙๐ ต่อ ๖ ต่อ ๒๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/ ๑๐๕

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทนต์

ด้วย พระสมุห์สนทยา มหัพพะโล (มณีนัน) รหัสนิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

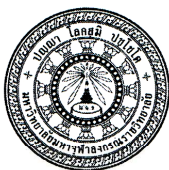
ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทนต์)

๒๑ / ๕ / ๕๕

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม โทร./แฟกซ์ ๐-๓๒๒๔-๖๐๙๐ ต่อ ๖ ต่อ ๒๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/ ๑๐๕

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริย์ ธีรธมโม

ด้วย พระสมุห์สนทยา มหัพพโล (มณีนัน) รหัสนิติ ๕๔๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร.สุรพล สุธะพรหม
พระเมธีไตรรัตน์
๑๔ พ.ค. ๕๕

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดหลวงพ้อสถธรรมกายาราม โทร./แฟกซ์ ๐-๓๒๒๔-๖๐๙๐ ต่อ ๖ ต่อ ๒๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/ ๑๐๕

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาฉัตรชัย ขยณณเมธี

ด้วย พระสมุห์สนทยา มหพฺพโล (มณีนัน) รหัสนิต ๕๔๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

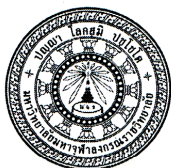
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ธรรมาจารย์

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม โทร./แฟกซ์ ๐-๓๒๒๔-๖๐๙๐ ต่อ ๖ ต่อ ๒๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/ ๑๐๕

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ วันชัย สุขตาม

ด้วย พระสมุห์สนทยา มหพฺพโล (มณีนัน) รหัสนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโทหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๐๗๐๑/๕๖
15 ม.ค. ๕๕

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หน่วยวิทยบริการฯ วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม โทร./แฟกซ์ ๐-๓๒๒๔-๖๐๙๐ ต่อ ๖ ต่อ ๒๓๑

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/ ๑๐๕

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ สหสพร ทัยรัตน์

ด้วย พระสมุห์สนทยา มหัพพะโล (มณีนัน) รหัสนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโทหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็น ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๓๓๐๐ ไร่ ๑๕๐ ไร่
๑๕๐๐ ไร่ ๑๕๐ ไร่ ๑๕๐ ไร่

อ.ทพ.
(ส.ทพ. หรือ ส.ทพ.)

๒๑ พ.ค. ๕๕

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

ภาคผนวก ข
ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านการปกครอง								
๑	การปกครองในวัดตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒	การปกครองในวัดเป็นไปด้วยความยุติธรรม	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๓	การออกกฎระเบียบภายในวัดเพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาภายในวัด เพื่อหาข้อยุติหรือเพื่อการลงมติกรรม	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕	การให้การศึกษอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	การประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	การจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้เป็นไปด้วยดี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	การปกครองในวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๐	มีความยุติธรรมในการให้ทุน-ให้โทษ	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๒. ด้านการศาสนศึกษา								
๑๑	การเรียนการสอนนักเรียน คำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.๒๕๒๘	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๑๒	การอบรมบาลีและนักเรียนก่อนสอบในแต่ละปี	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๓	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักเรียนและบาลี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	การตรวจตราดูแลการสอนของครูพระปริยัติธรรม	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๑๕	การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๑๖	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนักเรียนและบาลี	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗	การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ปากกา ฯลฯ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบนักเรียน เปรียญธรรม ในระดับต่างๆได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙	การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	การจัดถวายรางวัลแก่ผู้ที่สอบได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์								
๒๑	การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาของรัฐและเอกชน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๓	การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๔	การตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๕	การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๗	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาแก่สถานศึกษาต่างๆ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๘	การมอบรางวัลให้นักเรียนผู้เรียนดีในระดับต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๓๐	การส่งพระไปเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๔. ด้านการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา								
๓๑	การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรมในวันธัมมัสสวนะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๒	การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรม และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๓๓	การทำวัตร สวดมนต์ ตามหลักพระธรรมวินัย	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓๔	การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจ ศาสนพิธี และการปฏิบัติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๕	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓๖	การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแผ่เป็น ธรรมทาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๗	การบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๘	การอบรมให้ศิษย์วัดมีศีลธรรม จรรยา ไหว้พระสวดมนต์	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓๙	การอบรมให้ศิษย์วัดมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔๐	การรณรงค์ให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะแก่นักเรียนและประชาชนทั่วไป	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๕. ด้านการสาธารณูปการ								
๔๑	การจัดศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎกระทรวง	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔๒	การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔๓	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๔	การจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีเหตุจากการสร้างสาธารณูปการต่างๆ	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๔๕	การดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรมในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๖	การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๔๗	การควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ความเป็นไทย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๘	การจัดสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ภายในวัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๙	การจัดงานวัดเพื่อหารายได้บำรุงวัด	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕๐	การจัดกิจการด้านสาธารณูปการของวัดได้ผลสำเร็จ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๖. ด้านการ สาธารณสงเคราะห์								
๕๑	การจัดทำถนนภายในวัด สะดวกแก่การสัญจร	๑	๐	๐	๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๕๒	การสงเคราะห์เครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ทุกข์ยาก เดือดร้อน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕๓	การสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราว แก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๔	การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของ ผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการ สาธารณประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๕	การช่วยเหลือและให้คำแนะนำ ตามหลักพุทธศาสนาแก่บุคคลผู้ มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๖	การรณรงค์ ป้องกัน ป้ายหายา เสพติดในโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๗	การสงเคราะห์คนชรา และคน พิการ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๘	การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจาก ธรรมชาติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๙	การดำเนินกิจการสาธารณ สงเคราะห์ด้วยการพัฒนา หมู่บ้าน สร้างถนน ขุดลอกคู คลอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๐	การให้ความสะดวกแก่ พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญ กุศล	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
ปกครอง1	194.6000	2070.3172	.7237	.9799
ปกครอง2	194.7333	2069.7885	.6087	.9800
ปกครอง3	194.6000	2076.1103	.6559	.9800
ปกครอง4	194.9000	2060.9207	.7178	.9798
ปกครอง5	194.9667	2061.3437	.7192	.9798
ปกครอง6	194.5000	2053.0862	.7796	.9797
ปกครอง7	194.8667	2051.5678	.6974	.9799
ปกครอง8	194.2333	2077.9092	.6404	.9800
ปกครอง9	194.5333	2052.1885	.7824	.9797
ปกครอง10	194.7000	2063.0448	.7410	.9798
ศาสนศึก1	194.6333	2090.8609	.5232	.9802
ศาสนศึก2	195.0667	2074.9609	.5039	.9803
ศาสนศึก3	195.2000	2069.6828	.5307	.9802
ศาสนศึก4	195.2000	2038.1655	.7719	.9797
ศาสนศึก5	194.7667	2082.8057	.6129	.9800
ศาสนศึก6	195.2333	2036.3920	.8097	.9796
ศาสนศึก7	194.4000	2085.8345	.6141	.9800
ศาสนศึก8	194.9333	2046.8230	.6975	.9799
ศาสนศึก9	195.2000	2043.4069	.7929	.9797
ศาสนศึก10	195.2000	2042.9241	.7046	.9799
ศึกสง1	194.7333	2074.0644	.6661	.9799
ศึกสง2	194.9333	2060.6851	.7450	.9798
ศึกสง3	195.1000	2055.2655	.6282	.9800
ศึกสง4	195.5333	2111.4299	.1822	.9809
ศึกสง5	196.0667	2065.8575	.6473	.9800
ศึกสง6	195.1667	2050.3506	.7404	.9798
ศึกสง7	194.8667	2064.8782	.7441	.9798
ศึกสง8	195.0333	2052.0333	.7215	.9798
ศึกสง9	195.2333	2057.1506	.7282	.9798
ศึกสง10	194.7333	2077.3747	.5498	.9801
เผยแผ่1	194.1000	2076.0241	.6771	.9799
เผยแผ่2	194.2667	2075.5816	.7439	.9799
เผยแผ่3	194.5333	2067.2230	.6522	.9800
เผยแผ่4	194.7667	2076.7368	.6595	.9800
เผยแผ่5	195.6667	2059.6782	.6289	.9800
เผยแผ่6	195.8333	2070.0747	.6050	.9800
เผยแผ่7	196.1333	2073.1540	.5693	.9801
เผยแผ่8	195.4667	2055.4299	.6723	.9799
เผยแผ่9	195.3333	2051.4713	.7939	.9797
เผยแผ่10	194.9000	2077.1966	.5227	.9802
สาธุ1	194.7000	2068.2862	.6845	.9799
สาธุ2	194.7333	2067.2368	.7740	.9798
สาธุ3	194.7667	2063.9782	.8114	.9797
สาธุ4	195.0000	2066.4138	.5874	.9801
สาธุ5	194.4333	2074.8747	.6555	.9800

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
สาณ๖	195.6667	2043.7471	.7378	.9798
สาณ๗	195.0333	2056.3092	.7171	.9798
สาณ๘	194.7333	2058.2023	.7912	.9797
สาณ๙	195.0667	2071.7195	.5897	.9801
สาณ๑๐	194.7667	2049.0816	.7707	.9797
สาสง๑	195.1000	2062.0241	.6719	.9799
สาสง๒	195.1667	2050.6264	.7379	.9798
สาสง๓	195.8000	2048.1655	.7790	.9797
สาสง๔	195.4667	2054.9471	.7274	.9798
สาสง๕	195.0667	2051.9954	.8314	.9796
สาสง๖	194.7333	2067.6506	.7397	.9798
สาสง๗	195.5333	2051.0851	.7016	.9799
สาสง๘	195.0333	2071.9644	.5678	.9801
สาสง๙	195.2667	2063.1678	.6974	.9799
สาสง๑๐	194.7667	2104.3230	.2716	.9806

Reliability Coefficients**N of Cases = 30.0****N of Items = 60****Alpha = .9803**

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/ ๑๙๘

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ่อดิศัยธรรมการาม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระครูวัชรชลธรรม เจ้าคณะอำเภอท่ายาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหัพฺโโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระสงฆ์ในสังกัดของท่าน จึงขออนุญาต
เคราะห้จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความ
เที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อ.บุญญา

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่ะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

2: [Signature]
(พระครูวัชรชลธรรม)

๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๕

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ่อดิศรธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๒๕๖๑

๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุมัติขอรับข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวัชรสุวรรณาทร เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี จ.เพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหัพฺพโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระภิกษุสงฆ์ภายในสังกัดของพระคุณท่าน
จึงขออนุมัติจากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ
มา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

อ.สุรพล สุษะพรหม
ผอ.หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๑๖๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ่อดงธรรมการาม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
การบ่มัสนัก พระราชสุวรรณมณี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหัพพโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระเดชพระคุณท่านจึงขอความอนุเคราะห์
จากพระเดชพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความ
เอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบมัสการเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

คุณกนก ไร่ส้มเกษม

การบ่มัสนักมาด้วยความเคารพ

พระสุรพล สุธะพรหม

สุรพล สุธะพรหม

(พระสุรพล สุธะพรหม)
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๕
เวลา ๒๐.๐๐ น.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๕๓๖๐-๘๑๔๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๑๖๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ่อดงธรรมการาราม อ.คันโนนสวรรค์ จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๘๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๘๑

๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตขอทราบข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูอนุกถาวรวิกิจ รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหัพพโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระคุณท่านจึงขออนุญาตจาก
พระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

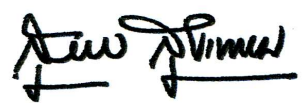
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงมีสารเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

คุณสมชาย ใจดี สำนักราช

นมัสการด้วยความเคารพ

(พระครูอนุกถาวรวิกิจ)
รองเจ้าคณะจังหวัดเพชรบุรี
๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๕
เวลา ๑๕.๐๐ น.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวฉลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๑๖๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงพ่อดงธรรมการาม อ.คำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูวัชรสุวรรณาท เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหพพโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระคุณท่านจึงขออนุญาตจาก
พระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นมัสการด้วยความเคารพ

พระครูวัชรสุวรรณาท
(พระครูเจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี)
เจ้าคณะอำเภอเมืองเพชรบุรี
๐๓๓ ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒
๑๐/๒๐.๓๐ น.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๕๓๖๐-๘๑๔๔

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๑๖๕

หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดหลวงท่าสครรรณการาม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๐๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูประโชติวิจิตร เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหัพพโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระคุณท่านจึงขออนุญาตจาก
พระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(คุณงามให้สัมภาษณ์)

พระครูประโชติวิจิตร

(พระครูประโชติวิจิตร)

เจ้าคณะตำบลคลองกระแซง เขต ๓

๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

๑๑๑) ๑๕.๖๐ น.

นมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

**หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**
วัดหลวงพืดธรรมภาคาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ๗๑๑๓๐
โทร. ๐-๓๒๒๔๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๑
โทรสาร ๐-๓๒๒๔๔-๖๐๕๐-๖ ต่อ ๒๓๓

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒(๑)/๑๖๕

๕ มิถุนายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 นมัสการ พระครูโสภิตวชิรากร เจ้าคณะตำบลห้วยสะพาน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระสมุห์สนทยา ฉายา มหัพฺพโล รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๕๑๔๐๔๐๓๒ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัด
เพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระคุณท่านจึงขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้สืบเสาะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ကုမ္ပဏီကြီးများက

นมัสการด้วยความเคารพ

นางสาวสุวิมล
(นางสาวสุวิมล ใจดี)
เจ้าพนักงานควบคุมโรคติดต่อ
๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๕
หน้า ๑๐๐

New Times
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ติดต่อประสานงาน :

นางสาวดลนพร วราโพธิ์ โทร ๐๘-๔๓๖๐-๘๑๔๔

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
- ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ
๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านโดยจะนำผลมาใช้เพื่อการวิจัย เท่านั้น
๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบพระคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

.....

พระสมุห์สนทยา มหพพโล (มณีนัน)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ : สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. อายุ

☐ ๒๐-๒๙ ปี

☐ ๓๐-๓๙ ปี

☐ ๔๐-๔๙ ปี

☐ ๕๐-๖๐ ปี

☐ มากกว่า ๖๐ ปี

๒. พรรษา

☐ น้อยกว่า ๕ พรรษา

☐ ๕-๑๐ พรรษา

☐ ๑๑-๑๕ พรรษา

☐ ๑๖-๒๐ พรรษา

☐ ๒๑-๒๕ พรรษา

☐ มากกว่า ๒๕ พรรษา

๓. วุฒิการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่า ปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่า ปริญญาตรี

๔. วุฒิการศึกษานักธรรม

☐ ไม่มีวุฒินักธรรม

☐ นักธรรมชั้นตรี

☐ นักธรรมชั้นโท

☐ นักธรรมชั้นเอก

๕. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิปเรียญธรรม

☐ ประโยค ๑-๒ ถึง ป.ธ.๓

☐ ป.ธ.๔-ป.ธ.๖

☐ ป.ธ.๗-ป.ธ.๙

ตอนที่ ๒ : แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับประสิทธิภาพ ที่ท่านเห็นว่าวัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี มีการปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับใด ที่ตรงกับความเป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ มาก
- ๓ หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ น้อย
- ๑ หมายถึง มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	การบริหารจัดการวัด	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านการปกครอง					
๑	การปกครองในวัดตามหลักพระธรรมวินัย					
๒	การปกครองในวัดเป็นไปด้วยความยุติธรรม					
๓	การออกกฎระเบียบภายในวัดเพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ					
๔	การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาภายในวัด เพื่อหาข้อยุติหรือเพื่อการลงนิคหกรรม					
๕	การให้การศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด					
๖	การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานภายในวัด					
๗	การประชุมพระภิกษุสามเณรเพื่ออบรมสั่งสอนด้านวัตรปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย					
๘	การจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี					
๙	การปกครองในวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม					
๑๐	มีความยุติธรรมในการให้ทุน-ให้โทษ					

ข้อ	การบริหารจัดการวัด	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๒. ด้านการศาสนศึกษา					
๑๑	การเรียนการสอนนักรธรรม คำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ. ๒๕๒๘					
๑๒	การอบรมบาลีและนักรธรรมก่อนสอบในแต่ละปี					
๑๓	การสรรหาและพัฒนาครูสอนนักรธรรมและบาลี					
๑๔	การตรวจตราดูแลการสอนของครูพระปริยัติธรรม					
๑๕	การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น					
๑๖	การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนักรธรรมและบาลี					
๑๗	การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ปากกา ฯลฯ					
๑๘	การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบนักรธรรม เปรียญธรรม ในระดับต่างๆได้					
๑๙	การส่งเสริมให้ครูสอนพระปริยัติธรรม เปรียญธรรม ได้เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามโอกาส					
๒๐	การจัดถวายรางวัลแก่ผู้ที่สอบได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ					
	๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์					
๒๑	การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา					
๒๒	การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาของรัฐและเอกชน					
๒๓	การจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดเพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชน					
๒๔	การตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด					
๒๕	การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์					
๒๖	การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน					

ข้อ	การบริหารจัดการวัด	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒๗	การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาแก่สถานศึกษาต่างๆ					
๒๘	การมอบรางวัลให้แก่นักเรียนผู้เรียนดีในระดับต่างๆ					
๒๙	การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา					
๓๐	การส่งพระไปเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ					
	๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา					
๓๑	การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรมในวันธัมมัสสวนะ					
๓๒	การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรม และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๓๓	การทำวัตร สวดมนต์ ตามหลักพระธรรมวินัย					
๓๔	การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจ ศาสนพิธีและการปฏิบัติ					
๓๕	การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน					
๓๖	การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแผ่เป็นธรรมทาน					
๓๗	การบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุชุมชน					
๓๘	การอบรมให้ศิษย์วัดมีศีลธรรมจรรยา ไหว้พระสวดมนต์					
๓๙	การอบรมให้ศิษย์วัดมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา					
๔๐	การณรงคให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะแก่นักเรียน และประชาชนทั่วไป					

ข้อ	การบริหารจัดการวัด	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๕. ด้านการสาธารณูปการ					
๔๑	การจัดศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยและกฎกระทรวง					
๔๒	การจัดการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในวัดให้เป็นระเบียบสัดส่วน					
๔๓	การวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด					
๔๔	การจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีเหตุจากการสร้างสาธารณูปการต่างๆ					
๔๕	การดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ ถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรมในวัด					
๔๖	การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ					
๔๗	การควบคุมดูแลการก่อสร้าง โดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ความเป็นไทย					
๔๘	การจัดสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ภายในวัด					
๔๙	การจัดงานวัดเพื่อหารายได้บำรุงวัด					
๕๐	การจัดกิจการด้านสาธารณูปการของวัดได้ผลสำเร็จ					
	๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์					
๕๑	การจัดทำถนนภายในวัด สะดวกแก่การสัญจร					
๕๒	การสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน					
๕๓	การสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน					
๕๔	การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์					
๕๕	การช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามหลักพุทธศาสนาแก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์					

ข้อ	การบริหารจัดการวัด	ระดับประสิทธิภาพ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๕๖	การรณรงค์ ป้องกัน ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน					
๕๗	การสงเคราะห์คนชรา และคนพิการ					
๕๘	การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากธรรมชาติ					
๕๙	การดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง					
๖๐	การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล					

ตอนที่ ๓ : ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
วัดในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

๑) ด้านการปกครอง

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๒) ด้านการศึกษา

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

๔) ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๕) ด้านการสาธารณูปการ

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่ง

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

สถานที่

ส่วนที่ ๒ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด หมายถึง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัดตามหลักแห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) รวม ๖ ประการ คือ

๑) การปกครอง หมายถึง ประสิทธิภาพในการดูแลบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัด ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ และประกาศของมหาเถรสมาคม

๒) การศาสนศึกษา หมายถึง ประสิทธิภาพในการจัดให้มีการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม

๓) การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลสถาบันการศึกษาหรือจัดสถานศึกษาภายในวัด เพื่อสงเคราะห์แก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

๔) การเผยแผ่ หมายถึง ประสิทธิภาพในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทั่วไป เช่น จัดให้มีการฟังพระธรรมเทศนา บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม จัดอบรม หรือการสนทนาธรรม เป็นต้น

๕) การสาธารณูปการ หมายถึง ประสิทธิภาพในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสมบัติของวัดให้มั่นคงถาวร

๖) การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ประชาชน

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

- ๑) ท่านเห็นว่า ปัจจุบัน สภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไรเมื่อพิจารณาตามรายด้าน ดังนี้
 - ๑.๑) ด้านการปกครอง เป็นอย่างไร
 - ๑.๒) ด้านการศาสนศึกษา เป็นอย่างไร
 - ๑.๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นอย่างไร
 - ๑.๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร
 - ๑.๕) ด้านการสาธารณูปการ เป็นอย่างไร
 - ๑.๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นอย่างไร
- ๒) ท่านเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีอะไรบ้าง เมื่อพิจารณาตามรายด้าน ดังนี้
 - ๒.๑) ด้านการปกครอง มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
 - ๒.๒) ด้านการศาสนศึกษา มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
 - ๒.๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
 - ๒.๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
 - ๒.๕) ด้านการสาธารณูปการ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
 - ๒.๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร
- ๓) ท่านมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี อย่างไรเมื่อพิจารณาตามรายด้าน ดังนี้
 - ๓.๑) ด้านการปกครอง มีข้อเสนอแนะอย่างไร
 - ๓.๒) ด้านการศาสนศึกษา มีข้อเสนอแนะอย่างไร
 - ๓.๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีข้อเสนอแนะอย่างไร
 - ๓.๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีข้อเสนอแนะอย่างไร
 - ๓.๕) ด้านการสาธารณูปการ มีข้อเสนอแนะอย่างไร
 - ๓.๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีข้อเสนอแนะอย่างไร

.....

พระสมุห์สนทยา มหัพฺโโล (มณีนัน)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ผู้สัมภาษณ์)

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระสมุห์สนทยา มหพพโล (มณีนัน)
- เกิด : วันเสาร์ที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๐
- สถานที่เกิด : บ้านบ่อพราหมณ์ เลขที่ ๓๑ หมู่ ๘ ตำบลนาเวียง อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๐๐๐
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก คณะจังหวัด พ.ศ.๒๕๓๐
 : ประถมศึกษา - โรงเรียนวัดเพรียง (วิเทศราษฎร์พัฒนา)
 : มัธยมศึกษาตอนต้น - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ.๒๕๓๘
 : มัธยมศึกษาตอนปลาย - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเพชรบุรี อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ.๒๕๔๐
 : อนุปริญญา - ศิลปศาสตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พ.ศ.๒๕๔๕
 : ศิลปศาสตรบัณฑิต - คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี พ.ศ.๒๕๔๘
- อุปสมบท : วันที่ ๑๙ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๑
- สังกัด : วัดเพรียง ตำบลโพไร่หวาน อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
- หน้าที่ : เลขานุการเจ้าคณะตำบลโพไร่หวาน
 : พระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูต อำเภอเมืองเพชรบุรี
 : ครูสอนพระปริยัติธรรม ประจำจังหวัดเพชรบุรี
 : ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำจังหวัดเพชรบุรี
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดเพรียง
 ๓๗ หมู่ ๔ ตำบลโพไร่หวาน อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี
 : โทร. ๐๘-๗๑๖๘-๒๑๘๘